

Hodnotová orientace mužů bez domova v Azylovém domě Samaritán Otrokovice

Bc. Anna Paďourová

Diplomová práce
2011

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Anna PAĎOUROVÁ**
Osobní číslo: **H09442**
Studijní program: **N 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Hodnotová orientace mužů bez domova v Azylovém domě Samaritán Otrokovice**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti bezdomovectví a hodnotové orientace.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvalitativního výzkumu v oblasti bezdomovectví.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

HRADECKÝ, I., et al. Definice a typologie bezdomovství. Praha: Naděje, 2007. 52 s. ISBN 978-80-86451-13-8.

PRŮDKOVÁ, T., NOVOTNÝ, P. Bezdomovectví. Praha: Triton, 2008. 96 s. ISBN 978-80-7387-100-0.

HRADECKÁ, V., HRADECKÝ, I. Bezdomovství – extrémní vyloučení. Praha: Naděje, 1996. 109 s. ISBN 80-902292-0-4.

KUČEROVÁ, S. Člověk hodnoty výchova. Prešov: ManaCon, 1996. 233 s. ISBN 80-85668-34-3.

MIOVSKÝ, M. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Praha: Grada, 2006. 332 s. ISBN 80-247-1362-4.

Vedoucí diplomové práce: **Mgr. Jarmila Šťastná**
Ústav pedagogických věd

Datum zadání diplomové práce: **20. ledna 2011**

Termín odevzdání diplomové práce: **29. dubna 2011**

Ve Zlíně dne 20. ledna 2011

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 18.2.2011

Anna Pěšáková

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) *Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.*

(3) *Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.*

2) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:*

(3) *Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacího zařízení (školní dílo).*

3) *zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:*

(1) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.*

3). *Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.*

(2) *Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněným zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.*

(3) *Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédne k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.*

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá problematikou hodnotové orientace mužů bez domova v Azylovém domě Samaritán Otrokovice. Teoretická část definuje pojmy týkající se tématu, objasňuje příčiny a důsledky bezdomovectví, zabývá se prevencí a způsobem sociální práce s lidmi bez domova, mapuje sociální zařízení pro bezdomovce. Dále se zabývá hodnotovou orientací v pojetí různých autorů.

Hlavním cílem praktické části bylo zjistit, jaká je hodnotová orientace mužů bez domova žijících ve výše uvedeném azylovém zařízení. Dílčími cíly pak bylo zmapování postojů mužů bez domova k daným pravidlům a sankcím v azylovém domě a jejich snahy o zlepšení své situace.

Klíčová slova: bezdomovectví, bezdomovec, sociální zařízení pro bezdomovce, azylový dům, hodnota, hodnotová orientace

ABSTRACT

The diploma thesis treats problems of value orientation of homeless men in the Refuge Samaritán in Otrokovice. The theoretical part defines concidering of topic, clarifies causes and consequences of living homeless, deals with prevention and social work methods concerning homeless people and maps social facilities for homeless people. This part also mentions the notion of value orientation conceived by different authors.

The main goal of the practical part was to find out what the value orientation of homeless people, living in the mentioned refuge, is. Secondary goals were to map homeless men's attitudes towards fixed rules and sanctions existing in the refuge and their effort to improve their living situation.

Keywords: living homeless, homeless people, social facilities for homeless people, refuge, value, value orientation

Děkuji Mgr. Jarmile Šťastné za vstřícné vedení mojí diplomové práce, za poskytnutý čas, cenné rady a připomínky.

Mé poděkování patří také Bc. Markovi Procházkovi za organizační pomoc při realizaci výzkumu.

Motto

„ Tu však jsem náhle viděl, že mohu pro druhého něco znamenat už jenom tím, že tu jsem, a že ten druhý je šťastný, protože jsem u něho. Když se to takhle řekne, zní to velmi prostě, ale když pak o tom člověk přemýšlí, je to obrovská věc, která vůbec nemá konce. Je to něco, co člověka může úplně roztrhat a změnit. Je to láska, a přece něco jiného. Něco, pro co lze žít. Pro lásku člověk žít nemůže. Ale pro člověka jistě!“

Erich Maria Remarque

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	11
I TEORETICKÁ ČÁST	13
1 BEZDOMOVECTVÍ JAKO PROBLÉM SPOLEČNOSTI	14
1.1 VYMEZENÍ POJMŮ.....	14
1.1.1 Bezdomovec	15
1.1.2 Bezdomovectví.....	16
1.2 ZÁKLADNÍ ROZDĚLENÍ BEZDOMOVECTVÍ.....	16
1.2.1 Zjevné bezdomovství	17
1.2.2 Skryté bezdomovství	17
1.2.3 Potenciální bezdomovství	18
1.2.4 FEANTSA a typologie ETHOS v českém prostředí	18
1.3 PŘÍČINY BEZDOMOVECTVÍ.....	19
1.3.1 Faktory objektivního charakteru	20
1.3.2 Faktory subjektivního charakteru	20
1.3.3 Kategorie lidí bez domova	21
1.4 HLAVNÍ PROBLÉMY OSOB BEZ DOMOVA	22
1.4.1 Situace bezdomovců na trhu práce.....	22
1.4.1.1 Dlouhodobá nezaměstnanost	23
1.4.2 Sociální dávky	24
1.4.3 Zdravotní stav bezdomovců	24
1.4.4 Nouze	24
1.4.5 Sociální vyloučení	25
1.5 OSOBNOST BEZDOMOVCE.....	27
1.5.1 Schopnosti	27
1.5.2 Potřeby	27
1.5.3 Sebepojetí.....	28
1.5.4 Sociální vztahy	29
1.6 POSTOJE VEŘEJNOSTI K BEZDOMOVECTVÍ.....	29
1.6.1 Pohled médií na bezdomovectví	30
2 POMOC LIDEM BEZ DOMOVA	32
2.1 PREVENCE, POMOC A RESOCIALIZACE.....	32
2.1.1 Preventivní aktivity	33
2.1.1.1 Primární prevence	33
2.1.1.2 Sekundární prevence.....	33
2.1.1.3 Terciální prevence.....	34
2.1.2 Služby zaměřené na naplnění základních potřeb	34
2.1.3 Služby zaměřené na reintegraci a soběstačnost.....	35
2.2 SOCIÁLNÍ PRÁCE S LIDMI BEZ DOMOVA	35
2.2.1 Poskytování služeb.....	36
2.2.2 Sdružení azylových domů	36

2.3	SOCIÁLNÍ ZAŘÍZENÍ PRO OSOBY BEZ DOMOVA	37
2.3.1	Nízkoprahové denní centrum	37
2.3.2	Noclehárna	38
2.3.3	Azylový dům	38
2.3.4	Chráněné byty pro bezdomovce	39
2.3.5	Azylový dům Samaritán Otrokovice	40
3	HODNOTY, HODNOTOVÁ ORIENTACE	42
3.1	VYMEZENÍ POJMŮ	42
3.1.1	Hodnota	42
3.1.2	Hodnotová orientace	43
3.2	HODNOTY V POJETÍ RŮZNÝCH AUTORŮ	43
3.2.1	Hodnoty v pojetí Frankla	43
3.2.2	Klasifikace hodnot podle Kučerové	44
3.2.3	Sprangerova teorie hodnot	45
3.2.4	Typy hodnotových orientací podle Sterna	46
II	PRAKTICKÁ ČÁST	47
4	REALIZACE VÝZKUMU	48
4.1	VOLBA AZYLOVÉHO ZAŘÍZENÍ PRO REALIZACI VÝZKUMU	48
4.2	VÝZKUMNÝ PROBLÉM	49
4.3	FORMULACE CÍLE VÝZKUMU	49
4.3.1	Vymezení výzkumných otázek	49
4.4	VOLBA TYPU VÝZKUMU	50
4.4.1	Validita kvalitativního výzkumu	50
4.5	VÝZKUMNÝ VZOREK	51
4.5.1	Charakteristika respondentů	51
4.6	VÝZKUMNÉ METODY	52
4.6.1	Polostrukturovaný rozhovor	52
4.6.2	Polostrukturovaná ohnisková skupina	52
4.6.3	Data získaná z produktů respondentů	54
4.6.3.1	Jak se vidím – jak mě vidí ostatní – jaký bych chtěl být	54
4.6.3.2	Ruka dobrých vlastností	54
4.6.3.3	Koláč denních činností	54
4.7	ORGANIZACE VÝZKUMU	55
5	INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	56
5.1	METODA ZPRACOVÁNÍ DAT	56
5.1.1	Zpracování textových dat z individuálních rozhovorů a ohniskové skupiny	56
5.1.2	Zpracování dat získaných z produktů respondentů	57
5.2	POPIS KATEGORIÍ	57
5.2.1	Občasné zaměstnání	57
5.2.2	Slabá sociální a podpurná síť	60
5.2.3	Dlouhodobí uživatelé	63

5.2.4	Negativní faktory.....	65
5.2.5	Samostatné jednání s institucemi	67
5.2.6	Přízpůsobivost	68
5.2.7	Neuspokojení tvůrčích činností.....	71
5.2.8	Mnoho volného času	73
5.3	VZTAHY MEZI KATEGORIEMI	75
5.4	VYHODNOCENÍ DAT ZÍSKANÝCH Z PRODUKTŮ RESPONDENTŮ	77
5.4.1	Koláč denních činností	77
5.4.2	Ruka dobrých vlastností	78
5.4.3	Jak se vidím (1) – jak mě vidí ostatní (2) - jaký bych chtěl být (3).....	79
6	VÝSLEDKY VÝZKUMU.....	81
6.1	VYHODNOCENÍ JEDNOTLIVÝCH VÝZKUMNÝCH OTÁZEK.....	81
6.1.1	1. Jaká je hodnotová orientace mužů žijících v Azylovém domě Samaritán Otrokovice?.....	81
6.1.2	2. Jak muži bez domova žijící v Azylovém domě Samaritán Otrokovice vnímají zavedený systém pravidel a sankcí v tomto azylovém domě?.....	83
6.1.3	3. Jak vnímají muži bez domova žijící v Azylovém domě Samaritán Otrokovice podporu tohoto zařízení?.....	84
6.1.4	4. Jak muži bez domova vnímají sami sebe?	84
6.1.5	5. Co dělají muži bez domova žijící v Azylovém domě Samaritán Otrokovice pro zlepšení své situace?	85
6.2	SHRNUTÍ VÝSLEDKŮ VÝZKUMU	85
	ZÁVĚR	87
	DOPORUČENÍ PRO PRAXI.....	89
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	90
	SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	94
	SEZNAM OBRÁZKŮ	95
	SEZNAM TABULEK.....	96
	SEZNAM PŘÍLOH.....	97

ÚVOD

Struktura současné společnosti se výrazně mění. Neustále narůstá část populace, kterou tvoří lidé bez domova a také lidé, kteří jsou ztrátou domova přímo ohroženi.

Dobrovolné i veřejné organizace v Evropské unii, které pracují s bezdomovci, vykazují již od osmdesátých let rostoucí počet osob žádajících o pomoc, jelikož nemohou zaplatit solidní bydlení (Hradečtí, 1996). Přesnější počet lidí bez domova nebo ohrožených osob, a jejich způsob bydlení, je však velmi těžké zmapovat. Tyto data by mělo poprvé odhalit letošní sčítání obyvatel, které proběhne ve všech zemích Evropské unie. Holcnerová (2011) přináší informaci o spolupráci ČSÚ se Sdružením azylových domů v ČR, které pomůže zprostředkovat kontakty s bezdomovci.

Bezdomovectví je velmi složitým společenským problémem, protože zasahuje všechny oblasti lidského života. Každý člověk bez domova má své problémy, které vycházejí z rozdílných příčin a mají také rozdílné důsledky.

Někteří lidé bez domova jsou sami zodpovědní za to, v jaké situaci se ocitli. Jsou však i takoví, kteří přišli o domov díky souhře nepříznivých životních okolností a náhod. Člověk se může dostat do tíživé životní situace velmi snadno, zdárně ji zvládnout však už tak jednoduché není. Návrat k životnímu stylu běžné společnosti je bez vnější účinné pomoci velmi těžký.

Stát proto nabízí různé druhy pomoci a podpory jedincům ve složitých životních situacích. Mimo jiné podporuje vznik a činnost azylových domů pro bezdomovce, jejichž posláním je nejen uspokojení základních životních potřeb těchto lidí, ale také snaha o stabilizaci jejich životní situace a podpora v získávání schopností a dovedností pro samostatný život v běžné společnosti.

Pro úspěšné zvládnutí životní krize je vedle podpory azylových domů nezbytná především snaha samotného člověka o zlepšení jeho situace. Každý člověk uznává určité hodnoty, podle kterých se následně chová a rozhoduje. Hodnotová orientace se v průběhu života vyvíjí a mění v souvislosti s aktuálními preferencemi. Je ovlivňována sociálním prostředím, ve kterém člověk žije, a tím formuje jeho způsob života. Hodnotová orientace tedy odhaluje, o co lidé ve svém životě usilují.

Život v současné společnosti vyžaduje od každého člověka samostatnost a odpovědnost za jeho chování a jednání. Právě hodnotová orientace může mít vliv na to, jak se člověk v tíživé životní situaci zachová a jak ji bude řešit. Tato problematika mě velmi zajímá a domnívám se, že odhalení postojů člověka je důležité v práci s bezdomovci i v prevenci bezdomovectví. To je důvodem volby tématu diplomové práce.

V teoretické části se zaměřuji na oblasti, které se týkají dané problematiky. Vymezuji pojmy vztahující se k tématu a popisuji základní rozdělení bezdomovectví. Dále se zaměřuji na hlavní problémy bezdomovců, jejich osobnost a na to, jak bezdomovce prezentují média. V kapitole 2 se věnuji pomoci lidem bez domova. Mapuji způsob sociální práce s bezdomovci a různé typy sociálních zařízení. Popisuji činnost Azylového domu Samaritán Otrokovice, který jsem zvolila pro realizaci výzkumu. Úvodem poslední kapitoly vymezuji pojmy hodnota a hodnotová orientace. Dále uvádím hodnotové orientace v pojetí několika autorů. Z těchto pojetí vychází volba hodnotové orientace podle V. E. Frankla, o kterou se opírám ve výzkumné části.

V praktické části shrnuji výsledky výzkumu. Cílem bylo zjistit, jakou hodnotovou orientaci mají muži žijící v Azylovém domě Samaritán Otrokovice, zmapovat, jak se muži bez domova staví k daným pravidlům a sankcím v tomto azylovém zařízení a co dělají pro to, aby svoji situaci zlepšili. Na základě rozdělení hodnot podle V. E. Frankla jsem se zaměřila na to, co je náplní života lidí bez domova, jaký mají vztah k práci a různým činnostem, kterým se věnují. Dále jsem se zaměřila na problematiku sociálního zázemí mužů bez domova, na způsob a náplň jejich volného času, na jejich vztahy s ostatními lidmi nebo uživateli azylového domu. Rovněž mě zajímalo, jak se staví k daným pravidlům a povinnostem, jak reagují na svoje problémy a jakým způsobem se je snaží řešit.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 BEZDOMOVECTVÍ JAKO PROBLÉM SPOLEČNOSTI

Bezdomovectví je složitým sociálním problémem současné společnosti, jehož závažnost neustále roste. Na vznik a vývoj bezdomovectví působí velké množství faktorů. Proto je pro řešení tohoto problému nutné hluboké poznání procesů ovlivňujících tento fenomén. Současně je také nezbytné co nejpřesnější vymezení okruhů osob, které jsou nebo by mohly být tímto problémem zasaženy.

Štěchová (2008) uvádí, že v České republice nejsou zatím znalosti o bezdomovectví na dostatečné úrovni. Důvodem je i to, že problematika lidí bez domova se začala naplno projevovat až v souvislosti s ekonomicko - politickými a sociálními změnami po roce 1989. Do té doby byla tato problematika přehlížena. V době bývalého režimu se v České republice pojem bezdomovectví nepoužíval. Každý člověk, i když jen formálně, musel někde pracovat a někam patřit. V opačném případě mu hrozilo trestní stíhání za příživnictví. Bezpochyby však i u nás před rokem 1989 existovalo tzv. skryté bezdomovectví. Tento problém však nebyl zveřejňován a tím pádem nebyl ani řešen.

Ohroženými osobami v té době byli podle Průdkové, Novotného (2008) jedinci, kteří nechtěli nebo neměli možnost bydlet u rodičů a vlastní rodinu nezaložili. Dále šlo o osoby, které prošly ústavní výchovou, o osoby rozvedené a také osoby, které žily dlouhodobě ve firemních ubytovnách. Tyto osoby neměly na získání vlastního bytu z různých důvodů nárok a většinou o něj ani neusilovaly.

Zapletalová (2006) uvádí, že nárůst počtu osob bez domova a jejich zviditelnění zapříčinily závažné změny sociálního systému po roce 1989. Došlo ke zrušení pracovní povinnosti, k privatizaci nebo zrušení velkých podniků a tím také podnikových ubytoven.

Oproti předchozím letem se stav v oblasti bezdomovectví zhoršuje. Ptáček (2010, s. 52) sděluje, že „proces propadání se záchrannou sociální sítí až ke stavu bezdomovectví je dnes rychlejší než v minulosti a roste počet lidí, které můžeme považovat za sociálně zranitelné“.

1.1 Vymezení pojmů

V případě výrazů „bezdomovectví“ a „bezdomovec“ se setkáváme s nejednotností v terminologii.

Kosová, Omelková, Sedláček (2004) poukazují na to, že autoři zabývající se tímto tématem stále vedou diskuze o definování pojmu „bezdomec“, protože je důležitým nástrojem pro komplexní uchopení tématu.

Schwarzová (In Matoušek, Kodymová, Koláčková, 2005) upozorňuje, že v odborné literatuře se v současné době často používá sousloví „lidé bez přístřeší“ nebo „lidé bez domova“. Dodává, že podle názoru některých autorů, ale i široké veřejnosti, je pojem bezdomec zatížen určitými negativními stereotypy, proto by mohl mít hanlivý význam. Současně však zastává názor, že vzhledem k výstižnosti a stručnosti je možno tento pojem zachovat i v odborné terminologii.

1.1.1 Bezdomec

Pojem bezdomec prošel v historii významovou proměnou. Původně tento termín označoval osobu bez státního občanství nebo domovského práva. V tomto smyslu vykládá význam pojmu bezdomec český právní řád (Matoušek, Kodymová, Koláčková, 2005).

Pod pojmem bezdomec rozumím člověka, který nemá vlastní bydlení, kam se může uchýlit. Je osamělý, schází mu podpůrná sociální síť, zázemí a bližší vztahy s lidmi.

Vacínová (In Průdková, Novotný, 2008, s. 10) uvádí, že *„bezdomec je člověk, kterého z různých důvodů postihlo společenské vyloučení a ztráta bydlení nebo který je touto ztrátou ohrožen, žije na veřejných místech či v neadekvátních a nebo nejistých bytových podmínkách“*.

Průdková, Novotný (2008) zdůrazňují, že bezdomec je především **člověk bez domova**. Domov chápou jako zázemí. Jako místo, kam se může člověk kdykoli vrátit a kde bude cítit jistotu a bezpečí. Dostane se mu vřelého přijetí, podpory a ochrany v nouzi. K tomuto místu je člověk poután silnými emocemi, cítí zde spokojenost a štěstí.

Definice Průdkové, Novotného se opírá o pojem domov. Jeví se mi jako velmi výstižná, jelikož domov je spojen s blízkými lidmi, kteří jsou schopni a ochotni poskytnout člověku potřebnou pomoc.

Pojem „bezdomec“ budu dále v textu používat společně s pojmy „muži bez domova“ a „osoby bez domova“ apod. ve shodném významu.

1.1.2 Bezdomovectví

V odborné literatuře se objevují termíny **bezdomovectví a bezdomovství**, které jsou používány ve stejném významu. Označují sociální jev, který je podmíněn celou řadou faktorů a ukazuje se jako extrémní projev sociálního vyloučení.

Na sociální vyloučení je podle Kotýnkové (In Matoušek, Kodymová, Koláčková, 2005) pohlíženo jako na nerovný přístup k pěti základním zdrojům společnosti, které tvoří bydlení, vzdělání, zaměstnání, zdravotní péče a sociální ochrana.

Pro potřeby sociální práce Schwarzová (In Matoušek, Kodymová, Koláčková, 2005) označuje bezdomovectví jako situaci bezprostřední nouze, v níž se nachází člověk bez trvalého domova.

Jandourek (2007, s. 39) popisuje bezdomovectví jako „*životní situaci lidí bez přístřeší, kteří sice z úředního hlediska trvalý pobyt papírově mají, ale nežijí v něm; postrádají pevný, pravidelný a přiměřený příbytek k přenocování*“.

O širokém významu pojmu bezdomovectví dále vypovídá následující kapitola.

1.2 Základní rozdělení bezdomovectví

Při objasnění termínu bezdomovectví se setkáváme s celou řadou definic vymezujících tento pojem, který je možno popsat jako životní situaci osoby, která nemá přijatelné bydlení, potřebné zázemí v rodině ani v blízké sociální síti.

Hradečtí (1996) považují tento způsob objasnění za nedostatečný. Za účelem stanovení přesnější definice rozlišují následující okolnosti:

- ztrátu střechy nad hlavou (spaní na ulici nebo jiných veřejných místech);
- ztrátu domova (život v různých zařízeních, podnájmech či ubytovnách);
- nejisté bydlení (bydlení bez smlouvy, ve squatech apod.).

Hradečtí (1996) na základě stanovených okolností uvádějí, že bezdomovectví lze rozdělit do tří základních skupin:

- zjevné bezdomovství;
- skryté bezdomovství;

- potenciální bezdomovství.

Tato definice poskytuje již širší klasifikaci bezdomovectví. Sami autoři však upozorňují, že definování tohoto fenoménu je velmi složité a svým způsobem omezené, neboť nelze postihnout všechny okolnosti životních situací osob bez domova.

Schwarzová (In Matoušek, Kodymová, Koláčková, 2005) nahlíží na tuto kategorizaci jako na rozvržení pomocné, vhodné zejména pro profesionály pracující s lidmi bez domova.

1.2.1 Zjevné bezdomovství

Osoby, které lze zařadit do této skupiny, poznáme většinou na první pohled podle znečištěného a zanedbaného zevnějšku i podle jejich počínání. Je to nejviditelnější skupina bezdomovecké populace, která však reprezentuje pouze část osob bez trvalého bydliště. Patří sem například osoby přežívající na nádražích, veřejných prostranstvích, osoby vyhledávající zimní noclehárny, azylové domy nebo charitativní organizace. Člověk, který žije na ulici a má fiktivní trvalé bydliště, trpí extrémním nedostatkem peněz, prostředků a vhodných příležitostí. Tato situace může utvářet celý zbývající život jedince. Dlouhodobé vyloučení způsobuje nevratnou sociální marginalizaci, která je společným rysem všech zjevných bezdomovců (Hradečtí, 1996).

Průdková, Novotný (2008) hovoří o podskupině zjevných bezdomovců, kterou tvoří bezdomovci dobrovolní. Současně však myšlenku dobrovolného bezdomovectví odmítají. Pro některé lidi to může být pouze způsob, jak se vyrovnat s určitou situací a mít pocit jakési kontroly nad podmínkami, v kterých jsou nuceni existovat.

1.2.2 Skryté bezdomovství

Skupina skrytých bezdomovců tvoří mnohem rozsáhlejší skupinu osob než bezdomovci zjevní. Tito lidé se ve většině případů neobrací na charitativní nebo veřejné služby. Svůj způsob života se snaží tajit, dbají o svůj zevnějšek. Jsou to lidé bez možnosti trvalého bydliště, nuceni často měnit svá dočasná místa pobytu. Neustálé hledání dalších možností ubytování jim odčerpává potřebnou energii, přináší potíže zdravotní, s úřady i s policií. Tito lidé žijí v nevyhovujícím bydlení - ve sklepích, ve squatech, výměnících, domech určených k demolici apod.. Pomoc různých institucí vyhledávají pouze zřídka, např. v zimních měsících (Hradečtí, 1996).

Kosová, Omelková, Sedláček (2004) řadí do této skupiny dále osoby žijící u přátel nebo příbuzných. Dodávají však, že tito lidé se zpravidla za bezdomovce nepovažují a sociálních služeb nevyužívají.

1.2.3 Potenciální bezdomovství

Podle Hradeckých (1996) tuto skupinu představují lidé, kterým bezdomovectví hrozí. Jsou to lidé, kteří žijí v těžkých životních podmínkách, mají rodinné problémy, potíže osobnostního charakteru nebo potíže s udržením bytu. Dále do této skupiny řadí osoby v různých ústavech a vězeních čekající na propuštění a mladistvé, kteří se chystají opustit dětský domov. Velkou část tvoří také skupina migrační a exilní.

Podle Hradeckého (2007) lze bezdomovectví vymezit úzce - pouze s přihlédnutím na osoby, které přežívají venku, nebo může být pojato také v širším smyslu. Právě skutečnost, že je dosud bezdomovectví chápáno příliš úzce, zabraňuje přijetí a aplikaci postupů vedoucích k řešení tohoto problému.

1.2.4 FEANTSA a typologie ETHOS v českém prostředí

FEANTSA je Evropská federace národních sdružení pracujících s bezdomovci. Byla založena v roce 1989 a jejím hlavním sídlem je Brusel. Spolupracuje s dalšími organizacemi na území celé Evropy s cílem komunikace, shromažďování informací a hledání možností řešení problematiky bezdomovectví (<http://www.feantsa.org/code/en/pg.asp?Page=21>).

FEANSTA prosazuje chápání bezdomovectví právě v širším pojetí. Do sledovaného okruhu kromě lidí bez střechy zahrnuje další osoby bez bytu nebo v nejistém a nevyhovujícím bydlení. Tato širší definice lépe odráží jeho příčiny a umožňuje hlouběji porozumět tomuto fenoménu.

Z tohoto důvodu byla přijata typologie bezdomovství ETHOS zpracovaná Evropskou observatoří bezdomovectví pro organizaci FEANSTA, která se používá v členských státech Evropské unie. Při tvorbě definice vychází z kontinua podmínek a potřeb. Bezdomovectví vymezuje následujícími životními situacemi:

- 1) kategorie bez přístřeší;
- 2) kategorie bez bytu;
- 3) bydlení v podmínkách nejistých;

- 4) bydlení v podmínkách nepřiměřených (Edgar, Roberty, Meert In Kosová, Omelková, Sedláček, 2004).

ad 1) Stav bez přístřeší je nejnápadnější formou bezdomovectví. Jde o osoby, které přežívají venku. Úspěšné nové ubytování lidí spadajících do této kategorie nezáleží pouze na dostupnosti kapacit k trvalému či dočasnému bydlení, ale také na dostupnosti vhodné podpory.

ad 2) Této kategorii odpovídá situace člověka nuceného žít v různých institucích z důvodu nedostatku bydlení s podporou, které by splňovalo jeho potřeby. Díky chybějící podpoře ve směru sociální reintegrace může docházet k označení některých jedinců za bezdomovce.

ad 3) Tato situace vniká v důsledku nedostupnosti trvalého bydlení. Může ukazovat na určitou potřebu podpory, která by umožnila trvalé bydlení získat a také úspěšně udržet. Do této kategorie patří osoby, které jsou bezprostředně ohroženy psychickým nebo fyzickým násilím (např. domácím násilím). Dále sem patří také osoby, které jsou nuceny bydlet v nevyhovujících podmínkách společně s jinými lidmi, jsou ohroženi výpovědí z nájemního bytu nebo ztrátou vlastnictví bytu.

ad 4) Tato kategorie se týká lidí, jejichž ubytování je nezpůsobivé hygienicky nebo z důvodu příliš vysokého počtu spolubydlících (Edgar, Roberty, Meert In Kosová, Omelková, Sedláček, 2004).

1.3 Příčiny bezdomovectví

Pro možnost řešení problému bezdomovectví je základem znalost příčin, které je způsobují.

Průdková, Novotný (2008) hovoří o skutečnosti, že ne ve všech případech je možno bezpečně rozlišit příčinu a následek bezdomovectví. Jako příklad uvádějí alkoholismus, díky kterému se člověk může ocitnout na ulici. Někteří lidé však začali pít až poté, co o domov přišli. Proto je místo pojmu příčina vhodnější používat termín faktor.

Faktory vyvolávající fenomén bezdomovectví jsou odborníky obecně vymezovány do dvou skupin.

1.3.1 Faktory objektivního charakteru

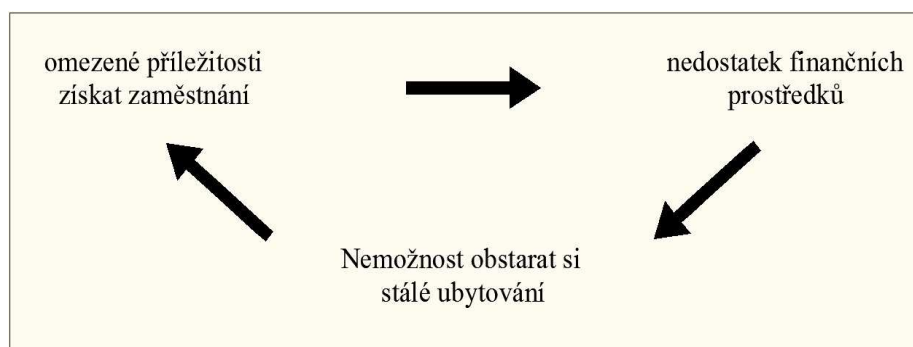
Faktory objektivní (vnější, strukturální) jsou výsledkem vzájemného působení ekonomicko - politické situace země a celkového klimatu společnosti (Průdková, Novotný, 2008). Hradečtí (1996) doplňují, že objektivní faktory jsou ovlivňovány zejména sociální politikou státu a jeho zákonodárstvím. Mohou působit na posilování vzdělanosti občanů a jejich kvalifikaci, na dodržování lidských práv, na zabezpečení v nemoci a ve stáří, na začleňování mládeže do trhu práce, apod..

1.3.2 Faktory subjektivního charakteru

Hradečtí (1996) rozlišují čtyři kategorie subjektivních faktorů:

- **Faktory materiální** se projevují např. ztrátou bydlení nebo zaměstnání, dlouhodobou nezaměstnaností, nevhodným bydlením, zadlužeností nebo nedostatečnými příjmy, neschopnost hospodařit s penězi apod..
- **Faktory vztahové** - do této kategorie patří zejména změny struktury rodiny, různé rodinné problémy nebo problémy mezi manželi, narušené vztahy mezi členy rodiny, rozvod, násilí v rodině apod..
- **Faktory osobní** zahrnují duševní či tělesné choroby jedince, různé závislosti, sociální nezralost, nesamostatnost apod..
- **Faktory institucionální** - tato skupina zahrnuje propuštění člověka z různých ústavů, z vězení, opuštění dětského domova.

Objektivní i subjektivní faktory působí na fenomén bezdomovectví v rozličných kombinacích.

Obr. 1. Faktory bezdomovectví – zaměstnání, ubytování

Výše uvedené schéma sestavili Kosová, Omelková, Sedláček (2004, s. 25).

Schwarzová (In Matoušek, Kodymová, Koláčková, 2005) uvádí, že za hlavní příčinu nárůstu bezdomovectví lze považovat nedostatek sociálních bytů, neodpovídající politiku zaměstnanosti a nevyhovující systém podpory ohrožených osob jak institucemi, tak i přijetí jedince společností.

Dále poukazuje na systém podpory v nezaměstnanosti v současné době, který podle ní směřuje k prohloubení pasivity a závislosti. Není dostatečně využita možnost provádění veřejně prospěšných prací, je snadné přivydělat si ilegálně k podpoře v nezaměstnanosti, pro zaměstnavatele jsou nevýhodné zkrácené pracovní úvazky, je málo podporovaných pracovních míst pro osoby znevýhodněné a nízká nabídka rekvalifikačních kurzů.

Připomíná také skutečnost, že poptávka po různých formách sociálního bydlení vysoce převyšuje nabídku, což považuje za velký nedostatek z pohledu prevence před sociálním vyloučením.

Jako nejčastěji zjišťované příčiny ztráty domova u lidí v České republice Vacínová (In Průdková, Novotný, 2008) uvádí v první řadě rozpad rodiny a hned poté ztrátu zaměstnání.

1.3.3 Kategorie lidí bez domova

U osob, které jsou ztrátou domova ohroženy nejvýrazněji, shledávají autoři různé společné znaky, které vystihují způsob jejich života a možné důvody neschopnosti přizpůsobit se společenským normám.

Hradečtí (1996) přicházejí s popisem nejčastějších typů lidí bez domova. Řadí je do následujících kategorií:

- osoby bez schopnosti vytvořit osobní vztahy, žijící na ulici;
- osoby s chorobami mentálními, somatickými nebo psychosomatickými;
- osoby závislé na alkoholu;
- osoby závislé na užívání omamných prostředků;
- osoby postižené fyzicky, epileptiky;
- osoby společensky neadaptibilní;
- osoby ve stavu sklíčenosti, úzkosti nebo deprese, hledající radu a pomoc;

- osoby nezaměstnané;
- osoby bez trvalého bydliště;
- ženy (osamělé, těhotné, s dětmi, staré ženy);
- děti týrané a sociálně deprivované;
- osamělé důchodce;
- propuštěné vězně;
- osoby slepé a hluché;
- migranty;
- nemocné AIDS, HIV pozitivní.

Uvedené kategorie odhalují konkrétní příčiny, které mohou ovlivňovat schopnost člověka přizpůsobit se pravidlům života v běžné společnosti. Je třeba si uvědomit, že mnohdy je člověk postaven do nepříznivé situace shodou životních okolností bez vlastního přičinění. Tato situace může potkat kohokoliv. Proto bychom se měli nad situací člověka nejprve zamýšlet, než ho začneme soudit.

1.4 Hlavní problémy osob bez domova

Cílem této kapitoly je přiblížit hlavní problémy lidí bez domova a úskalí, které tyto problémy s sebou nesou. Pochopení souvislostí podílejících se na vzniku bezdomovectví je nezbytné nejen pro účelnou pomoc, ale také pro vytvoření vhodných preventivních programů.

1.4.1 Situace bezdomovců na trhu práce

Kosová, Omelková, Sedláček (2004) rozdělují faktory, které omezují možnosti uplatnění bezdomovců na trhu práce, do tří skupin.

- *Organizačně - technické aspekty* zahrnují nedostatečné zázemí nezbytné pro hledání zaměstnání a oslovování potenciálních zaměstnavatelů. Lidem bez domova v tomto ohledu schází zejména:
 - prostředky na cestování za prací;

- prostředky k používání telefonních automatů pro kontaktování možných zaměstnavatelů;
- stálá kontaktní adresa a kontaktní telefonní číslo.
- *Nedostatečné sociální kompetence* pro jednání s možnými zaměstnavateli, na úřadech nebo různých institucích. Bezdomovci většinou mívají potíže s činnostmi, které jsou pro lidi žijící v běžné společnosti samozřejmostí. Jedná se např. o vytvoření životopisu, absolvování přijímacího pohovoru, zajištění osobních dokladů, využití elektronické pošty a internetu. Další znevýhodnění představuje v mnoha případech také nízké vzdělání bezdomovců a omezení jejich pracovních návyků, které se s dobou strávenou na ulici či v azylovém domě prohlubuje.
- Největší překážkou je *společenská stigmatizace* bezdomovců, která bývá často ještě umocněna skutečností, že řada z nich má záznam v trestním rejstříku. Zaměstnavatelé si uvědomují problémy, které mohou pramenit z nedostatečného zázemí bezdomovců nebo jejich nízkých sociálních kompetencí. Z toho důvodu většinou bezdomovce přijímat nechtějí. Na druhé straně se však objevují případy, kdy jsou bezdomovci využíváni jako levná pracovní síla. Vzhledem k jejich nevhodné situaci s nimi zaměstnavatelé mnohdy neuzavírají řádné smlouvy, mzdu vyplácí se zpožděním a její výše nedosahuje zákonem daného minima.

1.4.1.1 Dlouhodobá nezaměstnanost

V naší společnosti je předpokladem, že práce je sama o sobě vysokou hodnotou. Šimek (2008) zdůrazňuje instrumentální hodnotu práce, od které se odvíjí životní úroveň jedince a jeho sociální status.

Buchtová (In Šimek, 2008) zrealizovala výzkum dlouhodobé nezaměstnanosti v ČR, který odhalil výrazný vliv délky nezaměstnanosti na člověka. Na základě tohoto zjištění popsala čtyři stádia adaptace na nezaměstnanost.

- Jedinec prožívá šok, potýká se s pocitem beznaděje a rezignace;
- po překonání šoku přichází optimismus a intenzivní snaha o získání práce;
- neúspěšné pokusy jsou znovu vystřídané pocity strachu a rezignací;
- nezaměstnanost je přijata jako stav, se kterým se nedá nic dělat.

1.4.2 Sociální dávky

Velký počet lidí bez domova se setkává s problémem, že pro možnost čerpání sociálních dávek nesplňuje potřebné podmínky. Další skupina bezdomovců pak z různých důvodů sociální dávky nečerpá, přestože na ně nárok má.

Podle Kosové, Omelkové, Sedláčka (2004) jsou přitom sociální dávky a starobní či invalidní důchody pro bezdomovce základním legálním zdrojem finančních prostředků. Výše samotných sociálních dávek je vzhledem k životní situaci lidí bez domova zcela nedostačující. V současné době existenční minimum činí 2 020,-Kč měsíčně, částka životního minima je 3 126,-Kč/měsíc (<http://www.mpsv.cz/cs/3213>).

Dávky mohou příjemci pomoci zabezpečit základní životní potřeby, avšak pouze za podmínky současného využívání služeb dalších institucí, např. bydlení v azylových domech. Autoři zastávají názor, že tento systém sociálních dávek neřeší situaci bezdomovců, ale naopak je v jejich situaci udržuje (Kosová, Omelková, Sedláček, 2004).

1.4.3 Zdravotní stav bezdomovců

Způsob života bezdomovců znamená velké riziko zdravotních problémů. Zdravotní komplikace přináší nepříznivé prostředí, ve kterém jsou nuceni žít, nedostatek odpočinku, špatná výživa a v neposlední řadě také dlouhodobý stres.

Ve Velké Británii byl zrealizován výzkum zaměřený na nejrozšířenější zdravotní problémy. Menke, Streich, Rössler (In Kosová, Omelková, Sedláček, 2004) uvádějí, že u bezdomovců se psychická onemocnění objevují třikrát až desetkrát častěji než u lidí žijících v běžné společnosti. Bezdomovci jsou ohroženi zvýšeným výskytem schizofrenie, u mladých lidí bez domova byl zaznamenán vysoký počet pokusů o sebevraždu. Mimo psychická onemocnění se objevují různé infekce, bronchitidy, kožní onemocnění apod..

1.4.4 Nouze

Po roce 1989 došlo v České republice ke společenským změnám, které si vyžádaly přizpůsobení životního stylu obyvatel. Možnosti a schopnosti přizpůsobení se novému společenskému prostředí nejsou u všech lidí stejné.

Podle Hradeckých (1996) se hůře adaptují lidé vyššího věku, s nízkým vzděláním a s fyzickými nebo psychickými zdravotními problémy, lidé osamělí apod.. Vlivem těchto aspektů se mohou slabší jedinci snadno dostat do nouze:

- hmotné;
- sociální;
- morální;
- nebo společenského vyloučení.

V *hmotné nouzi* se člověk ocitá v případě, že jeho příjem nedosahuje výše životního minima a člověk sám jej nemůže vlastními silami zvýšit. Uspokojení základních životních potřeb člověka je tímto vážně ohroženo.

Sociální nouzi trpí člověk, který z důvodu nezletilosti či vysokého věku, ztráty soběstačnosti, zdravotního postižení nebo jiných závažných okolností není schopen své základní životní potřeby uspokojit. Sociální nouze vzniká z dlouhodobé hmotné nouze, která je velmi často provázána osamělostí.

Morální nouzi můžeme popsat sociální situaci člověka, který své základní životní potřeby uspokojuje nedůstojným způsobem, např. drobnou kriminalitou nebo konzumací odpadků a zbytků.

Společenské vyloučení se projevuje vyřazením určitých osob nebo skupin z možných životních příležitostí. Pro člověka znamená životní krizi, která je často doprovázená rezignací. Bez účinné pomoci může být nevratného charakteru (Hradečtí, 1996).

1.4.5 Sociální vyloučení

Sociální vyloučení (exkluze) může být důsledkem nebo i příčinou ztráty domova.

Bývá definována jako zamezení přístupu jednotlivcům nebo skupinám ke zdrojům, které jsou nezbytné pro možnost zapojování se do ekonomických, sociálních i politických aktivit společnosti (Štěchová, Luptáková, Kopoldová, 2008).

Šimek (2008) doplňuje, že sociální vyloučení je primárně způsobeno chudobou a nízkými příjmy. Dále k němu přispívá diskriminace, nepříznivé životní podmínky nebo nízké vzdělání. Sociální vyloučení se projevuje závislostí jedince na sociálních dávkách, špatným

zdravotním stavem, životem v ghettech, nízkou kvalifikací, rozpadem rodiny či ztrátou sebeúcty. V souvislosti s vystavením jedince vyšším rizikům se hovoří také o specifickém typu vyloučení, kterým je vyloučení z bezpečí.

Lidé zasažení sociálním vyloučením se přizpůsobují nové situaci změnou životních hodnot. Přijímají přesvědčení, že svoji situaci nemohou nijak ovlivnit, propadají bezmoci a beznaději (Štěchová, Luptáková, Kopoldová, 2008).

Výrazným znakem sociálního vyloučení je *marginalizace*. Jandourek (2007, s. 149) ji definuje jako „odsouvání jedinců, skupin, sociálních vrstev nebo společností do situace bytí na okraji, do méně významného postavení“.

Marginální člověk je podle Šimka (2008) jedinec žijící na okraji společnosti proto, že se není schopen adaptovat a přijmout normy chování většinové společnosti.

Hradečtí (1996) poukazují na to, že v každé společnosti se vyskytují skupiny osob, které jsou z důvodu současných sociálních a hospodářských podmínek v zemi zranitelnější a tím více ohrožené vyloučením. Tyto skupiny mají většinou zdravotní nebo sociální handicap. Mezi ně řadí:

- osoby dlouhodobě nezaměstnané, vyloučené z hospodářského života;
- mládež, která se nedokáže hospodářsky uchytit;
- invalidní lidé – s postižením tělesného, smyslového nebo mentálního charakteru;
- rodiny pečující o nemocného člena;
- rodiny nestabilní;
- senioři;
- ženy;
- lidé poznamenaní institucionálně;
- cizinci a příslušníci minorit.

Na základě výzkumů bezdomovectví ve Velké Británii řadí Fitzpatrick, Kemp, Klinker (In Štěchová, Luptáková, Kopoldová, 2008) mezi ohrožené skupiny zejména samostatně žijící muže, samotně žijící rodiče s dítětem, mladé osoby do 29 let a osoby z etnických minorit.

Na základě výše uvedených zjištění a výsledků výzkumů jsou zejména k těmto skupinám směřovány preventivní aktivity bezdomovectví.

1.5 Osobnost bezdomovce

V následující kapitole se věnuji osobnosti bezdomovce, která je důležitá pro možnost uceleného pohledu na problém bezdomovectví.

1.5.1 Schopnosti

Vágnerová (1999) hovoří o tom, že schopnosti lidí bez domova bývají sniženy. Postrádají základní kompetence nezbytné k uspokojivé sociální adaptaci. Nedokáží samostatně účelněji jednat a ovládat se, schází jim dostatečná vytrvalost. Důvodem snížení jejich schopností mohou být získaná postižení nebo vrozené dispozice, ale také sociální zkušenosti získané během pobytu v různých institucích, např. ve vězení, ve výchovném nebo léčebném ústavu. Tyto zkušenosti postupně vyřazují obvyklé strategie jednání a podporují rozvíjení nových, které v běžném prostředí nejsou funkční. Důvody, které vedou ke snížení schopností lidí bez domova, se často vyskytují v různých kombinacích.

1.5.2 Potřeby

Potřeby lidí bez domova jsou většinou neuspokojeny. Vágnerová (1999) poukazuje na to, že bezdomovec se často domnívá, že už nemá žádnou cenu o něco se snažit. Většina z nich zaujímá postoj rezignace a apatie. Autorka dále hovoří o postojích bezdomovců k některým potřebám.

- *Potřeba stimulace*

Autorka sděluje, že potřeba nových podnětů nebo získávání zkušeností je u bezdomovců snížena. Naopak je považují za nežádoucí a děsivé. Nejsou ochotni (i z nedostatku energie a vůle) naučit se něčemu novému, zbavit se závislostí a zlovyků. Zdůrazňuje, že život člověka bez domova je charakteristický jeho maximálním zjednodušením. Většinou má podobu stereotypního přežívání, které je často spojeno s konzumací alkoholu nebo užíváním drog. Jako obranou reakci proti nárokům společnosti používají bezdomovci nejčastěji rezignaci.

- *Potřeba citového vztahu, jistoty a bezpečí*

Tato potřeba nebývá uspokojována. Člověk bez domova obvykle nemá žádné spolehlivé a stabilní citové vazby a soukromí domova také ne. Výsledkem tohoto trápení je citová otupělost a strádání. Mezi bezdomovci je velká část emočně deprivovaných jedinců, kteří nikdy kvalitní domov nepoznali. Citovým strádáním dochází k postupnému vyhasínání této potřeby. V rámci obranné reakce se může objevovat idealizace domova a dětství.

Autorka uvádí, že někteří bezdomovci mají psa, který může pomoci uspokojit potřebu citové vazby. Singler (In Vágnerová, 1999) hovoří o výsledcích výzkumu bezdomovců v Kalifornii. Z 66 osob bez domova téměř 95% odmítlo nabídku přístřeší bez možnosti vzít si své zvíře s sebou.

- *Potřeba seberealizace*

Potřebu seberealizace bezdomovci často vůbec nemají nebo bývá potlačena. Nedělají si naděje na získání lepší sociální pozice v budoucnosti, z toho také plyne jejich nízké sebevědomí a sebeúcta. Aspirační úroveň lidí bez domova je velmi nízká. Všeho se snadno vzdávají, o nic neusilují, nic nečekají. Autorka tento postoj nazývá syndromem naučené bezmocnosti.

- *Potřeba otevřené budoucnosti*

Lidé bez domova žijí přítomností. Uvažují pouze v krátkém časovém horizontu. O budoucnosti nepřemýšlí, protože jim neposkytuje mnoho naděje. Tento přístup člověku bez domova zamezuje možnost řešit vlastní život jinak.

Souhlasím s názorem Vágnerové (1999), že bezdomovectví je volbou jen velmi zřídka. Tato situace je většinou výsledkem různých selhání, po kterých následuje rezignace na snahu o změnu k lepšímu.

1.5.3 Sebepojetí

Sebepojetí je individuální představa jedince, jak vidí sám sebe (Hartl In Čačka, 1997).

Podle Maslowa (In Čačka, 1997) *individuální sebepojetí* není shodné s popisem *reálného Já*, ale představuje subjektivní pojmání sebe sama.

Sebehodnocení je podle Kona (In Čačka, 1997) výsledkem subjektivního srovnávání se s jinými lidmi nebo s vlastními požadavky na svoji osobu. Banyard (In Vágnerová, 1999)

hovoří o *nízkém sebehodnocení* lidí bez domova. V rámci obranných reakcí se snaží přisuzovat vinu za jejich selhání jiným lidem nebo nepříznivým okolnostem.

Vágnerová (1999) doplňuje, že typické pro lidi bez domova je přijímání negativního obrazu sebe sama. Často se uchylují ke zkreslování reality a fabulaci. Hlavním cílem takového jednání bývá pokus o podporu sebeúcty, teprve ve druhé řadě může být snahou o získání výhod.

1.5.4 Sociální vztahy

Vágnerová (1999) posuzuje bezdomovectví jako projev selhání v oblasti socializace. Lidé bez domova často postrádají schopnost zodpovědného chování a nejsou schopni postarat se o sebe obvyklým způsobem.

Jejich vztahy s ostatními lidmi jsou omezené, vazby hlubšího a trvalejšího charakteru s jakýmkoliv člověkem téměř neexistují. Pro bezdomovce jsou charakteristické náhodné kontakty s podobnými jedinci. Jejich sdružování bývá často účelové, ale vztahy mezi nimi bývají povrchní, odvíjí se od situace, převládá nedůvěra a nejistota.

Podle autorky si člověk bez domova uvědomuje, že majoritní společnosti není akceptován, tuto skutečnost si však odmítá přiznat.

Podle Girtlera (2001) se bezdomovci zdržují zejména ve městech, kde se skrývají před sociální kontrolou. Stahují se ke stejným skupinám lidí, o kterých vědí, že je budou do jisté míry akceptovat.

1.6 Postoje veřejnosti k bezdomovectví

Názory laické veřejnosti na bezdomovectví se podle Průdkové, Novotného (2008) pohybují mezi dvěma extrémy. Jedním extrémem je nenávisť a opovržení, druhým bývá až nekritický soucit. Ve většině případů však nebývají tyto přístupy racionální a objektivní. Důvodem je silné ovlivnění emocemi, ale také vlastními zkušenostmi, které jsou u mnohých jedinců pouze ojedinělé nebo povrchní a nemohou umožnit reálný vhled do problematiky.

Elektronický časopis Studentin (In Štěchová, Luptáková, Kopoldová, 2008) uvedl, že veřejnost zaujímá k problematice bezdomovectví tři základní stanoviska:

- první stanovisko zní, že se do této situace dostali vlastní vinou, protože se nechovájí či nezachovali správně;
- druhé stanovisko se přiklání k názoru, že nezaměstnanost je důsledkem kapitalistické ekonomiky a globalizace;
- třetí stanovisko směřuje k tomu, že sociální vyloučení je způsobeno nedostatečným kontaktem se systémem sociální pomoci a neznalostí možností a příležitostí člověka v současné společnosti.

1.6.1 Pohled médií na bezdomovectví

V dnešní době je společnost výrazně ovlivňována masmédií. Noviny, různé časopisy, internet i rádiové nebo televizní vysílání přináší denně širokou škálu informací, které působí pozitivně nebo negativně na vnímání široké veřejnosti. Tyto informace mohou představovat zkreslující obraz skutečnosti, který následně formuje svého příjemce.

Pavelková (2007) upozorňuje, že do podvědomí člověka se dostávají zejména takové skutečnosti, které se se životem majoritní společnosti neslučují. Veřejné sdělovací prostředky podle Mareše (In Pavelková) často podávají informace, které vytvářejí převážně nepřátelské postoje k minoritní skupině bezdomovců. Pěnkava (In Pavelková) doplňuje, že masmédiá deformují názory společnosti na problémy lidí bez domova.

Podle Pavelkové (2007) se k této problematice vyjadřují ve stejném duchu i další autoři. Zastávají názor, že podáváním informací bez znalosti hlubší podstaty konkrétních případů je pohled veřejnosti falešně ovlivňován. Veřejné mínění je díky tomu zjednodušeno a zkresleno.

Obecně lze říct, že většina lidí získává informace o fenoménu bezdomovectví hlavně z médií. Výzkum Prinzové (In Pavelková, 2007) dokládá, že články týkající se této problematiky jsou novináři prokazatelně zneužívány k přitahování pozornosti a tím i sledovanosti daného média.

V období od 1. října do 31. prosince 2010 jsem sledovala články týkající se bezdomovectví vydané v následujícím tisku: Právo, Zlínský deník, MF Dnes, Okno do kraje, Sedmička Zlín a Otrokovické noviny. Zaznamenala jsem 23 článků na dané téma. Z toho 15 článků se týkalo různého typu násilí mezi bezdomovci nebo na bezdomovcích, požárů a nehod. Informace o práci azylových zařízení a způsobu pomoci bezdomovcům přineslo 7 článků,

pouze 1 článek věcně popisoval způsob života bezdomovců v konkrétní lokalitě. Seznam článků uvádím v příloze č. P I.

Z výše uvedeného sledování je patrné, že většina vydaných zpráv na téma bezdomovectví je zaměřena negativně a v tomto smyslu také formuje názor široké veřejnosti.

2 POMOC LIDEM BEZ DOMOVA

Celý svět v současné době pociťuje sociální napětí a obrací svou pozornost na řešení vážných problémů společnosti v oblasti životních podmínek lidí, v boji proti chudobě a sociálnímu vyloučení.

Hradečtí (1996) hovoří o skutečnosti, že lidé v naší zemi byli po dlouhou dobu udržováni v představách, že sociálně patologické jevy nejsou problémem naší společnosti. Konstatují, že z tohoto důvodu nebyla Česká republika legislativně ani mravně připravena na řešení a prevenci bezdomovectví. Jako základ řešení sociálních problémů současné společnosti a jejího cíleného a vědomého ozdravování považují materiální zázemí a mravní nadstavbu.

- **Materiální zázemí**

Předpokladem pro uspokojování základních životních potřeb všech občanů je civilizovaný vývoj společnosti bez hrozby vyloučení. Správný vývoj společnosti závisí zejména na udržení zaměstnanosti a podpoře při vytváření nových pracovních míst. S tím souvisí také možnost zvyšování nebo rozšiřování kvalifikace. Dále hovoří o potřebě dostupného odpovídajícího bydlení pro slabé jedince.

- **Mravní nadstavba**

Společně s materiálním zázemím je důležité působení pozitivních morálních vlivů, které vychází především z rodiny. Proto je nezbytné podporovat existenci rodin v tradičním pojetí, které mohou nejlépe vytvořit opravdový domov i trvalé zázemí pro své členy.

2.1 Prevence, pomoc a resocializace

Schwarzová (In Matoušek, Kodymová, Koláčková, 2005) přichází s rozdělením praktické sociální práce zaměřené na lidi bez domova na tři základní okruhy:

- preventivní aktivity;
- služby zaměřené na naplnění základních potřeb;
- služby zaměřené na reintegraci a soběstačnost.

Bezdomovectví je složitým problémem s různými důsledky i příčinami. Aby mohlo být dosaženo trvalého zlepšení života osob bez domova, je třeba při organizování pomoci počítat s multidisciplinární spoluprací.

V následujících podkapitolách se budu věnovat jednotlivým okruhům.

2.1.1 Preventivní aktivity

2.1.1.1 Primární prevence

Autoři zabývající se bezdomovectvím přinášejí různé pohledy na možnost realizace primární prevence ve sledované oblasti.

Tomešová (2008) považuje primární prevenci samotného bezdomovectví za neuskutečnitelnou, jelikož není možno v rámci jednotlivých preventivních programů obsáhnout všechny aspekty, které mohou způsobit ztrátu bydlení. Primární prevence bezdomovectví může být tedy považována za součást prevence jiných sociálně patologických jevů. Problémem uskutečňování byť částečné primární prevence je také skutečnost, že převážná většina běžné společnosti nepřipouští možnost, že by se jí tato problematika mohla nějakým způsobem dotýkat.

Podle Hradeckých (1996) začíná primární prevence vyloučení právě ve funkční rodině, která pozitivně ovlivňuje své děti. Upevnit slabé rodiny a jedince může také kvalitní osvěta a sociální práce. Dětem, které pocházejí ze slabých rodin, může správnou orientaci ukázat také dobrá škola, dobrý učitel nebo duchovní pastýř.

Pavelková (In Pavelková, 2007) hovoří o nezbytnosti působení na občanské povědomí již u nejmladších generací, aby porozuměli vzniku těchto sociálních problémů. Je podle ní žádoucí, věnovat se výchově žáků po osobnostní stránce. Rozvíjet jejich sociální kompetence a konkrétní sociální dovednosti, podporovat v nich toleranci a otevřenost k problémům druhých a napomáhat jim v odstraňování předsudků.

Souhlasím s názorem Průdkové, Novotného (2008), že předcházení bezdomovectví je účelnější i méně nákladné než řešení následků ztráty domova. V neposlední řadě je to také mnohem humánnější. V naší zemi však dosud neexistuje žádná komplexní strategie, která by se prevencí vzniku bezdomovectví zabývala.

2.1.1.2 Sekundární prevence

Schwarzová (In Matoušek, Kodymová, Koláčková, 2005) zaměřuje preventivní aktivity na osoby ohrožené sociálním vyloučením a ztrátou bydlení. Často jde právě o jedince, kteří

nerozumí požadavkům úřadů, neznají svá práva a povinnosti a nevědí, jak mohou svůj nárok uplatnit. Zdůrazňuje, že poskytnutím poradenství v nejrůznějších oblastech, případně napojením na žádanou službu, je možno předejít problémovým situacím, které mohou ztrátu domova způsobit.

Při vyhledávání a oslovování lidí ohrožených ztrátou bydlení se podle jejich zkušeností osvědčuje úzká spolupráce se sociálními odbory a s úřady práce, jelikož tam se zpravidla tyto lidé obrací nejdříve. Pracovníci úřadů mohou jedinci poskytnout informační brožury nebo přímo doporučit vhodné poradenské centrum.

2.1.1.3 Terciální prevence

Tento druh prevence je spojen s činností, která podporuje návrat daného jedince do většinové společnosti. Konkrétní podpora spočívá v pomoci jedinci s přípravou na návrat na pracovní trh, podporuje ho v obnovování sociálních vazeb nebo vytváření nových a pomáhá také obnovovat kulturní a sociální vnímání (Tomešová, 2008).

2.1.2 Služby zaměřené na naplnění základních potřeb

Schwarzová (In Matoušek, Kodymová, Kolářková, 2005) uvádí, že lidé, kteří přišli o domov, potřebují v první řadě alespoň základní zázemí, aby se mohli pokusit svoji situaci řešit. Každý člověk má své fyziologické potřeby. Je třeba se najíst a ohřát, mít místo k odpočinku, nějaké obutí a ošacení, možnost očisty. Pokud je člověk vyčerpaný a zanedbaný, nemá velkou šanci svoji situaci zlepšit.

Podle autorky je ideální poskytování těchto služeb v jednom místě. Prostorová blízkost se jeví jako efektivní, jelikož lidé po uspokojení akutních životních potřeb projeví zpravidla zájem o zlepšení své životní situace. Vzhledem ke stavu těchto lidí však není jejich motivace příliš silná, proto je důležité na jejich vůli ke změně reagovat okamžitě.

Služby, které jsou zaměřeny na naplnění základních potřeb, jsou nepochybně velmi potřebné a patří z historického pohledu k nejstarší formě sociální práce. Výhodou této práce je okamžitě viditelný výsledek. Proto se, podle autorky, tomuto typu služeb věnuje větší pozornost a proudí do něj větší množství finančních prostředků, než do služeb reintegračních (Schwarzová In Matoušek, Kodymová, Kolářková, 2005).

Hradečtí (1996) dodávají, že uspokojení základních životních potřeb včetně zajištění azylového ubytování, musí společnost bezdomovci umět nabídnout dříve, než s ním začne hovořit o změně jeho životního stylu.

2.1.3 Služby zaměřené na reintegraci a soběstačnost

Tyto služby zahrnují výcvik potřebných sociálních dovedností. Probíhají formu různých programů, ale je žádoucí, aby byly doplněny dalšími potřebnými souběžnými službami, např. nabídkou ubytování v azylových domech. Azylové domy samy také podporují lidi bez domova v reintegraci a soběstačnosti. Uživatel tohoto zařízení je zodpovědný za plnění určitých povinností. Tím se cvičí v dovednostech, které jsou klíčové pro možnost začlenění do běžné společnosti. Jsou zde organizovány mimo jiné také různé kurzy formou svépomocných skupin – např. Job kluby. Členové skupin se mohou vzájemně informovat a nalézt v sobě navzájem potřebnou oporu. Tyto služby jsou doplňovány posilováním pracovních návyků a sociálních dovedností (Schwarzová In Matoušek, Kodymová, Koláčková, 2005).

Autorka však uvádí, že výše uvedené služby by měly být doplněny rekvalifikačními a vzdělávacími kurzy, které jsou u nás realizovány zatím velmi zřídka.

I přes veškerou snahu jsou lidé, kteří kvůli různým handicapům nemohou v konkurenci na trhu práce obstát. Mnozí z nich přesto pracovat chtějí. Řešením pro tyto lidi je potom zřizování chráněných dílen nebo různých podporovaných zaměstnání (Schwarzová In Matoušek, Kodymová, Koláčková, 2005).

Hradečtí (1996) zdůrazňují, že proces resocializace začíná již návštěvou či docházením do kontaktního či krizového centra. Dodávají, že v těchto případech jde pouze o základní pomoc, na kterou musí navazovat další programy, aby bylo dosaženo žádoucího cíle.

Za cíl resocializačních programů považují Hradečtí (1996) nalezení smyslu života dřívějších bezdomovců, obnovení jejich rodinných vztahů a navázání nových partnerství nebo přátelství. Základem toho je získání přiměřeného bydlení a zdroje příjmů k jeho udržení.

2.2 Sociální práce s lidmi bez domova

Podle Průdkové, Novotného (2008) je úkolem sociální práce snaha o opětovné začlenění člověka bez domova do života společnosti a současné vytváření podmínek, které tomu na-

pomáhají. Sociální práce využívá především zdrojů samotného uživatele, ale potřebná je také celospolečenská solidarita. Na sociálního pracovníka můžeme nahlížet jako na prostředníka mezi většinovou společností a uživateli služeb.

Pro možnost úspěšné sociální práce s dlouhodobými výsledky je nezbytné, aby byl v první řadě sám uživatel rozhodnutý pracovat na dosažení pozitivních změn ve svém životě. Opatrný (In Průdková, Novotný, 2008) upozorňuje, že sociální pracovník musí brát zřetel na to, k čemu chce člověk bez domova pomoci a zda vůbec o pomoc stojí. Někteří bezdomovci nemají o pomoc zájem, protože jsou přesvědčeni, že situaci zvládnou sami. Jiní už naopak nevěří, že by mohli vůbec něco dokázat změnit.

2.2.1 Poskytování služeb

Veškeré sociální služby a jejich poskytování se řídí obecnými „Standardy kvality sociálních služeb“. Jednotlivé organizace si dále zpracovávají a vydávají jejich konkrétní podobu podle charakteru zařízení a poskytovaných služeb. Standardy kvality jsou rozděleny na tři skupiny.

- *Standardy procedurální* vymezují cíle a způsoby, jak budou sociální služby poskytovány. Zahrnují ochranu práv uživatelů služeb, smluvní podchycení, popisují průběh poskytované služby včetně individuálního plánování a další potřebné formální náležitosti.
- *Personální standardy* řeší způsob personálního zajištění poskytovaných sociálních služeb a profesní rozvoj zaměstnanců.
- *Provozní standardy* jsou zaměřeny na rozpracování místní a časové dostupnosti poskytovaných služeb, poskytují potřebné informace o sociálních službách, zaměřují se na kvalitu, popisují ekonomické zajištění apod. (Průdková, Novotný, 2008).

2.2.2 Sdružení azylových domů

S.A.D. je spojení sociálních zařízení, která pracují s lidmi bez domova na území České republiky. Zaměřuje se na hledání řešení problému bezdomovectví a co nejefektivnější pomoc lidem bez domova. Je členem mezinárodní organizace FEANTSA (Průdková, Novotný, 2008).

Sdružení je zastřešujícím orgánem pro jednání s MPSV ČR. Propaguje problematiku bezdomovectví a podílí se na tvorbě koncepce sociální politiky v naší zemi (Ondrák, 2006).

2.3 Sociální zařízení pro osoby bez domova

Veškeré sociální služby poskytované lidem bez domova jsou službami sociální prevence. Jsou poskytovány v různých sociálních zařízeních, která se odlišují množstvím požadavků kladených na klienty a rozsahem poskytovaných sociálních služeb (Průdková, Novotný, 2008).

2.3.1 Nízkoprahové denní centrum

Toto zařízení slouží lidem bez domova jako místo, kde si mohou během dne v suchém a čistém prostředí odpočinout a najíst se. Hlavní místnost denního centra je vybavena stoly a židlemi, k dispozici bývá rychlovarná konvice, vařič, někdy i kuchyňka. Uživatel má v denním centru možnost použít umývadlo, sprchu, toaletu, a také navštívit šatník, kde může dostat obuv a oblečení zdarma nebo za symbolickou cenu. V některých zařízeních tohoto typu je možno vyprat a vyžehlit si prádlo.

Kompetentní pracovník každého uživatele seznámí s nabízenými službami, vnitřním řádem i jeho právy a povinnostmi. Vstup mají zakázán pouze jedinci pod vlivem alkoholu, různých návykových látek, osoby agresivní nebo trpící infekční chorobou.

Pracovníci denního centra poskytují uživatelům informace, poradenství, v případě potřeby krizovou intervenci, mohou pomoci zprostředkovat práci. Pokud uživatel projeví zájem, pomáhají také při řešení jeho osobních záležitostí.

Cílem je poskytovat uživatelům potřebné informace, učit je komunikovat s institucemi, podporovat je v kontaktech s rodinou a motivovat je ke snaze o změnu k lepšímu (Průdková, Novotný, 2008).

Kosová, Omelková, Sedláček (2004) dodávají, že denní centra mají omezenou otevírací dobu, a to cca od 7 do 19 hodin. V zimních měsících, když teploty klesají hluboko pod bod mrazu, bývají tyto střediska přechodně otevírána i přes noc.

2.3.2 Noclehárna

Toto nízkoprahové zařízení nabízí možnost přenocování s využitím hygienického zařízení, případně potravinového servisu. Noclehárnu může uživatel využít pouze na jednu noc, nebo i opakovaně. Pro uložení osobních věcí jsou zde k dispozici uzamykatelné skříňky, uživatelům je nabídnuto čisté oblečení z šatníku. Jako u denního centra, platí zde opět zákaz ubytování pro jedince pod vlivem alkoholu, různých návykových látek, osoby agresivní nebo trpící infekční chorobou.

Noclehárna má nižší standard bydlení, většinou se jedná o velkou společnou místnost s několika lůžky. Uživatel přichází večer a ráno opět odchází. Cílem tohoto opatření je, aby se člověk bez domova snažil přes den řešit svoji situaci namísto setrvávání v noclehárně.

Sociální pracovníci v noclehárně poskytují lidem bez domova informace a poradenské služby. V případě zájmu uživatele zprostředkovávají kontakt s dalšími zařízeními, jejichž služby by chtěl člověk bez domova využít.

Noclehárny jsou vhodné zejména pro bezdomovce, kteří žijí již delší dobu na ulici, a z toho důvodu nejsou schopni nebo často ani ochotni přizpůsobit se pravidlům a nárokům azylových domů (Průdková, Novotný, 2008).

Noclehárny jsou většinou provozovány pouze v zimních měsících. Mimo jiné slouží jako prevence kriminality, neboť bezdomovci nedostatek dostupného ubytování řeší vniknutím do sklepů nebo špatně zajištěných budov (Kosová, Omelková, Sedláček, 2004).

2.3.3 Azylový dům

Schwarzová (In Matoušek, Kodymová, Koláčková, 2005) popisuje azylové domy jako střednědobý azyl, poskytující uživatelům ubytování po dobu několika týdnů až měsíců. Podmínkou pobytu v tomto zařízení je aktivní snaha člověka bez domova o změnu své životní situace. Uživatel spolupracuje na řešení svých problémů a přebíráním vlastní odpovědnosti se znovu učí být soběstačným.

Každý uživatel azylového domu spolupracuje se sociálním pracovníkem na vytvoření konkrétního individuálního plánu. Ten přesně vymezuje cíle uživatele, časový plán a také způsob, jak se budou uživatel a sociální pracovník podílet na jejich dosažení.

Pobyt v azylovém domě poskytuje již vyšší standard ubytování. Uživatelům jsou k dispozici pokoje o dvou až čtyřech lůžkách. Mimo to mají k dispozici kuchyňku, pračku, společenskou místnost vybavenou stoly a židlemi s televizí, knihovnou a počítačem s přístupem na internet. V České republice jsou azylové domy zaměřené na poskytování služeb pro ženy, pro muže a pro matky s dětmi (Průdková, Novotný, 2008).

Podle Kosové, Omelkové, Sedláčka (2004) mohou být v azylových domech v ideálním případě poskytovány následující služby:

1. *služby základní*: ubytování, možnost připravit si jídlo, vyprat oblečení;
2. *služby doplňkové*: poradenství, pomoc při jednání s úřady i dalšími institucemi, poskytování oblečení, pomoc při hledání zaměstnání, stálého bydlení apod.;
3. *služby aktivizační*: příprava k pracovním pohovorům včetně pomoci při vypracování životopisu, knihovna, kulturní programy, vzdělávací kurzy, aktivizační programy apod.;
4. *terapie, intervence*: lékařská péče, psychologické poradenství, léčba závislostí apod..

Kosová, Omelková, Sedláček (2004) dodávají, že některé služby nebývají v azylových domech z finančních důvodů poskytovány, většinou jde o poslední okruh služeb – terapie, intervence. V některých případech je zúžen okruh poskytovaných služeb popsanych v bodě 3. Chybějící služby bývají zajišťovány formou externí spolupráce s dalšími institucemi.

Průdková, Novotný (2008) přirovnávají pobyt v azylovém domě k bydlení v ubytovně. Hlavními rozdíly je nižší cena za ubytování v azylovém domě a přítomnost sociálních pracovníků, kteří jsou uživatelům k dispozici, podporují jejich důvěru v sebe sama, ale také dohlížejí na plnění povinností i individuálních plánů uživatelů. Posláním azylových domů není jen zajištění střechy nad hlavou, ale zejména podpora uživatele v řešení jeho životní situace. Ideálním cílem je získání sociální suverenity uživatele.

2.3.4 Chráněné byty pro bezdomovce

Chráněné byty nazývá Schwarzová (In Matoušek, Kodymová, Koláčková, 2005) dlouhodobým azylovým ubytováním. Tento způsob se přirozenému bydlení podobá nejvíce. Uživatelé se mohou stýkat se sousedy, jejich stigmatizace i izolace se postupně snižuje. Kon-

takt s běžnou společností podporuje jejich sebejistotu a zvyšuje šance na úspěšnou integraci do společnosti.

Průdková, Novotný (2008) připomínají, že chráněné byty v České republice téměř neexistují. Jako hlavní důvod nedostatku této formy pomoci označují nedostatek finančních prostředků.

2.3.5 Azylový dům Samaritán Otrokovice

Posláním tohoto zařízení je poskytovat podporu a pomoc mužům v nepříznivé životní situaci, která je spojena se ztrátou bydlení.

Cílem tohoto zařízení je uspokojení základních životních potřeb uživatelů, stabilizace jejich osobní situace a následná podpora při získávání schopností pro samostatný život bez závislosti na pomoci sociálních služeb (Charita sv. Anežky Otrokovice, 2009).

Toto zařízení disponuje čtyřlůžkovými, třílůžkovými a dvoulůžkovými pokoji. Celková kapacita činí 35 lůžek. Uživatelům je k dispozici kuchyňka, společenská místnost, zahrada, dílna, sociální zařízení.

Poskytované služby jsou zde rozděleny do následujících programů:

- *nepřetržitá pomoc* je poskytována formou poradenství, podpory, informačního servisu;
- *sociálně - terapeutický program* se zabývá individuálním plánováním, poskytuje sociálně terapeutické aktivity, sociálně - právní poradenství;
- *program pracovní - resocializační obsahuje* pracovní - integrační programy;
- *vzdělávání a edukační* aktivity zahrnují celoroční vzdělávání formou přednášek, besed a diskuzí, také volný přístup k internetu;
- v rámci *rozvojových aktivit* jsou pořádány různé sportovní, společenské a kulturní akce (Charita sv. Anežky Otrokovice, 2009).

Azylový dům Samaritán neustále pracuje na rozšiřování svých služeb. V současné době je zde zavedena nová služba „Dluhové poradenství Samaritán“ (Bednařík, 2010).

V rámci tohoto zařízení jsou také úspěšně realizovány různé projekty. Svou činnost zahájil v roce 2010 nový projekt s názvem „Pracovní aktivizace“. Tento projekt je zaměřen na jedince starší padesáti let, kteří zatím neúspěšně hledají práci (Jaroš, 2010).

3 HODNOTY, HODNOTOVÁ ORIENTACE

Hodnoty si člověk vytváří v průběhu svého začleňování do určitých sociálních skupin a do společnosti vůbec. Na každého jedince výrazně působí prostředí, ve kterém se pohybuje, a osoby, které se v tomto prostředí nacházejí. Během života se formuje hodnotová orientace, která ovlivňuje postoje člověka ke svému okolí a ke společnosti, jeho morální zásady i celkový způsob života.

Vávra (2007, s. 6) uvádí následující funkce hodnot z hlediska jednotlivce:

- *„motivování jednání,*
- *ospravedlňování jednání,*
- *poskytování standardů k hodnocení lidí a událostí,*
- *směrování pozornosti a vnímání“.*

3.1 Vymezení pojmů

3.1.1 Hodnota

Termín *hodnota* se v životě člověka objevuje v mnoha významech. Každý člověk má své individuální hodnoty, v zájmu fungování společnosti jsou však uznávány určité hodnoty, které jsou společné pro všechny. Pro každého člověka je hodnota motivačním prvkem, který ho v životě směřuje k určitému cíli.

Kučerová (1996, s. 45) uvádí, že hodnota je *„nejen to, co je k životu nutné, potřebné a užitečné, ale i to, čeho si vážíme, co obdivujeme, co ctíme, i to, co milujeme, co je nám drahé, milé, co je blízké našemu srdci.“*

Jandourek (2007) definuje *hodnotu* jako vědomou nebo nevědomou představu o tom, co je pro člověka žádoucí. Termín *hodnota* znamená mimo jiné také měřítko pro rozhodování a následné posouzení správnosti jednání člověka.

Velmi jednoduché a názorné je podle mě stanovisko Münsterberga (In Dorotíková, 1998), který říká, že hodnota je vše, co člověk touží realizovat, získat, o co usiluje. Věci a činy, o které zájem nemá, jsou mu lhostejné. Proto pro něj nejsou hodnotami.

3.1.2 Hodnotová orientace

Každý člověk si vytváří v různých kulturních sférách hodnotové vidění, které určuje jeho chování. Toto hodnotové vidění vzniká postupně a je utvářeno psychickými a sociálně kulturními vlivy (Dorotíková, 1998).

Termín *hodnotová orientace* lze popsat jako určitý systém hodnot, který ovlivňuje postoje člověka, jeho chování a jednání. Vyjadřuje, jaký má vztah ke světu, k přírodnímu a společenskému prostředí. Podle Horáka (1997, s. 20) byl „*pojmem hodnotová orientace vytvořen a má smysl proto, aby vysvětlil příčiny lidské činnosti, proč lidé jednají tak a ne jinak, a poskytl tím návod k efektivní lidské činnosti*“.

Podle Dorotíkové (1998) by měla být *hodnotová orientace* člověka zafixována i *citově*, ne pouze *intelektuálně*. Scházející citové vazby mohou vést k neschopnosti vytvoření a udržení jakéhokoliv hodnotového schématu.

Výstižná a přehledná je definice Prudkého et al. (2009), který hodnotovou orientací rozumí postupnou tvorbu, ukládání a užívání hodnot v čase. Hodnotová orientace specifikuje hodnoty, které její nositel přijal v různých procesech a zaměřeních.

3.2 Hodnoty v pojetí různých autorů

3.2.1 Hodnoty v pojetí Frankla

Dvořáček (In Šimoník, Horká, Střelec, 2007) uvádí, že Frankl rozlišuje tři kategorie hodnot, které dává do souvislosti se zdravým postojem jedince ke světu. Hodnoty rozděluje vzhledem k strastiplným nebo pokojným obdobím života jedince. Druhy hodnot je možno rozpoznat až v souvislosti s konkrétní životní situací člověka.

Frankl (1994) určuje hodnoty jako:

- tvůrčí;
- zážitkové;
- postojové.

Tvůrčí hodnoty jsou podle Frankla (1994) nejčastěji realizovány konkrétními každodenními úkoly člověka, které vycházejí z práce, péče o rodinu nebo oblíbených činností ve volném čase. Přitom není důležité, jaký post člověk zaujímá a co dělá. Záleží hlavně na tom,

jak se k práci nebo konkrétní činnosti staví. Zda opravdu zastává místo, které mu bylo svěřeno. Obyčejný člověk plní své úkoly je „větší“ než vysoce postavený úředník, který přistupuje ke svým rozhodnutím nesvědomitě.

Hodnota práce, ať už si ji člověk uvědomuje nebo ne, determinuje zdravé a smysluplné nazírání světa jedincem. V případě, že přístup k práci vykazuje nějaké patologie, mohou se vyskytovat určité potíže vázané na práci. Frankl hovoří např. o neuróze z nezaměstnanosti (Dvořáček In Šimoník, Horká, Střelec, 2007).

Další skupinu tvoří podle Frankla (1994) *zážitkové hodnoty*, které jsou uskutečněny v prožívání člověka. Realizují se ve způsobu přijímání světa, např. v přístupu a vztazích k jiným lidem, ve vnímání krásy přírody či umění. Podle Frankla (1999) mohou i prožitkové hodnoty samy o sobě dát lidskému životu smysl.

Frankl (1994) vnímá život člověka jako smysluplný i v případě, když nemůže být tvořivý nebo bohatý na zážitky. Poslední skupina *postojových hodnot* se realizuje právě v okamžiku, kdy se člověk musí postavit životním problémům a zaujmout k nim určité stanovisko. Frankl (1999) zdůrazňuje, že člověk může dát svému životu v těžkých chvílích smysl právě tím, jakým způsobem svůj úděl přijme.

3.2.2 Klasifikace hodnot podle Kučerové

Kučerová (1996) uvádí, že jednání člověka je ovlivněno hodnotami vrozenými a přijatými, ale také hodnotami, které si člověk sám vytváří. Hodnoty rozděluje do tří kategorií podle dimenzí, v nichž jedinec přijímá sebe i svět.

- *Hodnoty přírodní* dělí na:
 - *vitální hodnoty*, vycházející z potřeb tělesné existence člověka - patří sem přírodní podmínky zdraví, zdatnosti, svěžesti a tělesného blaha;
 - *sociální hodnoty* se projevují vztahem jedince k druhým lidem a také k sobě samému.
- *Hodnoty civilizační* jsou podmínkou i výsledkem výroby společnosti (techniky a ekonomiky), komunikace a společenské organizace. Umožňují člověku vytváření materiální kultury.

- *Hodnoty duchovní* se týkají lidské osobnosti a jejího niterného bohatství. Patří sem snaha postihnout smysl věcí, intelektuální a citový rozvoj člověka, vzdělanost, sebeuvědomění a tvůrčí sebevyjádření, filosofie, umění apod. (Kučerová, 1994).

Člověk svými zásahy působí na přírodní prostředí a mění ho podle svých představ. Zároveň je však také součástí přírody. Z toho důvodu pociťuje nejvíce právě vitální hodnoty. Civilizační a přírodní hodnoty nás svazují s kulturní a územní příslušností, pomáhají nám uchovat naši historii.

3.2.3 Sprangerova teorie hodnot

Spranger vycházel při sestavování hodnotových typů ze skutečnosti, že jednání člověka nelze vysvětlit pouze tím, jak naplňuje své záměry a uspokojuje životní potřeby. Důraz klade především na to, jakým způsobem člověk dokáže uskutečňovat vyšší cíle a hodnoty.

Při tvorbě teorie hodnot vychází z předpokladu šesti principů, které určují přístup člověka ke světu. Podle jednotlivých principů vymezuje autor jednotlivé typy zaměření člověka (Smékal In Prudký et al., 2009).

- *1. Pravda - teoretický člověk*

Tento typ člověka se snaží o poznání pravdy, různých zákonitostí a vztahů mezi lidmi, zamýšlí se nad podstatou světa. Nejdůležitější hodnotou je pro něj poznání toho, co se děje, jakým způsobem a proč.

- *2. Krása - estetický člověk*

Estetický člověk je zaměřený na zážitek. Všechno kolem sebe posuzuje jako harmonické nebo disharmonické. Podle toho prožívá libost nebo se cítí nesvůj a trpí.

- *3. Užitek (zisk) - ekonomický člověk*

Tento typ člověka hledá zisk a užitek. Bývá egocentrický. Hlavní hodnotou je pro něj to, co je jemu samému, rodině či skupině prospěšné.

- *4. Lásky k lidem - sociální člověk*

Tento typ je zaměřen na druhého, hodnotou je pro něj láska k lidem. Autor tento typ popisuje rozporně - na jedné straně patriarchální, na druhé vstřícný k lidem.

- *5. Moc - mocenský typ osobnosti*

Jeho hlavní hodnotou je moc ve smyslu podřízení se vyšším principům. Neusiluje o administrativní moc, ale o moc jako činnost, která utváří motivy a jednání druhých lidí.

- 6. *Bůh/moudrost - náboženský člověk*

Tento typ člověka hledá smysl života. Nemusí však jít o zjevnou náboženskou orientaci, která je vázána konkrétními pravidly (Smékal In Šimoník, Horká, Střelec, 2007).

3.2.4 Typy hodnotových orientací podle Sterna

Za zajímavou považuji hodnotovou orientaci podle Sterna, který ji pojímá jako o vysoce zobecněné motivy chování. Podle různých přístupů osob vymezuje tři základní směry:

- *autotelický* - mající účel a význam pouze sám v sobě, v Já;
- *heterotelický* - zaměřený na zvýznamňování jiných;
- *hypertelický* - obrací se k nadosobním cílům a ideálům (Smékal In Prudký, et al, 2009).

V této kapitole jsem se věnovala hodnotovým orientacím v pojetí několika autorů. Hodnotová orientace se projevuje ve vztahu člověka ke společenskému i přírodnímu prostředí. Přijetí určitých hodnot umožňuje člověku orientaci ve světě, podle nich se rozhoduje a staví se k odpovědnosti za svá rozhodnutí.

Pro praktickou část jsem zvolila zaměření na hodnoty v pojetí V. E. Frankla. Tento autor nepojímá hodnotovou orientaci tradičně jako soupis určitých hodnot, kterým člověk přikládá význam. Hodnoty objevuje v životních situacích člověka a jeho reakcích na ně. Autor uvažuje o hodnotách v souvislosti s nalézáním a utvářením způsobu života člověka a také jeho smyslu.

Vzhledem k typu výzkumného problému považuji právě orientaci na hodnoty v pojetí tohoto autora za nejvhodnější, protože přímo souvisí se způsobem, jakým člověk život přijímá a jak se staví problémovým situacím ve svém životě.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 REALIZACE VÝZKUMU

Bezdomovectví je složitým společenským problémem současné doby. Lidé bez domova tvoří stále rostoucí část populace. Někteří žijí „na ulici“, další vyhledávají možnost pomoci v různých typech azylových zařízení. Pomoc většiny azylových domů i jiných zařízení nespočívá pouze v zajišťování základních životních potřeb. Současně se zaměřují na aktivizaci uživatelů a podporují je ve snaze začlenit se opět do společnosti.

Pouze intervence azylových zařízení však k tomu nestačí. Základem úspěšné integrace do společnosti je zájem a snaha samotných uživatelů. Ty jsou výsledkem individuálních hodnot, které si každý člověk svobodně zvolil, a je sám odpovědný za důsledky volby a za činnost, která z ní vyplývá.

Ve výzkumné části jsem se zaměřila na hodnotovou orientaci mužů, kteří využívají služeb azylových zařízení. Účelem výzkumu bylo odhalit, jaká je hodnotová orientace těchto mužů a jak se projevuje v jejich životě. Po dohodě s kompetentním pracovníkem Azylového domu Samaritán Otrokovice jsem se zaměřila také na postoje uživatelů k pravidlům a sankcím, které jsou zde zavedeny.

Pro účely výzkumu jsem zvolila hodnotovou orientaci v pojetí V. E. Frankla. Důvodem výběru bylo odlišné chápání hodnot autora.

Tradičně je hodnotový systém prezentován jako soupis základních hodnot, které jsou sestaveny podle určitého pořádku. Frankl však dává hodnoty do souvislosti s životními situacemi, v kterých člověk může jisté hodnoty teprve poznat (Dvořáček In Šimoník, Horká, Střelec, 2007).

4.1 Volba azylového zařízení pro realizaci výzkumu

Pro realizaci výzkumu jsem zvolila Azylový dům Samaritán Otrokovice. Toto zařízení jsem několikrát navštívila již během svých studií v rámci rozšíření znalostí problematiky bezdomovectví.

V rámci projektu zde od října 2009 působí ve službě dva noví pracovníci, kteří zajišťují aktivity směřující k prohlubování kompetencí uživatelů pro adaptaci na soužití ve společnosti a zajišťují rozvojové aktivity pro uživatele služeb. Proto považuji tento azylový dům za vhodný pro realizaci výzkumu (Charita sv. Anežky Otrokovice, 2009).

Podrobnější informace o domácím řádu v tomto zařízení, způsobech jeho porušení a následných sankcích uvádím v přílohách č. P II a P III.

4.2 Výzkumný problém

Jaká je hodnotová orientace mužů bez domova v azylovém zařízení a jejich postoj k životní situaci?

4.3 Formulace cíle výzkumu

Hlavním cílem výzkumu je zjistit, jaká je hodnotová orientace mužů žijících v Azylovém domě Samaritán Otrokovice.

1. dílčím cílem je zmapovat postoje mužů ke stanoveným pravidlům a sankcím v azylovém domě.

2. dílčím cílem je zmapovat, co muži bez domova dělají pro zlepšení své situace.

4.3.1 Vymezení výzkumných otázek

Pro realizaci výzkumu jsem vymezila 5 výzkumných otázek týkajících se zkoumané oblasti. Ke každé z otázek jsem doplnila zdroje čerpání dat.

Tab. 1. Výzkumné otázky

1. Jaká je hodnotová orientace mužů žijících v Azylovém domě Samaritán Otrokovice?		
polostrukurovaný rozhovor ot. č.1 – 21	ohnisková skupina	analýza dokumentů
2. Jak muži bez domova žijící v Azylovém domě Samaritán Otrokovice vnímají zavedený systém pravidel a sankcí v tomto azylovém domě?		
polostrukurovaný rozhovor ot. č.22-28	ohnisková skupina	analýza dokumentů
3. Jak vnímají muži bez domova podporu azylového domu?		
polostrukurovaný rozhovor ot. č.17,19,26,27,29	ohnisková skupina	analýza dokumentů
4. Jak muži bez domova vnímají sami na sebe?		
polostrukurovaný rozhovor ot. č.30-37,1,2,3,4,6,20	ohnisková skupina	analýza dokumentů
5. Co dělají muži bez domova pro zlepšení své situace?		
polostrukurovaný rozhovor ot. č.4,5,18,19,20,27	ohnisková skupina	analýza dokumentů

4.4 Volba typu výzkumu

Vzhledem k charakteru výzkumného problému jsem zvolila kvalitativní výzkum. Osobní kontakt s muži bez domova v prostředí azylového domu umožňuje hlubší poznání zkoumané problematiky. Gavora (2000) uvádí, že práce přímo v terénu dává kvalitativnímu výzkumníkovi příležitost k hlubokému poznání a současně možnost jemné analýzy daného prostředí.

„Výzkumník, stejně jako kterýkoli jiný účastník výzkumu, žije v určité vztahové a významové síti, v určitém kulturně - společenském kontextu. Jeho znalosti a zkušenosti či prožitky formují jeho schopnost porozumět a uchopit fenomény jeho vnější i vnitřní reality“ (Spinel-li In Miovský, 2006, s. 70).

4.4.1 Validita kvalitativního výzkumu

Podle Gavory (2000) je validita kvalitativního výzkumu zabezpečena jeho dlouhodobostí, přímým kontaktem výzkumníka s realitou a velmi podrobným a přesným popisem sdělení zkoumaných osob, často s uvedením autentických citátů.

Pro podporu validity výzkumu jsem použila různé metody sběru dat – triangulaci. Dále jsem se opírala o údaje získané z více zdrojů dat. Ve výzkumu jsem:

- přihlížela k údajům získaným od mužů bez domova a jejich klíčových pracovníků;
- použila 3 výzkumné metody - polostrukturovaný rozhovor, ohniskovou skupinu a analýzu dokumentů.

Obr. 2. Schéma triangulace

4.5 Výzkumný vzorek

Výběrový soubor tvoří 3 muži bez domova žijící v Azylovém domě Samaritán Otrokovice. Bylo použito záměrného výběru mezi uživateli azylového domu, kteří byli ochotni účastnit se výzkumu. Současně jsem dbala na to, aby muži bez domova byli pokud možno různého věku a aby byla rozdílná délka jejich pobytu v tomto zařízení. Ve výzkumné práci současně používám také označení „respondent“ nebo „účastník ohniskové skupiny“.

4.5.1 Charakteristika respondentů

- 1. respondent: pan A, věk 56 let

Je hubený, typický muž bez domova. Tmavě opálený, má delší šedé vlasy. Chybí mu přední zuby, proto je mu občas hůře rozumět. Čistě oblečený (rifle a mikina). Je komunikativní, často používá knižní výrazy. Při komunikaci sedí klidně, nohu přes nohu, podpírá si bradu dvěma prsty, občas rozvážně gestikuluje.

- 2. respondent: pan B, věk 33 let

Je štíhlý, má velmi krátký (vojenský) sestřih, nosí náušnici v jednom uchu. Je čistě oblečený do riflí a trička. Působí aktivně, neklidně a netrpělivě, je velmi výřečný. Při komunikaci neustále mění intonaci, celý se pohybuje, divoce gestikuluje, při některých tématech nervózně poklepává nohou.

- 3. respondent: pan C, věk 30 let

Je malé, velmi silné postavy, pohybuje se pomalu, těžce dýchá. Černé krátké vlasy, snědá pleť. Je čistě oblečen do tepláků a mikiny. Sedí bez hnutí. Mluví pomalu a stroze, dělá dlouhé pomlky.

4.6 Výzkumné metody

4.6.1 Polostrukturovaný rozhovor

Polostrukturovaný rozhovor vychází ze specifikace okruhů otázek. Tato metoda dotazování umožňuje volit pořadí otázek podle potřeby tak, aby bylo dosaženo maximalizace výtěžnosti rozhovoru. Během rozhovoru výzkumník pokládá otázky pro ověření správného pochopení dané věci. Pokládáním dalších doplňujících otázek je téma možno rozpracovat více do hloubky (Miovský, 2006).

Při realizaci rozhovorů jsem se řídila následujícími pravidly:

- všichni respondenti i jejich klíčoví pracovníci vyjádřili před rozhovorem písemný souhlas se záznamem rozhovoru na diktafon;
- s každým respondentem byl rozhovor veden samostatně ve společenské místnosti Azylového domu Samaritán Otrokovice, která byla za tímto účelem uvolněna (v příloze P IV uvádím pro ukázkou rozhovor s panem B., v příloze P XV uvádím přehled okruhů otázek pro realizaci rozhovorů);
- rozhovory s klíčovými pracovníky respondentů byly také vedeny samostatně, vždy v kanceláři konkrétního pracovníka;
- v rozhovoru jsem používala otevřené i uzavřené otázky;
- během rozhovoru jsem pokládala doplňující otázky a také otázky pro ověření, zda byla daná věc správně pochopena.

4.6.2 Polostrukturovaná ohnisková skupina

Pro doplnění údajů získaných z individuálních rozhovorů jsem zvolila metodu ohniskové skupiny. S organizací byly určité potíže. V prvním termínu se sešli pouze dva ze tří re-

spondentů. Ve druhém termínu jsem byla upozorněna na přítomnost všech respondentů v azylovém domě sociálním pracovníkem.

Realizace ohniskové skupiny probíhala podle následujících pravidel:

- účastníky ohniskové skupiny byli 3 muži bez domova, se kterými byl dříve veden individuální rozhovor;
- všichni respondenti vyjádřili písemný souhlas s nahráváním záznamu realizace ohniskové skupiny na diktafon;
- ohnisková skupina byla zrealizována ve společenské místnosti Azylového domu Samaritán Otrokovice, která byla za tímto účelem uvolněna (transkripci ohniskové skupiny uvádím v příloze P XVI, přehled témat k diskusi v ohniskové skupině je přílohou P XVII);
- byl vybrán stůl čtvercového půdorysu, vhodný pro 4 osoby, které se účastnily ohniskové skupiny;
- formou otevřené otázky jsem určila zaměření diskuse - ohnisko, respondenti se k zadanému tématu vyjadřovali v různém pořadí, popřípadě se doplňovali;
- v rámci řízení ohniskové skupiny jsem pokládala doplňující otázky týkající se daného tématu a podněcovala jsem účastníky ohniskové skupiny k zapojení se do diskuze a vyjádření jejich názorů.

Podle Morgana (2001) se používají ohniskové skupiny mimo jiné možnosti také v multimethodických studiích, které kombinují několik způsobů získávání dat. Tento způsob použití ohniskové skupiny především doplňuje údaje shromážděné prostřednictvím jiných metod.

Metoda polostrukturované ohniskové skupiny umožňuje volit pořadí otázek nebo jejich formulaci tak, jak se to v daném okamžiku jeví vhodné. V průběhu ohniskové skupiny je možno míru strukturovanosti měnit. Výzkumník - moderátor - se stává součástí interakce ohniskové skupiny. Podle potřeby vstupuje do diskuze a aktivně ji facilituje nebo naopak se stahuje a nezasahuje do ní (Miovský, 2006).

4.6.3 Data získaná z produktů respondentů

Jako další výzkumnou metodu jsem předpokládala analýzu dokumentů - jmenovitě individuálních plánů uživatelů. Bohužel přístup k těmto dokumentům mi nebyl pracovníky azylového domu umožněn.

Z tohoto důvodu jsem jako další zdroj dat použila produkty respondentů, které vytvořili na základě zadaných témat. Jedná se o kresby s uvedenými daty a poznámkami. Nováková (In Miovský, 2006) považuje dokumenty, které nemají písemnou povahu, např. kresby, za vhodné pro kvalitativní výzkum.

Miovský (2006) řadí mezi dokumenty sloužící jako zdroj výzkumu jakýkoliv materiál fixující data. Může jít o již existující materiál nebo o materiál, který je výsledkem interakce výzkumníka a účastníků výzkumu.

Vytvoření produktů respondentů proběhlo ihned po realizaci ohniskové skupiny. Kresby s uvedenými daty a poznámkami jsou součástí příloh pod čísly P IV - P XII.

4.6.3.1 *Jak se vidím – jak mě vidí ostatní – jaký bych chtěl být*

Každý respondent obdržel čtvrtku papíru rozdělenou přeložením na 3 části. Do jednotlivých polí měli respondenti nakreslit, jak vidí sami sebe, jak je vidí ostatní a jací by chtěli být. Jednotlivá zadání jsem jim předepsala vždy na odpovídající části polí.

Jeden z respondentů nakreslil pouze první zadání. Ostatní nebyl schopen nakreslit, proto navrhl, že je popíše. Ostatní respondenti splnili zadání a navíc se ke kresbě písemně vyjádřili.

4.6.3.2 *Ruka dobrých vlastností*

Každý respondent obdržel čtvrtku papíru, na který si měl obkreslit svoji ruku. Úkolem bylo do každého prstu zaznamenat jednu svoji pozitivní vlastnost nebo schopnost.

4.6.3.3 *Koláč denních činností*

Dalším úkolem bylo nakreslit kruh a do něj zaznamenat pomocí výsečí, jakým činnostem se věnují během dne.

- Velikost výsečí měla odpovídat délce doby, po kterou se určité činnosti věnují.

- Červeným kolečkem pak měli vyznačit ty činnosti, kterým se věnují rádi.

U dvou ze tří respondentů nebylo možno rozpoznat poměr časového vymezení činností. Proto jsem je požádala, aby jednotlivé činnosti označili číslem podle toho jak dlouho se jí věnují (čím větší číslo, tím delší doba).

4.7 Organizace výzkumu

Výzkum jsem uskutečnila v období leden - březen 2011. Před zahájením výzkumu jsem uživatele azylového domu seznámila s výzkumným cílem a s výzkumnými metodami. Zdůraznila jsem zachování jejich anonymity. Respondenti vyjádřili souhlas s účastí na výzkumu a také s realizací individuálních rozhovorů s jejich klíčovými pracovníky.

Všichni respondenti souhlasili se záznamem rozhovorů a ohniskové skupiny na diktafon. Vždy ihned po realizaci konkrétní metody byly zaznamenané údaje převedeny transkripcí do písemné podoby.

Vzhledem k tomu, že získaná textová data jsou velmi obsažná, uvádím v přílohách pro ukázkou pouze transkripci ohniskové skupiny a individuálního rozhovoru s panem B..

5 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ VÝZKUMU

5.1 Metoda zpracování dat

5.1.1 Zpracování textových dat z individuálních rozhovorů a ohniskové skupiny

Pro zpracování získaných dat ve formě textu jsem zvolila metodu zakotvené teorie. Podle Miovského (2006) tato metoda vychází ze zkoumání konkrétní problematiky - určité oblasti zájmu. Výzkumník odhaluje ve zkoumané oblasti významné momenty, aniž by je předem jakkoli předjímal či označoval. Tato metoda směřuje k vytvoření nové teorie na základě zjištěných dat. V těchto datech má být zakotvena.

Přepisy dat jsem podrobila otevřenému kódování, kterým se rozumí hledání a označování významových jednotek odpovídajících jednotlivým událostem. Tyto kódy jsou dále porovnávány a seskupovány podle podobných významů. Tím vznikají kategorie, které obsahují kódy odpovídající stejnému jevu (Švaříček, Šed'ová, 2007).

Na základě využití metod popsanych v předchozí kapitole jsem získala textová data. Pro ukázkou uvádím v příloze transkripci záznamu realizace ohniskové skupiny (P Při jejich analýze jsem postupovala následovně:

- opakovaně jsem prostudovala všechny texty a z důvodu přehlednosti jsem uspořádala data získaná z polostrukturovaných rozhovorů tak, aby jednotlivé otázky u všech rozhovorů odpovídaly vždy stejnému pořadovému číslu;
- transkripce ohniskové skupiny přesně odpovídá záznamu na diktafonu;
- očíslovala jsem řádky jednotlivých textů;
- předem jsem vymezila klíčové kódy pro orientaci v textu;
- výrazy odpovídající jednotlivým kódům jsem v textu barevně zvýrazňovala a popisovala;
- v průběhu studia textu jsem kódy dále doplňovala a upřesňovala;
- jednotlivé kódy jsem seskupovala do abstraktnějších pojmů - kategorií;
- v popisu kategorií cituji výroky respondentů, pro identifikaci uvádím vzory označení výroků:

- respondent, řádek: (A36-37);
- klíčový pracovník pana C, řádek: (KPC21-22);
- pan B v ohniskové skupině, řádek: (OSB318).

5.1.2 Zpracování dat získaných z produktů respondentů

Respondenti vytvořili za základě zadání produkty ve formě kreseb a poznámek. Tyto data vhodně doplňují podklady pro zpracování a vyhodnocení výzkumu. Souvisí s daty získanými z textových údajů.

Vyhodnocení těchto dokumentů nepojímám z psychologického hlediska. Měla jsem možnost strávit s respondenty více času a pozorovat je při jejich jednání. Tyto produkty popisují a dávám do souvislosti s textovými daty svými osobními zkušenostmi.

5.2 Popis kategorií

Hledáním vztahů mezi kódy a porovnáváním jejich významů jsem vytvořila následující kategorie:

- Občasné zaměstnání
- Slabá sociální a podpůrná síť
- Dlouhodobí uživatelé
- Negativní faktory
- Samostatné jednání s institucemi
- Přizpůsobivost
- Neuspokojení tvůrčích činností
- Mnoho volného času

Tyto kategorie podrobně popisují v následujících podkapitolách. Celkový přehled kategorií a kódů uvádím v příloze P XIII.

5.2.1 Občasné zaměstnání

Kategorie je zastoupena těmito kódy:

(A36-37): brigády, (B19): smlouva na dobu určitou, (KPB11): sezónní práce, (B237-241): práce načerno, (OSA76): výkon trestu, (OSC156): problémy v zaměstnání, (C10-11): nezaměstnaný, (KPC21-22): zdravotní problémy, (B2): vzdělání.

Základní podmínkou pro zlepšení situace lidí bez domova, ale také kvality jejich života, je získání stálého zaměstnání. Tato kategorie objasňuje okolnosti související s hledáním a udržením si práce.

Pan A. už velmi dlouho nepracuje. Naposledy měl sjednanou brigádu před několika lety. Uvádí, že je (A36-37) „...to tak zhruba 3 – 4 roky, co jsem tam dělal. Půl roku.“ Pokračuje, že (A37) „...už nebyla práce, tak prostě jsem odešel.“ Na dotaz ohledně další práce neurčitě uvádí, že (A19) „...v Hulíně jsem dělal na soustruhu...“ Klíčový pracovník pana A. potvrzuje, že (KPA107-108) „...uváděl...že už je nezaměstnaný od roku 1989“, ale že (KPA20) „...brigády hledá...“ Pan A. pobírá invalidní důchod a z jeho vyjadřování je zřejmé, že na stálou práci ani nepomýšlí: (A30) „...teď už nevím...dneska berou ty mladý...“ Poté, co ztratil poslední trvalé zaměstnání jako řidič traktoru, již jinou práci nezískal. Ze zdravotních důvodů mu (A9) „...odebrali řidičský průkaz...“ Na můj dotaz uvádí, že sice mohl dělat něco jiného (A16) „...ale to bylo všechno plné nebo obsazené.“ Realizace ohniskové skupiny odhalila skutečnost, že pan A. byl ve výkonu trestu (OSA76): „...pak jsem šel do kriminálu...“. Tento faktor také výrazně ovlivňuje možnost získání zaměstnání.

Zaměstnání pana B. jsou pouze sezónního charakteru. Říká, že (B9) „...každé rok vás zaměstnají...třeba na 6 měsíců...taková je sezóna...“ a pokračuje, že je to (B26) „...furt dokola...to stavebnictví jinší nebude.“ Tento koloběh trvá (B29) „asi 6 let.“ V jiných oborech je však pro něj situace naprosto stejná. Říká, že (B19) „taky jsem dostal smlouvu na dobu určitou.“ Klíčová pracovnice potvrzuje, že (KPB11) „...přijde jaro...bude pracovat.“ Pan B. preferuje práci bez smlouvy. Říká, že (B237-241) „...aby si člověk finančně pomoh,...zbývá...dělat...načerno. ...okamžitě idu...proč ne?“ Pan B. dále pokračuje, že by dělal (B33) „...cokoliv, ...samozřejmě to musí být ohodnocené.“ Problémem při získávání zaměstnání pro pana B. je opakovaný záznam v rejstříku trestů. Sám uvádí, že pokud to potenciální zaměstnavatel zjistí, (B345) „...tak se s vama nikdo ani bavít nebude.“ Dále dodává, že (B346-347) „když někomu řeknu azylák, tak se s vama taky nikdo bavít nebude...“

Pan C. měl v minulosti více krátkodobých zaměstnání. Popisuje, že pracoval (C10-11) „...u tří nebo čtyř agentur...meztím byla pauza...naposled před rokem u zahradníků.“ Hovoří o problémech v zaměstnání, které měly vliv na jeho ukončení. V posledním zaměstnání (C21-26) „...to bylo skrz bývalé manželky...volala... bezdůvodně na 158...police volala zase mě...šéf to zjistil a nakonec z toho...“ Jako další důvody ukončení dřívějších zaměstnání uvádí, že (C28-29) „...jsem odešel...že málo platili...další mě vyhodili skrz kolegy...který mě neinformoval..., že sa nemajú poustát auta do objektu.“ Klíčový pracovník potvrzuje, že zaměstnání pana C. (KPC16-17) „...bylo zpravidla vždycky do půl roku...krátkodobé.“ Poukazuje na dobu, kdy byl pan C. bez zaměstnání. Popisuje, že (KP9-10) „...tam byla dlouhá pomlka...pracovní...“ Doplnuje, že byl (KP12-13) „...7 nebo 8 let bez zaměstnání.“ Na pracovní pomlky poukazují také zmínky pana C. v různých fázích rozhovoru (C81): „...to jsem byl tehdy bez práce.“ Na pracovní život pana C. má významný vliv také jeho zdravotní stav. Klíčový pracovník uvádí, že (KPC21-22) „...je tam dost velká nadváha...to může být omezující...“ Pan C. pociťuje na vlastní kůži, že (C263-264): „...ti šéfové...jak člověk vypadá...brat nebo nebrat...podle toho oni...jednají.“

Všichni respondenti mají stejnou úroveň dosaženého vzdělání. Pan A. říká, že je (A2) „...vyučenej opravář zemědělskejch strojů.“ Pan B. uvádí (B2) „odborné učiliště stavební“. Pan C. je vyučen v oboru (C2) „...farmářské práce.“ Pouze pan B. má ve svém oboru praktické zkušenosti, což mu může zajistit větší množství pracovních příležitostí.

Realizace ohniskové skupiny dále odhalila problémy respondentů spojené se zaměstnáním. Ohrazují se proti požadavkům zaměstnavatelů, které považují za nepřiměřené (OSB124) : „...klade obrovský nároky...“ Popisuje své pracovní potíže (OSB127-129): „...já su zedník...abych si udržel to místo...zasahovat do instalátérské práce...elektrikářské...on aby ušetřil...a nevolal odborníka...“ Sděluje, že pokud to neudělá, dostává ihned výpověď. Pan A. doplňuje svoje zkušenosti, a to, že (OSA185-186) „...neuminou...vyplácet...děláte jak vůl...od rána do večera...kopáčské práce...“ Všichni respondenti se setkávají s problémy, které se týkají nejen zadávání práce zaměstnavatelem, ale i finančního ohodnocení a výplaty financí. Pan B. uvádí, že (OSB147) „...zjistím, že vůbec nedělám za tu částku, na které jsme se domluvili...“ Jeho reakce je, že (OSB150-154) „...ztrácím chuť dělat...pro toho člověka...nic neuděláte...po mě kladl nemožné...to je prostě zneužívání...“ Pan C. má obdobné zkušenosti, že (OSC156): „...neplatí tak, jak by měl...“ Výsledkem je,

že (OSC183) „...když se nešlo domluvit, tak jsem z tama odešel...“ Pan A. doplňuje, že (OSA162-163) „...dají jen určitou částku...přijďte si za dva měsíce...“ Jeho zkušenosti jsou, že (OSA174-176) „...nevypíší smlouvu...aj když sepíší...obrátit se na soud...to byste automaticky prohrála.“ Shrnuje, že (OSA180) „oni to prostě zneužívají.“

Tato kategorie ukazuje, že zaměstnání u všech respondentů je pouze krátkodobého charakteru a mezi zaměstnáními jsou vždy dlouhé proluky. Pan A. práci na hlavní pracovní úvazek nehledá, stačí mu občasné brigády. Pan B. upřednostňuje výdělek „na černo“ před získáním práce trvalejšího charakteru, kdy by musel začínat za nižší plat. Pan C. měl ve všech zaměstnáních potíže různého charakteru. Všichni respondenti mají špatné zkušenosti s finančním ohodnocením a výplatou peněz, také s druhem přidělované práce.

Tato kategorie odhaluje vztah „zaměstnanec x zaměstnavatel“, který se jeví jako velmi problematický na obou stranách. Z popisu kategorie vyplývá, že realizace tvůrčích hodnot respondentů v zaměstnání je velmi omezená.

5.2.2 Slabá sociální a podpůrná síť

Tuto kategorii tvoří následující kódy:

(A84): rodina, (KPA80-82): kamarádi, (B119-120): dětský domov, (B161-162): spolubydělci, (C100): kontakt s rodinou, (B142): známí, (C102): opora, (OSA74): přítelkyně.

Pan A. nebyl nikdy ženatý a nemá děti. Uvádí, že (A84) „otec i matka zemřeli.“ Má dva sourozence a během rozhovoru vyšlo najevo, že všichni vyrůstali v dětském domově (A92): „...sestra aj bratr...nás prostě rodiče odkopli.“ Později se zmiňuje, že (A250): „do 3 roků jsem býval u rodičů a pak se mě zřekli.“ S bratrem se nevidá. Říká, že (A97) „...si vypije...když je ožralý, tak je agresivní...raději tam ani nejezdím.“ Se setrou jsou v telefonickém kontaktu. Sám však říká, že (A94-95) „...většinou se nevidíváme, protože ona má 2 děcka...nerad tam jezdím...kvůli těm děckom...sestře by to nevadilo...“ V sestře však cítí určitou oporu. Uvádí, že (A103) „...finančně...tak to jo, to mě pomůže sestra. Brácha ne, sestra jo.“ Ale současně hned dodává, že (A104) „...nejsu zvyklej...já nepotřebuju v tomto.“ Pan A. chodí sbírat železo a je známý tím, že si umí sehnat peníze. S kamarády má neblahé zkušenosti. Sám to komentuje následovně (A136-137): „Musíte si dávat pozor...Aby to nebyl nějaký falešnej a nebo jenom přes peníze...vědí, že chodím na sběr...“ Během rozhovoru se k tématu dále vrací (A178): „...ty mezilidské vztahy, ubližo-

vat prostě...“ Klíčový pracovník shodně uvádí, že za ním (KPA80-82) „...přijeli kamarádi..., že mu sehnali práci...odjel, ukončil pobyt...za 3 dny byl zpátky...že ho kamarád ošidil, okradl ho o peníze...“ Dále pokračuje, že se spolubydlíci vychází celkově dobře, že (KPA86) „...není příliš konfliktní...“ Naznačuje však, že neshody jsou v azylovém zařízení všeobecně běžné. Pan A. potvrzuje, že jde (A131) „...nerad do extrému...“ a poznamenává, že (A131-132) „...to byste musela ty lidi některý poznat.“ Také zdůrazňuje, že si (A119-122) „...tady...musíte dávat pozor...krádež...měl jsem pod podhlavníkem pětset...a pětikilo v p...“ Pan A. není ve stálém kontaktu s lidmi mimo azylový dům, ale při sběru železa je už známý (112): „...pokud je vidím...pokecám...zajdu na pivo, to jo.“

Pan B. je rozvedený, má čtrnáctiletou dceru. Uvádí, že se s ní vidí (B133) „...co 10-12 dnů.“ Upřesňuje, že (B136) „...do měsíce 3x se s ňou vidím...“ O sourozencích nemůže nic říct (B119-120): „Nevím o nich...od malička v dětském domově...v kojeneckém ústavě...“. Klíčová pracovnice potvrzuje, že (KPB56) „...ani vlastní rodiče nezná.“ Pan B. sděluje, že v azylovém domě tráví většinu času s kolegou (B142): „Známe se už z dřívějšíka, takže víceméně s ním.“ Dále uvádí, že s ostatními spolubydlíci nemá (B161-162) „...žádný problém...jako takový, z kterého bych měl být špatný...“ Upřesňuje, že (B169) „...zatím vycházíme...“ Klíčová pracovnice shodně sděluje, že (KPB73) „...je různý, na něho si asi nedovolí nikdo.“ Pokračuje, že (KPB76) „...měl nějaký konflikt se spolubydlíci, ale to je tady docela běžné.“ Z toho je patrné, že vztahy mezi uživateli jsou napjaté. Pan B. si je však vědom pravidel azylového domu a své povahy při jednání s ostatními. Volný čas tráví pan B. s kamarády a známými, se kterými se setkává, když jede do města, z kterého pochází. Říká, že s (B145-146) „...kamarády, spolužáky, z bývalého zaměstnání...když jedu do K...na úřady...tak když je potkám.“ Uvádí, že v těžkých chvílích mu pomohl právě kamarád. Říká, že když (OSB12-13): „...jsem byl na ulici...kamarád, který mi mohl pomoci...a pomohl.“

Pan C. je rozvedený, má 2 dcery. Přiznává, že (C74-75): „děti nám odebrali. Obě jsou v náhradní rodině.“ Vypráví, že (C108-109): „s náhradní rodinou sa kolikrát domluvíme, se sociální pracovnící, ...sejdeme se...s dcerou se bavím...“ Klíčový pracovník uvádí, že (KPC122-123) „...má zájem...psali jsme společně té rodině...ptá se, jak prospívá...“ Na druhé straně však říká, že (KPC126-127) „...nějaké setkání tam bylo...ale jestli, tak to bylo někdy v polovině minulého roku...“ Pan C. o dětství mluví pouze krátce. Žil (C228) „...s oběma rodičama“ a popisuje, že jeho (C226) „...dětství bylo aj dobré aj špatné.“ Vzpo-

míná, že pozornosti se mu dostalo (C232) „...z mamkiné strany, z otcové nijak moc né. Otec alkoholik.“ Vysvětluje, že (C234) „...násilí nebylo, ale sprostý byl.“ Panu C. zůstala už jen maminka. Je s ní v kontaktu (C100): „Občas ju navštěvuju.“ Na dotaz, zda by u ní nemohl bydlet, odpovídá, že (C102) „...půjčit peníze, promluvit si...žádný problém.“ Ale (C104) „...maminka bývá s přítelem, který mě tam nechce.“ Také je mu velmi smutno po bývalé manželce (C115): „Manželka mi chybí hodně...našla si nového přítele.“ Do budoucna plánuje (C163) „...možná aj nějakou přítelkyni...“ Důvodem je, (C163) „...abych zapomněl na bývalú ženu.“ Se spolubydlíci podle jeho slov vychází bez problémů (C132): „...stěžovat si nemožu.“ Klíčový pracovník se zmiňuje o tom, že pan C. měl menší problémy s hygienickými věcmi. Popisuje, že (KPC150-152) „...chlapi ne že by si přímo stěžovali z toho pokoje, ale měli trošku depku...že je potřeba s některýma věcmi něco udělat...Ono se to pak zlepšilo...už si ani nestěžujou...“ Dokonce zde má kamaráda, se kterým (C129) „...pokecáme...má podobné názory a problémy...“ Klíčový pracovník říká, že přesto (KPC139-140) „nejvíc času stráví na pokoji, sám...má tady jednoho...řekněme kamaráda...se už potkal někde v jiném zařízení...“ Klíčový pracovník dodává, že při nástupu do azylového domu chtěl pan C. navštívit psychologa, ale (KPC240-241) „...pominuly důvody k tomu...je mu lépe...našel kamaráda...může povykládat...“ Velmi mu chybí kamarádi z posledního zaměstnání. Sděluje, že byli (C17-18) „...skoro jako rodina...dobří lidi...šlo o ten kolektiv...“

Při realizaci ohniskové skupiny se potvrdily skutečnosti ohledně kamarádů a vztahů s nimi. Ohnisková skupina navíc ukázala, že tak jako panu C, i panu A. a B. velmi schází životní partnerka. Pan A. k otázce přítelkyně říká, že ano (OSA74) „...chtěl bych.“ Také vzpomíná, že (OSA76) „...měl...přítelkyni.“ Pan B. se vyjadřuje, že (OS55-59) „...prostě nechcu zůstat sám...chcu mít pro koho žít, o koho se opřít...do toho konce života...než žít takový život, jak momentálně teď žiju.“

Tato kategorie odhaluje velmi slabou, téměř žádnou sociální podpůrnou síť respondentů. Pan C. má maminku, která mu poskytuje oporu podle jeho slov finanční a emocionální. Kamarád pana C. mu poskytuje emocionální oporu. Vztahy mezi spolubydlíci v azylovém domě jsou relativně klidné pouze díky pravidlům tohoto zařízení. Kamarády a známé potkávají respondenti mimo azylový dům náhodně. Situace je zhoršena tím, že všichni také pocházejí z jiných měst, proto ani své známé nepotkávají často. Postrádají

hlubší vztahy s ostatními lidmi, většina jejich vztahů je velmi povrchní a nestálá. Respondenti nemají žádné rodinné zázemí.

Je možno konstatovat, že respondenti mají velmi malou možnost dát svému životu smysl prožíváním hlubokých vztahů, ať partnerských, přátelských nebo rodinných.

5.2.3 Dlouhodobí uživatelé

Tato kategorie zastřešuje následující kódy:

(A254): místo pobytu, (A188-189): očekávaná podpora azylového domu, (B200-201): finanční prostředky, (B220): rezignace, (B207-208): život na ulici, (C162-163): plán do budoucna.

Pan A. bydlel po odchodu z dětského domova (A254) „...na svobodárce 5 let.“ Pokračuje, že (A254-255) „tam jsem mohl zůstat, jenom co jsem tam pracoval.“ Potom žil na ulici 2 roky na ulici. Říká (A155): „...jsu rád, že jsu tady.“ Sděluje, že žil (A257) „po azylových domech. Celý život.“ Z jeho vyprávění je znát rezignace (A257): „Co má člověk dělat? ...lepší, jak na ulici...“ Uvádí, že jeho cílem je (A160-161) „...najít si vhodné ubytování...třeba ubytovny...rozhodně né azylový domy.“ Sám však hledá důvody, proč to není možné (A163-166): „...to je všecko naplněný a...dost problematický...druhá věc...je to drahý...já na to nemám...důchod 5 200,-.“ Osamostatnit se ani nesnaží (A39-40): „...když jsem dělal v Tomě, měl jsem kolem 6 000,-. To mi stačilo.“ Dále odhaluje (A144-145): „...vydělávám si sběr železa...v průměru 600-700,- denně vydělám...“ Vysvětluje, že (A147-150) „...za kilo 1,80...ze dvakrát jedu vozíkem...naložím 20 kilo...každý den, aj v sobotu.“

Z celého rozhovoru je znát, že pan A. není schopen své bydlení samostatně řešit. Na bydlení v azylových domech si zvyknul, svým způsobem je zde i spokojen (A178): „Interiér je tady vcelku dobrý, včetně pokojů, koupelny...“ Ale (A189-190) „...musí mět člověk zájem, bývat v takovýmhle zařízení.“ Neví, co udělat pro zlepšení své situace (A176): „...nevím, co bych...“ Má obavy z budoucnosti. Strachuje se, že (A182-185) „...ted' v dubnu to bude rok...musíte odejít...přijít až teda za půl roku...Takže nevím jak...“ I do budoucna počítá s podporou azylových domů (A188-189): „...ty pracovníci se snažíja těm lidem pomoci...nenechají nikoho na ulici...“ Poznává, že (A185-186) „...opravdu nemocní nebo přestárlí...takže výjimky jde...určitou dobu...nechají navíc.“ Klíčový pracovník potvrzuje,

že pan A. dlouhodobě pobýval na azylovém domě v jiném kraji. Pokračuje, že (KPA17-18) „...on tu není poprvé...v minulém roku, předminulém roku...“ a (KPA114-116) „...nechce mít...vlastní zodpovědnost...profesionálem sociální služby.“

Pan B. objasňuje, že (B196-197) „...jsem tady byl dycky tak půl roku...ta sezóna stavební...jsem si dovolil pronajmout třeba...1+ kk...“ Jakmile skončí pracovní sezóna, (B200-201) „...to člověk finančně neutáhne...nic jiného nezbyde, než vyhledat azylák...“ Stejný problém pro něj byl vždy, když byl propuštěn z výkonu trestu. Vzpomíná, že (B180-181) „...nic jiného nezbylo, než využít těchto služeb...“ a pokračuje, že dříve (B207-208) „...se zdržoval u kamarádů...u kamarádek...na ulici, když bylo léto...“ Do budoucna plánuje (B219-220) „...zase opustit to zařízení...najít si podnájem.“ V jeho slovech (B220) „...co jiného mám dělat...“ je patrná rezignace. S podporou azylových domů počítá i nadále, protože otevřeně říká, že (B212-213) „...šance, že by mě někdo dal střechu nad hlavou kromě azyláku, mě nikdy daná nebyla.“ Klíčová pracovnice potvrzuje, že (KPB87-89) „...odešel...našel tady tu práci...stálý příjem, bydlel v podnájmu...ted'ka se zase vrátil...“

Pan C. nemá dlouholetou zkušenost s bydlením v azylových zařízeních, je zde (C149) „...od 3.listopadu.“ Uvádí, že před tím strávil nějaký čas (C151) „...na nocležárně ve Vsetíně, tam jsem nebyl spokojený.“ Hovoří o tom, že dříve bydlel (C153): „...v panelovém domě, jsem strávil 10 roků...“ Tento byt měl (C155-156) „...po tatínkovi...bytové družstvo řeklo, že já nemám na to právo, abych ten byt podědil...měl být odkúpený.“ Pan C. by si chtěl (C162-163): „...najít řádnou práci...dobře si vydělat... podle toho najít aj podnájem.“ Na druhé straně je smířený se svým osudem a říká (C252-254): „...z jedné strany zklamaný, že jsem musel odejít, kde jsem byl zvyklý...musí si člověk aj odpustit...jít tam, kde mu bude poskytnuta střecha nad hlavou.“ Klíčový pracovník doplňuje, že pan C. (KPC253) „...co přichází, tak nějak přijímá a respektuje...“

Tato kategorie ukazuje na problémy respondentů s hledáním samostatného bydlení. Žádný z nich nemá možnost dát své existenci smysl uskutečňováním tvůrčích hodnot budováním svého obydlí nebo pečováním o vlastní (pronajaté) bydlení.

Dlouhodobost tohoto problému odhaluje závažnost situace. Uživatelé mají své problémy (praktické nebo osobnostní), které jim brání v pořízení a udržení samostatného bydlení. Čím déle však respondenti užívají služeb azylových zařízení, tím více se navíc snižuje je-

jich adaptabilita na běžný život, který je zatížený množstvím každodenních povinností. Výrazně se zde projevuje jejich postoj ke způsobu bydlení v dané situaci.

5.2.4 Negativní faktory

Pro tuto kategorii jsou charakteristické následující kódy:

(KPA146): alkohol, (B221): dluhy, (KPB135): agresivita, (C161-162): zdravotní problémy, (KPC238-239): psychické potíže.

Pan A. hovoří o tom, že (A8) „...dostal ty žaludeční vředy a ještě epilepsie...“ Na základě dlouhodobé nemoci, pokračuje pan A. (A9) „...mě odebrali řidičský průkaz...“ Problémy pana A. začaly, když dostal invalidní důchod. Vzpomíná, že (A22): „...jsem musel odejít ze zdravotních důvodů...“ ze zaměstnání. Pokračuje, že (A24-25): „...byl se mnou automaticky rozvázaný pracovní poměr...“ Říká, že po opuštění ubytovny bývalého zaměstnavatele (A25-26): „...jsem prostě býval na ulici...neměl jsem kde bydlet...“ Pan A. ke svému zdraví říká, že (A142) „...je víceméně takový podlomený. Nevím...“ Vzhledem k tomu, že denně chodí sbírat železo, se ukazuje, že nemá zdravotní potíže takového rázu, které by jej omezovaly v činnostech, kterým se věnuje. Klíčový pracovník potvrzuje, že v tomto směru (KPA104) „...ty brigády a pracovní činnosti nevadí.“

Odhaluje svoji slabinu (A270-271): „...se nechám poměrně snadno zmanipulovat když mám vypitý. Snadno podlehnu.“ Uvádí, že (A220-221) „...když jsem pracoval...jsem ani to pivo nepil...abstinent...sportovec velký.“ Připouští, že teď si na alkohol musí dávat pozor kvůli ubytování (A207-208): „...pozor na to, že pokud překročíte hranici ...musíte odejít a počkat...“ Dále uvádí, že v azylovém domě dostal sankci (A215) „...za překročení alkoholu...“ Klíčový pracovník potvrzuje, že tento jev bývá opakovaný (KPA146): „...po tom důchodu přijde, je opilý...“ a (KPA154-155) „že měl víc hladiny alkoholu, než je povoleno.“ Ohnisková skupina odhalila, že pan A. si problém s alkoholem nepřipouští (OSA198): „...su kvartální piják...jedenkrát za čas, že dokážu...ale že bych to denně potřeboval, to ne.“ Vzápětí uvádí, že alkohol podle něj může způsobit (OSA208) „...psychické následky a ...sociální problémy.“ Klíčový pracovník pana A. je toho názoru, že (KPA188-189) „...kdyby tam ten alkohol nebyl - vůbec...by byl schopný i fungovat...normálně.“ Na druhé straně však hovoří také o tom, že (KPA47-49) „...občas, jednou třeba za 3 měsíce...problémy s platbou...ne, že by to nezaplatil, ale přišel s tím, že ho třeba někdo okradl...splátkový kalendář...splatil.“

U pana B. se také projevují potíže s alkoholem. Popisuje, že (B164-165) „...prostě jsem byl v podnapilém stavu... jsem nebyl vpuštěn...vykopl jsem dveře...“ Klíčová pracovnice shodně potvrzuje, že pro zlepšení své situace by mohl (KPB119) „...řešit...ten alkohol.“ Dále pokračuje, že (KPB135) „...když byl pod vlivem...alkoholu, byl agresivní...nechtěl respektovat, co je dané...rozbil dveře...vyhrožoval asistentovi...“ U pana B. se projevuje (KP-B183) „...vznětlivost...“, která v kombinaci s alkoholem přechází do agresivity. Klíčová pracovnice je toho názoru, že (KP-B73-74): „...na něho si nedovolí nikdo...ví, že by si to s nima vyřídil venku.“ Dále hovoří o tom, že má (KPB95-96) „...různé zákazy v jiných azylových domech...právě kvůli tomu...něco způsobil pod vlivem...alkoholu, agrese...“ Pan B. si svoji vznětlivost uvědomuje a snaží se přizpůsobit daným podmínkám (B161-164): „...tady víceméně musíme každý a každým vycházet...v případě, kdybych já se neuměl chovat...jsem z tadyma byl vyhozen už jednou...“

Ohnisková skupina odhalila, že pan B. není pyšný na své agresivní chování pod vlivem alkoholu. Ke konzumaci alkoholu sděluje, že (OSB192-194) „...když si sednu...s dobrou partijou...na pivko posedět...vypiju si...vím, kdy mám dost...“ Je si vědom svých častých problémů s alkoholem a agresivitou a přiznává pouze jediný problém pod vlivem alkoholu (OSB194-196): „...když...su opilý, zatím se mi to stalo jenom jednou...že jsem třeba udělal nějaký problém v alkoholu...jinak s tím problémy nemám...pokud nechcu pit, tak prostě nepiju.“ Je si vědom různých možných důsledků konzumace alkoholu. Udává (OHB203-204): „...hodně negativních stránek to má...může přijít o zaměstnání...o rodinu...“ Také nezapomíná uvést termín (OHB207) „...trestná činnost...“.

Problémem pana B. jsou dluhy (B221): „...za ten výkon trestu narostly nějaký dluhy...“ Nejprve se k tomu staví pozitivně s tím, že (B221-222) „...to se dá všechno řešit splátkovými kalendářama...“, ale hned dodává (B222): „ale jak, když nemáte z čeho...“ Naopak uvádí, že (B239-240) „...okamžitě idu a radši budu dělat na černo...“

Život pana C. negativně ovlivňuje jeho zdravotní stav. Klíčový pracovník potvrzuje, že (KPC58) „...neschopnost je dlouhodobější...od poloviny minulého roku...“ Později doplňuje, že má (KPC60) „...souvislost s obezitou“. Dále uvádí, že obezita není jeho obvyklým stavem (KPC161-162): „...nabral tu váhu...v horizontu jednoho dvou let...“, což může být důsledkem nespokojenosti poté, co přišel o rodinu. Pan C. je (C74-75) „...rozvedený od loňského roku...dvě děti mám s nů...obě dvě jsou v náhradní rodině.“ Zde se ukazují určité psychické problémy spojené s agresivním jednáním. Pan C. vzpomíná, že (C82-83)

„...mě ujely nervy...malá neposlouchala...dostala po řiti...manželka šla do jeslí s ňů...měla na zadku od mojí ruky modřinu...už to potom jelo.“ Klíčový pracovník říká, že u pana C. (KP238-239) *„...problémy byly...psychického rázu...chtěl navštívit psychologa“*, ale teď (KPC254) *„...to nějak odeznělo, ta potřeba pominula.“*

Tato kategorie soustřeďuje další negativní faktory, které mohou být příčinou či důsledkem bezdomovectví. Negativní faktory vyskytující se u respondentů a způsob, jakým se k nim staví, nám dávají nahlédnout na to, jakým způsobem přijímají a prožívají svoji situaci, a také jak se k ní staví.

Pan A. a pan B. mají potíže s alkoholem, které výrazně ovlivňují jejich životní situaci. Oba respondenti si tyto potíže nepřipouštějí a nijak je neřeší. U pana B. se projevuje navíc vznětlivost, která pod vlivem alkoholu přechází v agresivitu. U pana C. se projevují psychické potíže.

Výše uvedené faktory mohou být reakcemi na nerealizované tvůrčí a zážitkové hodnoty nebo postojem k dané životní situaci, ze které nevidí východisko.

5.2.5 Samostatné jednání s institucemi

Tuto kategorii podporují kódy:

(A39): důchod, (A35-36): instituce, (KPA129-130): kompetence, (B57): sociální dávky, (KPC190-191) samostatnost.

Tato kategorie odhaluje společný rys u všech respondentů, kterým je schopnost jednání s různými institucemi ohledně vyřízených potřebných věcí.

Pan A. sděluje (A39): *„...pobírám důchod, kolem 5 200,-.“* Hovoří o tom, že (A166) *„...musím někde pracovní poměr najít...“* Jeho postup je následující (A35-36): *„jdu za určitým podnikem nebo se zeptám, kde je volné místo...jestli by byli ochotni mě vzít.“* Klíčový pracovník se vyjadřuje, že (KPA129-132) *„...klient...je hodně zdatný...důchod předělá z jedné pošty na druhou...je schopný...toto vyřídit.“*

Pan B. pobírá (B57) *„sociální dávky.“* Na podporu v nezaměstnanosti nemá nárok. Vysvětluje, že (B11) *„...musíte oddělat...12 kalendářních měsíců v kuse.“* Dále pokračuje, že pobírá k tomu ještě (B62) *„...tu hmotnou nouzi...“* Motivací pro něj je odpracování (B63) *„...30 hodin veřejné služby, tak se mi ta sociální dávka zvedá...“* Z rozhovoru vyplývá, že

se velmi dobře orientuje v sociálním systému, což potvrzuje také klíčová pracovnice (KPB108-109): „...je tak sběhlý v tom systému sociálním, že ví, co si má kde vyřídit...nepotřebuje ani tu moji pomoc...“ Při hledání zaměstnání je pro něj důležitá (B47) „...vlastní iniciativa, úřad práce.“

Pan C. nyní také žije (C43) „ze sociálních dávek.“ Sděluje, že se poradí s pracovníky azylového domu a podle toho (A174-175) „...si to přeberu v hlavě...jednám na sociálním odboru.“ Klíčový pracovník potvrzuje, že (KPC190-191) „...není potřeba žádný doprovod, je schopen sám...jednat na úřadech.“ Během rozhovoru sděluje, že (KPC83) „...poměrně často se vypravuje...na sociální odbor...“ a doplňuje, že (KPC183-184) „...přes sociální odbor se dostal k nám.“

Tato kategorie odhaluje, že všichni respondenti pobírají různé typy sociálních dávek. Ukazuje postoje respondentů v jejich svízelné životní situaci. Dokáží si vyhledat pomoc tam, kde se jim nabízí. V těžké životní situaci využívají možnosti nabízené podpory a snaží se zachovat důstojný život.

V případě respondentů se však současně ukazuje dlouhodobost pobíraných dávek. Lze říct, že tyto dávky pomáhají respondentům v udržování jejich stavu, aniž by se situace respondentů změnila k lepšímu.

5.2.6 Přizpůsobivost

Do této kategorie patří následující kódy:

(A202): souhlas s pravidly, (KPA147-148): sankce, (B276): výhrady k pravidlům, (OSA346-347): výhrady k personálu, (OSB378-379): přenášení zodpovědnosti.

Pro ucelené informace o této kategorii považuji za důležité objasnit informace o pravidlech a sankcích zavedených v azylovém domě. V tomto zařízení je vydán dokument „Způsoby porušení domácího řádu ADS a sankce“, který je vložen v příloze číslo P III. Dále příkládám „Domácí řád“, který je přílohou číslo P II.

Zde bych chtěla upozornit na nejdiskutovanější sankci, kterou je ukončení smlouvy s uživatelem na dobu 3 dnů. Důvodem je překročení povolené hranice alkoholu, která je stanovena do 0,8 ‰. Respondentům se zdá velmi tvrdá právě proto, že v této době může být na volné místo přijat nový uživatel, který se přihlásí a splní podmínky přijetí.

Dále se u uživatelů objevuje problém s dodržováním nočního klidu od 22:00 do 6:00 hodin, v pátek a v sobotu pak od 23:00 do 6:00 hodin. Problémem je zejména příchod do stanovené hodiny.

Pan A. se k pravidlům v azylovém domě vyjadřuje ve smyslu, že (A202) „*jsou přísné, ale to je na každém azyláku.*“ Dále pokračuje, že (A203) „*...někteří jedinci by si dovolovali...přišli ožralí, vytahovalo by se to,...mlátilo by se to...tady takový pravidla musí být...Je to nutný.*“ Uvědomuje si, že pravidla slouží také k jejich ochraně. Sám přiznává (A207-208): „*...musím dávat pozor na to, že pokud překročíte hranici 0,8 promile...ale já to naprosto беру.*“ Dostal sankci (A215) „*...za překročení alkoholu.*“ Klíčový pracovník uvádí, že při uplatnění sankce se pan A. (KPA147-148) „*...zlobí...takové extempore...není nijak konfliktní. Takže v klidu.*“

Pan B. shodně uvádí (B253-256): „*...se ani nedivím, že ty pravidla tady jsou...by to tady nemohlo...fungovat...věčně by se to napadalo...*“ Pan B. dostal ve svém životě sankce i v podobě výkonu trestu. Obecně si myslí, že (A246) „*...některý sankce jsou třeba přiměřený a odpovídající...*“ Má však pocit, že (B269-270) „*...sankce byla přehnaná...v prvním výkonu trestu...s tím jsem nesouhlasil a do dneška...se s tím nedokážu smířit.*“ Pan B. dostal sankci v tomto azylovém domě za agresivní chování a překročení alkoholu. Souhlasí s udělením sankce a komentuje to slovy (B262-265): „*...souhlasil jsem...naopak se mi snažili ještě pomoci...jsem musel toto zařízení opustit...obtelefonovala další zařízení...*“ Současně však vyslovuje domněnku, že sankce za alkohol jsou příliš vysoké (B276): „*...je to kolikrát zbytečně moc...*“ Vysvětluje, že (B282-285) „*...tím, že odchází na 3 dny trestu, tak z 99% je bez střechy nad hlavou...dojde člověk...donese zdravotní prohlídku...má před ním přednost...*“ Klíčová pracovníce sděluje, že pan B. byl při udělení sankce (KPB144) „*...naštvaný.*“

Pan C. se podle jeho slov nemá problém pravidlům přizpůsobit (C192): „*...mě ty pravidla nevdíjí, já sa podle nich zařídím.*“ Pravidla považuje za nezbytné, protože podle jeho slov pokud člověk nedodrží pravidla, tak (C195-196) „*...aby pochopil, že to nesmí příště dělat. Že není ve vlastním přístřeší...*“ Pan C. je také názoru, že (C205) „*určité sankce jsou tvrdé.*“ Vysvětluje, že (C205-209) „*červená karta na 3 dny pryč. Když nemá člověk kam jít...jsou mrazy...može doplatit hůř venku, než když je potrestaný tady...nějak si to odpracovat.*“

Ohnisková skupina odhalila další rozměr vnímání pravidel a sankcí v azylovém domě. Pan B. se cítí pravidly azylového domu omezován, hlavně v možnosti (OSB313-315) „...navázání kontaktu...si najít přítelkyni...ten rád...v 10 v pracovní dny, v 11 pátek, sobota.“ Pokračuje (OSB318): „já to řeším tím stylem...najít si přítelkyni...“ Rozohňuje se (OSB330-335): „...proč mě bude někdo...omezovat...jestli tady budu spát z měsíce 4 dny nebo ...30 dní...když si zaplatíte ubytování...tak každému je po tom houby.“ Pan B. dokonce přirovnává pobyt v azylovém domě k vězení (OSB337-338): „...svůj trest jsem si prostě vykonal, ale toto není, aby mě toto zařízení...připomínalo ten kriminál nebo dětský domov.“ Pan A se přidává, že (OSA342-343) „...určitý řád musí být...některý prvky...jsou opravdu absurdní. Že to hraničí pomalu s paragrafem omezování osobní svobody.“ Po chvíli se opět pan B. vrací k předchozímu tématu (OSB360-362): „...proč nemožu nahlásit...dneska půjdu na diskotéku...stejně tu sloužíjou...Proč, když dodržím tu hodnotu...bych nemohl přijít ve dvě...“ Dále ostře pokračuje, že (OSB364-365) „...když já budu asistentem...budu mít noční...tak nejdu na noční nebo do závodu spat...“ Naráží na to, že by je asistenti mohli pouštět do azylového domu i později. Pan B. poukazuje na to, že pan A. je v tomto azylovém domě s důchodem (OSB372): „on tady není jenom se sociálníma dávkama. On je tady s důchodem.“ Myslí si proto, že (OSB373) „...platí zase sám tady toto zařízení, proč by tady mělo být furt nějaký omezování?“ Pan B. dále velmi ublíženě hovoří o ukončení pobytu v azylovém domě, který komentuje slovy (OSB377) „máš věci v pytli...“ Má sklony k přesouvání viny za své jednání na ostatní (OSB378-379): „tak mě to teď nutí jako...člověka, kterej byl ve výkonu trestu udělat nějakou pr...protože se...naštvu, a je to.“

Pan A. naopak uznává svou chybu (OSA346-347): „měl jsem problémy, ale vždycky jsem to spolknul...ty 3, 4 dny vydržím...že jsem se napil...je to moje vina.“ Pan A. je nespokojený s některými pracovníky azylového domu. Říká, že (OSA413-415) „...né každý, který slouží na té služebně, je dobrý...nemají dobrou náladu, tak si kompenzuje zlost...“ Po chvíli dodává, že (OSA421-423) „...on mě arogantně odbyde...to už člověk pozná ten výraz...“

Pan C. se přidává s tím, že (OSC402) „tady je bydlení omezované.“ Na otázku, co konkrétně ho omezuje, odpovídá, že (OSC408): „...když má vyřizování nebo ide za rodinu...za kamarádama, které dlouho nevidí...“

Tato kategorie odhaluje postoje respondentů, které zaujímají v problémových situacích. Dále ukazuje na velmi nízkou míru jejich sebekontroly při dodržování pravidel. Na základě vlastních zkušeností respondenti uznávají, že pravidla jsou zde velmi nutná. Když se však začnou dotýkat jich samotných, nevede to k poučení a nápravě, ale spíše k jejich rozhořčení. Tato situace odhaluje skutečnost, že pro respondenty je určitý režim nezbytný.

Respondenti s některými pravidly silně nesouhlasí, protože je pro ně těžké jejich dodržování. Svoji životní situaci řeší pouze tím, že se v rámci svých možností snaží pravidlům azylového zařízení přizpůsobit.

5.2.7 Neuspokojení tvůrčích činností

Tuto kategorii podporují následující kódy:

(A48-49): vztah k práci, (KPA52-53): povinnost, (B71-73): motivace, (C55): pracovní aktivity AD, (KPC102-103): nezájem.

Začátkem považuji za důležité krátce objasnit systém nabízených aktivit v azylovém domě. Pro uživatele AD je žádoucí, aby se věnovali měsíčně alespoň 22 hodin činností, které si sami zvolí. Mezi nabízené činnosti patří úklidové práce pro TS (tzv.kolečka, cca 20 hodin v měsíci/osoba) , udržování AD a jeho okolí, pletení košíků a práce s ovčí vlnou v dílně, různé programy – PC klub, Job klub apod. Za účast na činnostech dostávají body, které mohou směnit za trvalé potraviny.

Pan A. se k tématu vztahu k práci vyjadřuje následovně (A43): „*ne že bych byl vorkoholik, ale nevadí mě práce.*“ Na otázku, co vidí v práci kromě výděлку, odpovídá, že (A48-49) „...*je to výhoda...vás nenechají hlady...zdarma ty potraviny, konzervy, včetně sodovek...*“ Z nabízených aktivit AD si vybral práce pro TS, které hodnotí slovy (A152-153): „...*sbírání papírků...máte za to body. To je zas výhoda.*“ Na otázku, jaké má denně povinnosti, odpovídá, že člověk (A58-61) „*nemusí, ale...jste nápomocná v rámci Charity, tak za to máte určité výhody...potraviny...*“ Z odpovědi je patrné, že pan A. bere pracovní programy AD jako povinnost. K otázce, co zde musí dělat, doplňuje, že (A65) „...*úklidy...vytírat...po sobě uklidit...*“ Staví se k tomu (A67-68) „*pozitivně. Opravdu je rozdíl, když mám žít na ulici a tady...každý je rád, svým způsobem, že má teplou postel...*“ Z odpovědi je patrné, že nutnost úklidu dává do souvislosti s možností pobytu v AD. Dílnu nebo Job klub nenavštěvuje. Sděluje (A231-232): „*tam nechodím. ...chodím sbírat papír-*

ky, a to mi úplně stačí...zapojovat se do všeho, to taky není dobrý.“ Pokračuje, že (A234) „...jak se říká, lézt někomu do zadku...“

Klíčový pracovník potvrzuje, že pan A. chodí (KPA35) „...do těch koleček...“ K povinností se staví (KPA52-53) „...celkem...dobře... Ty hodiny...plní. Měl to aj přesáhnu-té...“

Svůj vztah k práci potvrzuje pan A. v ohniskové skupině na téma práce koníčkem (OSA111-112): „...já to neodsuzuju...někdo tomu propadl tak, že prostě ho to baví...“ Na otázku, co sbírání železa, odpovídá (OSA116): „mě to baví, protože jsou to peníze.“ Upozorňuje, že (OSA119-121) „...mám povahu...nechodit za nikým a půjčovat si...jdu si obstarat peníze takovým způsobem.“

Pan B. by (B33) „...dělal cokoliv, ale samozřejmě to musí být ohodnocené.“ Na to, co očekává od práce kromě peněz, říká (B71-73): „já nejsu náročný na práci. Mě je to v podstatě jedno. Jestli to dělám v rámci AD, ...udělám počet hodin, který mi stanovuje řád...jsem...podepsal dobrovolně.“ Pokračuje, že (B73-77) „tady se člověk moc válet nemůže...druhá věc...když udělám něco pro Naději nebo Charitu druhou...nashbírá body...nafasujete...konzervu, těstoviny...“ Na práci nahlíží pouze jako na zdroj příjmu. Po zopakování otázky doplňuje, že od práce očekává (B79-80) „třeba nových zkušeností. ...nemusím dělat zaměstnání, které jsem vyučen. Mě je to jedno.“

Pracovní aktivity AD jsou pro něj povinností (B89-92): „...nějaký hodiny jako klient musím udělat...něco vymalovat...udělat terénní práci venku...na TS Otrokovice...odpadkový koše v parku...iniciativa, kterou tady tvořím.“ Hovoří ještě o možnosti (B107-108) „plete-ní košíků, práce s ovčí vlnou, ale na to moc nejsou.“ Ohnisková skupina odhalila nespokojenost pana B. s jeho pracovním zaměřením. Říká, že (OS93-101) „...můj koníček...v dětským domově...práce se dřevem...řekla ředitelka...ty se půjdeš učit zedníkem...jsu zedníkem...né že bych ju dělal s odporem...ale daleko mám k tomu jinší přístup...jak k té práci se dřevem.“ Dokonce tvrdí, že (OSB103) „projeví se to na kvalitě. Určitě. V mém případě určitě...“

S povinnostmi na AD nemá potíže. Komentuje to slovy, že daný řád (B98) „...se snažím svým způsobem dodržovat...“ Motivací pro něj je, že (B99) „...jinak by mě tady vyhodili.“ Klíčová pracovnice dodává, že pan B. provádí kolem AD různé (KPB146-147) „...nápomocné práce...je takový hlavní účastník tady toho...“

Pan C. vzpomíná na poslední práci a říká, že se mu (C15) „*líbila. Velmi.*“ Znamenala pro něj (C17) „*...hodně, skoro jako rodina. Dobří lidi. ...šlo o ten kolektiv, a že mě to aj bavilo, ta práce.*“ Dále pokračuje, že by dělal (C33-34) „*...všechno, co by sa poskytlo...přes zahradníky, technické služby, tam, kde je dost pohybu.*“ Na dotaz o povinnostech odpovídá (C55): „*na dílnu zatím nechodím...*“ O dílnu nemá zájem. Říká, že (C57) „*...spíš bych chodil s kolečkama...*“ Později znovu opakuje (C211): „*s aktivitama tady souhlasím, ale s tou vlnou aktivita mě nepasuje.*“ Nejraději by dělal (C215) „*něco se dřevem.*“

Klíčový pracovník doplňuje, že pan C. (KPC104) „*...bude chodit do těch technických služeb.*“ Vysvětluje, že pan C. měl (KPC102-103) „*...z těch aktivit...problém... Za tu dobu, co tady je...to nenaplnil...ještě ani jednou.*“ V technických službách nebylo místo, (KPC108-109) „*...tak jiné aktivity nedělal.*“ Klíčový pracovník dále objasňuje, že (KPC109-112) „*mohl chodit na zájmové rozvojové volnočasové aktivity...nechodil... Takže ho nebaví.*“ Dodává, že (KPC112-113) „*...měl chodit do dílny s vlnou...hovořil jakože budiž...tam nikdy nešel.*“ Jinak sděluje, že (KPC94) „*úklidy dělá bez problémů...*“

V rámci ohniskové skupiny pan C. znovu říká, že bavlna ho (OSC389) „*nebaví.*“ Vysvětluje (OSC389-390): „*...tento týden jsem měl mít kolečka, ale přechladl jsem, tak jsem to musel opustit.*“

Tato kategorie odhaluje vztah respondentů k práci a k ostatním činnostem v azylovém zařízení. Ukazuje, že pro žádného z respondentů nemají tvůrčí činnosti ani práce velký význam. Na práci pohlížejí pouze jako na zdroj příjmu, pracovní aktivity pořádané AD i úklid berou jako povinnost. Z nabídky si vybírají pokud možno práce pro technické služby, o tvůrčí činnost (práci s vlnou) v dílně azylového domu nemají zájem.

5.2.8 Mnoho volného času

Tato kategorie je nasycena následujícími kódy:

(A71-72): zájmové aktivity AD, (B102): koníčky, (C65): činnost ve volném čase, (OSA281): nespokojenost, (OSB307-309): neuspokojené zájmy, (A52-53): volný čas.

Na otázku, jak vypadá jeho všední den, reaguje pan A. slovy (A52-53): „*...když se vrátím z toho sběru...koupím nákup...čtu si. Jsou knihomol.*“ Pan A. se rád účastní společenských akcí, které pořádá AD (A71-72): „*...zájmové kroužky nebo nějaká soutěž, když je...prostě hodně čtu... Šachy hraju, teď jsem vyhrál turnaj.*“ Dále si zahraje fotbal a rád se také

účastní výletů, například (A78) „do Dřevohostic. Tam jsme byli.“ Doplnuje slovy, že (A228-229) „když bude letos něco podobného, tak pojedu zas.“ Pochvaluje si, že nejvíce ho baví čtení (A80): „...jakou knížku dostanu, tak prostě přečtu... Baví mě to.“ Je rád, že se něco dozví.

Klíčový pracovník potvrzuje, že (KPA69-74) „...má spoustu knížek...když byla nějaká ta hra...nejaké ty věci znal... I šachy...když byl turnaj na azylovém domě, tak si zahrál.“

Pan B. popisuje, že dopoledne si plní své povinnosti. Říká, že odpoledne, (B92-94) „... až mám to svoje osobní volno, tak idu...na počítač...hledám na internetu, ...komunikuji s Re-ginou.“ Uvádí, že ve volném čase se zabývá (B102) „hudbou, internet, takový kolektivní hry...ping-pong.“ Také využívá možnosti různých společenských her, které AD pořádá. Klíčová pracovnice sděluje, že pan B. uvedl jako své koníčky (KPB50) „...počítač a kulečník.“ Jinak doplňuje, že jeho koníčkem je (KPB51) „...setkávání s přáteli a...hospodské aktivity.“

Pan C. nedokáže popsat, jak vypadá jeho všední den. Na otázku, čím se zabývá ve volném čase, odpovídá, že (C65) „bud' sa idu projít nebo su věčně na internetu.“ Dodává (C67): „potřebuju pohyb.“ Dále doplňuje (C69-70): „uvařím si ve volném čase...televize mi moc neláká.“ Popisuje, že ve společenské místnosti se občas konají nějaké aktivity, (C217) „...tak občas se tady tomu přizpůsobuju.“ Konkrétně potom uvádí, že se účastní (C219) „jak promítání filmů, šachy, karty...různých...hlavolamů...“ K tématu všedního dne klíčový pracovník pana C. uvádí, že (KPC82-83) „moje zkušenost je taková, že víceméně na pokoji, ležít...poměrně často se vypravuje na sociální odbor...“ Znovu zdůrazňuje, že (KPC85) „...většinou je na pokoji.“ Potvrzuje, že koníčkem pana C. by mohly být (KPC116) „...nějaké procházky občas...jinak nevím o žádných koníčkách.“

Ohnisková skupina potvrdila údaje z individuálních rozhovorů. Navíc zde respondenti vyjádřili určitou nespokojenost s možností trávení volného času.

Pan A. zmiňuje své koníčky, o kterých hovořil v individuálním rozhovoru. Je nespokojen s tím, že (OSA281) „tady když se budete něčemu věnovat, tak vás ten druhý bude rušit, u teho.“ Doplnuje, že (OSA287) „...tady žijeme kolektivně...“

Pan B. říká, že k tomu, co by chtěl dělat, (OSB271-272) „...tak se k tomu nedostanu. To dřevo.“ Dokončuje, že (OSB275-276) „...kromě toho, že si občas zahraju fotbal s kámošama nebo například jdem si zahrát kulečník, tak jako nemám nic.“ Sní o tom, že

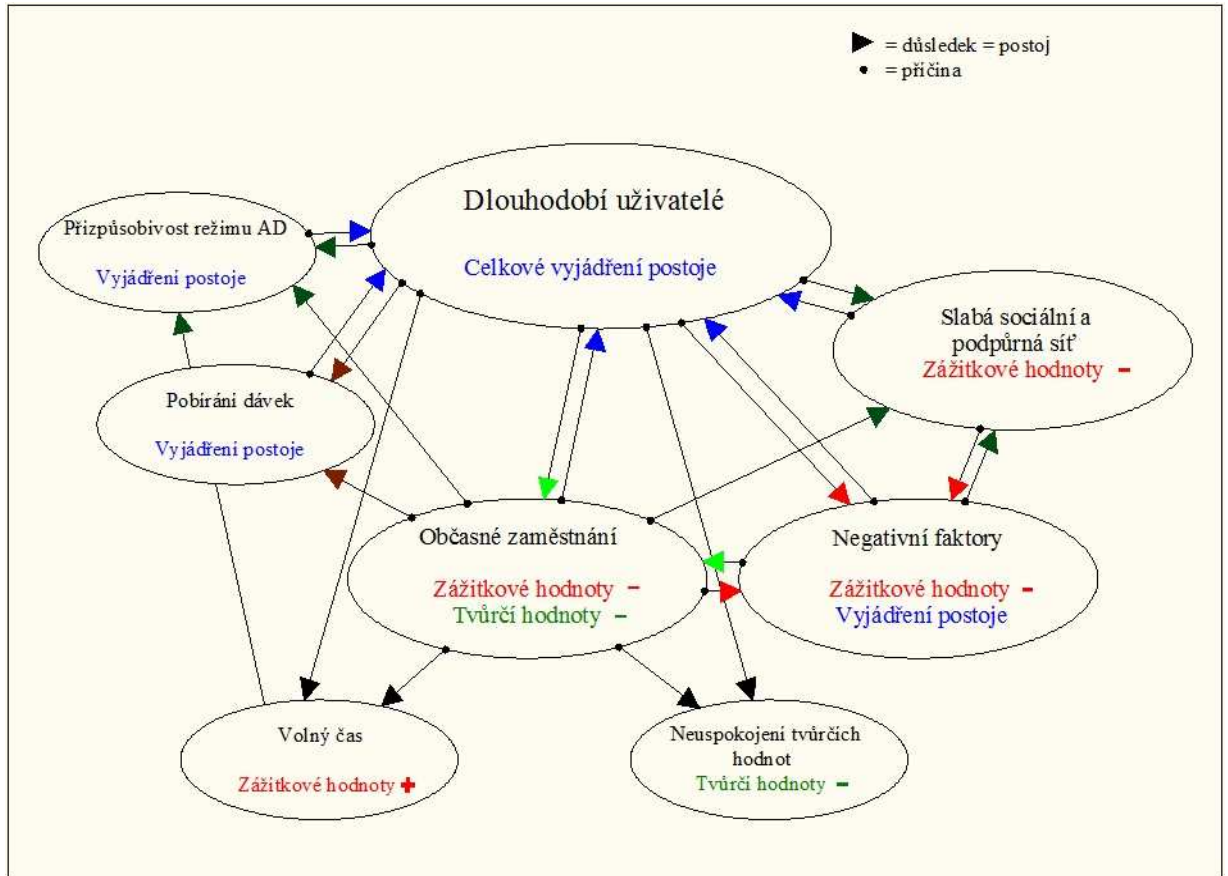
kdyby to šlo, rád by se věnoval dalším věcem, například (OSB307-309) „...mě baví vařit...věnovat se kulečnicku, jezdit na soustředění...rád na hory...bohužel, teď to prostě nejde...“

Pan C. na otázku, jestli je teď něco, co dělá opravdu rád, odpovídá (OSC280) „...ted'ka nic.“ Pokračuje, že (OSC288-290) „...volného času tady je...ale aby se člověk věnoval třeba čemu chtěl, tak to nejde...kolektivně žijem a není tady prostor...“ Dále již k tomu pan C. neuvádí nic konkrétního. Pan B. ještě doplňuje, že (OSB292-293) „...třeba u vaření...je nás tady moc...každý si musí uvařit...nemáme tady...prostor...“

Tato kategorie ukazuje na velké množství volného času respondentů. Muži bez domova se v tomto čase věnují zejména společenským akcím pořádaným azylovým domem nebo mimo azylový dům se známými. Čas tráví také čtením, posloucháním hudby nebo na internetu, k čemuž nemají podle jejich slov dostatečné soukromí a klid. Přestože respondenti nejsou vždy spokojeni se způsobem trávení volného času, jeho prožívání má pro ně velký význam.

5.3 Vztahy mezi kategoriemi

V této kapitole se pokusím vyjádřit souvislosti mezi výše uvedenými kategoriemi, které zastřešují kódy odpovídající významově podobným jevům.

Obr. 3. Vztahy mezi kategoriemi

Z výše uvedeného schématu je patrné, že jednotlivé kategorie se vzájemně ovlivňují. Jako centrální se jeví kategorie „Dlouhodobí uživatelé“, která je důsledkem působení většiny ostatních kategorií. Současně také přímo působí na ostatní kategorie a je příčinou jejich vzniku nebo trvání.

Dalšími kategoriemi výrazně ovlivňující fenomén bezdomovectví jsou „Slabá sociální a podpůrná síť“ a „Negativní faktory“. Tyto kategorie jsou si vzájemně příčinou i důsledkem.

Za velmi důležitou považuji kategorii „Občasné zaměstnání“. Samozřejmě je také důsledkem působení dalších kategorií, ale zejména je příčinou vzniku nebo trvání všech ostatních kategorií.

Schéma dává do souvislosti také hodnoty, které se v jednotlivých kategoriích ukazují, způsob jejich prožívání, a také postoje, které muži bez domova zaujímají ke své životní situaci.

Schéma působí jako uzavřený kruh, který nikdy nekončí bez vyřešení problematiky alespoň jedné z kategorií.

5.4 Vyhodnocení dat získaných z produktů respondentů

5.4.1 Koláč denních činností

Pan A. zaznamenal do svého obrázku následující činnosti: „hygienu“, „spánek pasivní“, „sběr starého železa“, „četba knížky“, „sledování televizních pořadů“, „šachy – záliba“, „v rámci Charity pomáhám sbírat papírky v parku – odpracovat určité hodiny.“ Prázdné políčko se mu již nepodařilo ničím vyplnit. Po chvilce přemýšlení doplňuje: „...vlastně ještě spánek v noci.“ Na otázku, co znamená „spánek pasivní“ vysvětluje, že jde o kratší odpočinek během dne.

Vzhledem k tomu, že nebylo možno rozlišit poměr času, který je věnovaný jednotlivým činnostem podle velikosti políček, označil pan A. činnosti čísly (čím vyšší číslo, tím delší doba provádění činnosti). Každý den se tedy nejdéle věnuje své zálibě – hraje šachy. Dále sleduje televizi a potom následuje sběr železa. Za tyto činnosti řadí hygienu a četbu knih. Spánek přes den a práce v rámci Charity neočíslal, ale požadavek pracovníků činí 22 hodin za měsíc, což pan A. splňuje.

Dále červeně zaznačil činnosti, které jej baví. Mezi ně tedy patří: šachy, sběr železa, hygiena a četba knih. Výše uvedený popis odpovídá informacím získaným z rozhovorů a ohniskové skupiny. Je z něj patrné, že pan A. neusiluje o žádnou změnu ve svém životě. Snaží se o udržení určitého standardu bydlení v azylových domech tím, že se přizpůsobuje požadavkům zařízení. K práci se staví pouze jako k činnosti nutné pro získání potřebných peněz. Nevěnuje se žádné tvůrčí činnosti a ani ji nevyhledává. Jeho běžný den se vyznačuje velkým množstvím volného času. Vysokou hodnotou pro pana A. je právě možnost strávení tohoto času jeho oblíbenými činnostmi a možnostmi zážitku.

Pan B. vyznačil do obrázku velmi podrobně svůj denní program. Navíc upozorňuje, že tento program se operativně mění, není každý den úplně stejný. Do jednotlivých políček proto napsal současně více variant. Jednotlivá časová pole činností jsou dobře rozeznatelná.

Hned na první pohled je patrné, že tento uživatel je aktivní jak v pracovních aktivitách pro zařízení, tak i v hledání práce. Tímto vyjadřuje svůj postoj k dalšímu životu, snaží se o jeho zlepšení.

Z obrázku je patrné opět velké množství volného času, které tráví ve velké většině ve společnosti spolubydlících nebo známých. Přes množství možných činností však označil (červeným kolečkem) pouze jednu část programu, která jej opravdu baví. Jedná se o sledování televize a telefonování s rodinou. Z obrázku vidíme, že pro pana B. má velmi vysokou hodnotu v životě právě prožívání a setkávání s jinými lidmi.

Z denního programu **pana C.** je znát určitá stagnace. Do rohu papíru napsal poznámku, že „v rámci Charity musí mít člen odpracovaných 20 hodin - měsíc.“ Rozhovory i realizace ohniskové skupiny odhalily, že za dobu, po kterou je zde ubytován, zatím nikdy tento limit nenaplnil a ani se ničeho neúčastní. Ve svém grafu také žádnou činnost v rámci aktivit azylového domu nezaznamenal. Jako jedinou činnost uvádí hledání práce po internetu. Opět čísly označuje čas, po který se věnuje určitým činnostem. Nejvíce tedy chodí „s kamarády na pivo“, dále následuje „poslouchání rádia, procházka po venku, návštěva rodičů“ (resp. matky), „internet - hledání zaměstnání“, „po obědě odpočinek.“ Nejméně se věnuje činnostem „káva - cigareta“, „televize“ a „ranní hygiena.“

Červeně označil, že ho baví „hledání práce“ a „poslech rádia, procházky po venku, návštěva rodičů“ (resp. matky).

Je patrné, že pan C. nemá možnost ani zájem realizovat tvůrčí hodnoty. Velkou hodnotou pro něj je setkávání se a prožívání svého osudu s jinými lidmi. Podle údajů z rozhovorů není pan C. bez domova dlouho a se svojí situací se dosud nevyrovnal. Tímto vyjadřuje postoj ke své situaci.

5.4.2 Ruka dobrých vlastností

V rámci individuálních rozhovorů měli respondenti potíže s odpovědí na otázku, co je jejich silnou stránkou. Dá se říci, že i nezodpovězení této otázky je určitá odpověď. Přesto jsem přistoupila k ověření této skutečnosti dalším výzkumem.

Pan A. měl s uvedením pozitivních vlastností nebo schopností velké problémy. Nejdříve uvedl „společenský“ a „knihomol“. Dále se na určitý čas zarazil. Další údaj „dobře hraji

šachy“ mu poradil pan C.. Následně rychle doplnil „*všeobecné znalosti*“. Doplnění „*kreslení*“ bylo očividně jen proto, aby zaplnil volné místo.

Všechny vlastnosti nebo schopnosti (kromě kreslení), které o sobě pan A. uvedl, odpovídají jeho koníčkům. Z toho je patrné, v jaké oblasti si pan A. sám sebe cení, a že velký smysl pro něj má právě prožívání volného času při společenských hrách nebo s knihou.

Neustále však zdůrazňuje, že jeho pozitivní vlastnosti musí zhodnotit někdo jiný, že on sám ne. To ukazuje na skutečnost, že pan A. vůbec neuvažuje nad tím, v čem je dobrý, v čem by se mohl zlepšit, co by mohl pro sebe udělat. Cení si sám sebe velmi nízko.

Pan B. mimo jiné uvedl: „*nepodrazím kamaráda*“ a „*pouštím starší sednout v autob.*“ Tyto údaje poukazují na to, že si váží člověka v různých životních situacích. Také odkrývají velkou hodnotu kamarádství v jeho životě. Dále uvedl, že je zručný v práci, rád vaří a umí to, a že dobře hraje hokej.

Pan B. také v rozhovoru uvedl, že (B333-334) „*...nechcu se chlubit...kdybyste se neptala...si myslím...že su pracovité...*“ Nedělalo mu potíže vyjádřit se ke svým pozitivním stránkám. Jeho sebevědomí je na velmi vysoké úrovni.

Pan C. uvedl následující pozitivní vlastnosti a schopnosti: „*společenský*“, „*rád vařím, soběstačný*“, „*rád vypomáhám druhým i slabším*“, „*rád poradím*“, „*zručný-práce*.“ Uvedená data ukazují, že pro pana C. je velkou hodnotou prožívání a kontakt s druhými lidmi, vzájemné sdílení starostí.

Pan C. i v rozhovoru uvedl, že jeho silnou stránkou je (C249) „*využívat svojích schopností, co sa v životě naučil a poučil*.“ Pokračuje, že (C250) „*...člověk to už chápe natolik, je natolik poučený, že neudělá...*“ Je možno shrnout, že pan C. nemá se svým sebevědomím problémy a že hodně uvažuje nad tím, co ve svém životě prožil.

5.4.3 Jak se vidím (1) – jak mě vidí ostatní (2) - jaký bych chtěl být (3)

Pan A. do políčka č. 1 nakreslil lampión. Komentoval to slovy, že má také někdy dobrou náladu a někdy zase špatnou, lampión má také různé barvy. Další dvě políčka odmítl nakreslit, že to nezvládne. Vyjádřil se k tomu písemně. Do pole č. 2 napsal: „*nemůžu sám posoudit*.“ Do pole č. 3 uvedl: „*nebýt závislý a především si najít vlastní bydlení*.“

Můžeme shrnout, že pan A. se nezamýšlí nad tím, jak je vnímán okolím. Uvádí, že by chtěl být nezávislý a najít si lepší bydlení, což interpretoval i v rozhovorech.

Pan B. nakreslil obrázky a k tomu přidal písemný komentář. Do pole č.1 nakreslil „prázdnotu“. Ze svého pohledu on sám nyní neznamena nic. Doslova uvádí, že je „...*bez možnosti a příležitostí změnit svůj život.*“

Do druhého pole nakreslil postavu důchodce. Okomentoval to slovy, že vypadá „*jak nemohoucí důchodce. A v této době zabržděnej.*“

Do pole č. 3 nakreslil Eifelovu věž. Chtěl by být dominantní, aby si ho každý všiml.

Kresby s krátkým komentářem **pana C.** jsou velmi vypovídající. Pan C. se vidí v současné době jako „*odstavený vůz*“. Do druhého pole nakreslil postavu a krátce uvedl, že ostatní ho vidí prostě jako „*člověka*“. Chtěl by být opět „užitečný“ – do pole č. 3 nakreslil traktor v práci.

6 VÝSLEDKY VÝZKUMU

6.1 Vyhodnocení jednotlivých výzkumných otázek

6.1.1 1. Jaká je hodnotová orientace mužů žijících v Azylovém domě Samaritán Otrokovice?

Pro vyhodnocení jsem použila systém hodnot v pojetí V. E. Frankla.

Hodnoty tvůrčí

Pan A. pobírá invalidní důchod. Nezaměstnaný je od roku 1989. Od té doby měl pouze několik krátkodobých brigád. Práce pro něj znamená pouze možnost výdělku, tak jako sběr železa, kterému se věnuje. Pracovní aktivity v rámci AD jsou pro něj povinností, ale vidí v nich výhodu získání potravin. O tvůrčí činnosti v dílně AD nemá zájem a ve svém volném čase se žádné tvůrčí činnosti nevěnuje.

Pan B. má dlouhodobě pouze sezónní zaměstnání. Dostává smlouvy na dobu určitou vždy do 6-ti měsíců, často pracuje načerno. Je velmi aktivní, smyslem práce je pro něj však jen výdělek. Pracovní aktivity AD vnímá jako povinné činnosti nutné pro možnost ubytování. Výhodu vidí v získání potravin. K tvůrčím činnostem v dílně azylového domu nemá vztah. Není spokojen s oborem, ve kterém je vyučen a tato skutečnost se podle jeho slov odráží v kvalitě jeho práce. Rád by pracoval se dřevem, ale k tomu nemá možnost ani potřebné vzdělání v oboru. Ve volném čase se žádným tvůrčím činnostem nevěnuje.

Pan C. je v současné době v dlouhodobé pracovní neschopnosti. Jeho dřívější zaměstnání byla krátkodobá s dlouhými pomlkami, až 8 let. Výzkum odhalil také problémy v zaměstnání. Jeho poslední zaměstnání u zahradníků ho bavilo, bylo však také ukončeno ze strany zaměstnavatele. Do pracovních aktivit AD se zatím vůbec nezapojil. Nabízené činnosti v dílně AD se brání. Nebaví ho to, nemá zájem. Ve volném čase žádné tvůrčí činnosti nevyhledává.

Hodnoty zážitkové

Pan A. rád hraje šachy a čte. Účastní se společenských her a výletů pořádaných AD. Udrží kontakt se sestrou. Je velmi společenský a komunikuje se známými, které potkává mimo azylový dům, a také se spolubydlicími. Nemá však žádného bližšího člověka, které-

mu by důvěřoval. Důvodem jsou časté krádeže jeho peněz, které si dokáže opatřit sběrem železa - proto se k němu znají „kamarádi“ mimo azylový dům i spolubydlíci. Současně si stěžuje na nedostatek soukromí, protože nemá klid pro své koníčky - čtení a šachy.

Pan B. udržuje častý osobní i telefonický kontakt se svou dcerou. V azylovém domě tráví většinu volného i pracovního času se spolubydlícím, kterého již zná z dřívější doby. Účastní se společenských aktivit pořádaných azylovým domem, jeho zálibou je internet a hraní kulečníku. Velmi důležitou roli v životě pana B. hrají kamarádi a známí, se kterými tráví většinu svého volného času mimo azylový dům.

Pan C. je v osobním kontaktu se svou matkou. V azylovém domě se sblížil se spolubydlícím, se kterým se znal již z dřívější doby. Mají podobný osud, s ním hovoří o svém životě. Dále několikrát v týdnu navštěvuje svého klíčového pracovníka, který je pro něj emocionální oporou. Občas podle jeho slov navštěvuje kamarády v místě jeho bývalého pobytu. Většinu času však tráví sám. Je mu smutno po dcerách, které byly jemu a jeho bývalé manželce odebrány a umístěny v náhradních rodinách.

Hodnoty postoje

Respondenti se staví ke své složité životní situaci následovně:

Pan A. svoji životní situaci nijak neřeší. Přizpůbil se standardu bydlení v azylových domech. Jeho pozitivním postojem je „nepůjčovat si peníze“. K invalidnímu důchodu si zajišťuje potřebné finance sběrem železa. Snahu zajistit si peníze však eliminuje jeho konzumace alkoholu. Po požití alkoholu je podle jeho slov velmi snadno ovlivnitelný. Přestože si tuto věc uvědomuje, velmi často o své peníze přichází v restauracích nebo je okraden. Tak se dostává do situace, že občas nemá ani na platbu za pobyt v azylovém domě.

Pan B. se nevzdává, je mladý a aktivní. Iniciativně si hledá práci a během stavební sezóny ji vždy má. Díky tomu si po dobu zaměstnání pronajímá byt. Práci na dobu neurčitou se mu však získat nedaří. Pokud má možnost, rád pracuje načerno. Oddaluje tak splácení dluhů. Překážkou jsou také záznamy v jeho trestním rejstříku a požívání alkoholu, které u něj vyvolává agresivní chování. Po ukončení sezónního zaměstnání se opět vrací do azylového domu a snadno se přizpůsobuje jeho režimu.

Pan C. je mladý, přesto je velmi pasivní. Má psychické potíže, je sklíčený. Zaměstnání hledá pouze přes internet, v rámci azylového domu také nevykazuje žádnou iniciativu. Je

dlouhodobě nemocen, což je následek jeho vysoké nadváhy, kterou získal v posledních dvou letech. Jeho zdravotní stav značně omezuje možnost získání práce. Prvním krokem pana C. ke zlepšení jeho situace je snižování nadváhy pod vedením dietologa.

Shrnutí

Pro žádného z respondentů nemá tvůrčí činnost v zaměstnání žádnou hodnotu. Ani ve volném čase ve svém osobním životě nemají o jakékoliv tvůrčí činnosti zájem a nevyhledávají žádné možnosti k jejich uplatnění.

Velmi důležitou hodnotou v životě všech respondentů jsou různé prožitky a setkávání se s dalšími lidmi, hledání opory a možnost věnování se oblíbeným činnostem.

Jejich prožitky a setkání však nejsou vždy příjemná. Všichni respondenti mají špatné zkušenosti a prožitky zejména při komunikaci a jednání se zaměstnavateli, vzájemné vztahy mezi uživateli azylového domu jsou napjaté, vztahy s ostatními povrchní. Dalším společným negativním prožíváním je život bez partnerky.

V životě všech respondentů je otevřen široký prostor pro postoje hodnoty. Všichni jsou v situaci, kdy přišli o domov. Všichni mají velmi slabou sociální podpůrnou síť a jsou odkázáni pouze sami na sebe, jak se se svou situací vyrovnají a jak se k řešení svých problémů postaví.

6.1.2 2. Jak muži bez domova žijící v Azylovém domě Samaritán Otrokovice vnímají zavedený systém pravidel a sankcí v tomto azylovém domě?

- Respondenti **obecně souhlasí** s tím, že v zařízení tohoto typu **musí být přísná pravidla**. Všichni si uvědomují, že pravidla slouží také pro jejich ochranu před vzájemným nevhodným chováním mezi spolubydlícími a uživateli azylového zařízení.
- Současně všichni zastávají názor, že **sankce za překročení povolené hranice alkoholu jsou příliš vysoké**. Pan A. a pan B. již sankci za tento přestupek několikrát dostali. Oba mají problémy s alkoholem, které si nepřipouštějí. Přestože si uvědomují, že jim hrozí díky alkoholu ztráta možnosti bydlení, svoje chyby neustále opakuje. Pan C. tuto skutečnost vnímá z jiného úhlu. Pokud člověk nemá kam jít a venku jsou mrazy, může na to doplatit. Navrhuje možnost trest si odpracovat.

- Ohnisková skupina odhalila, že všichni **respondenti se cítí omezováni časovým režimem** azylového domu. Nejsou spokojeni s tím, že se musí vrátit do azylového domu nejpozději do 22. hodiny, v pátek a v sobotu pak do 23. hodiny. Pan B. má navíc výhrady k tomu, že není možno zaplatit ubytování v azylovém domě na celý měsíc a využívat ho pouze podle svých potřeb.

6.1.3 3. Jak vnímají muži bez domova žijící v Azylovém domě Samaritán Otrokovice podporu tohoto zařízení?

- Všichni respondenti vnímají podporu azylového domu především jako **možnost střechy nad hlavou**.
- Pan C. navíc využívá možnosti podpory a pomoci pracovníků azylového domu **v oblasti jednání se sociálním úřadem** (např. jednání o dětech).
- Pan B. vidí podporu azylového domu také v tom, že uživatelé jsou **povinni komunikovat s úřady práce a dalšími institucemi**. Podle jeho slov se (B317) „...*na ulici takovým zařízením jako že úřad práce atd. nebudete věnovat,*“ protože (B318) „*to vám je všechno na salámu...jako že je vám to jedno.*“

6.1.4 4. Jak muži bez domova vnímají sami sebe?

Pan A. je se svým způsobem života smířený. Vidí se jako člověk, který si prostě nemůže dovolit byt. Podle něho pracovníci azylového domu chápou, že (A62-63) „...*najít si náhradní bydlení je dost obtížné pro někoho.*“ V jednání s ostatními lidmi i mimo azylový dům se cítí podle jeho slov (A279) „...*v pohodě.*“

Pan B. má vysoké sebevědomí. Jednání s lidmi mimo azylový dům, známými a dcerou mu nečiní žádné potíže, cítí se (B342) „...*úplně normálně.*“ Vidí se jako pracovitý člověk, kterému nebyla daná šance ukázat, co umí. Podle jeho slov si uvědomuje, že si své problémy způsobil sám a vzápětí dodává, že (B44-45) „...*sám se z nich nemůžu vymotat.*“ Podle jeho kresby (jak se vidím) se cítí v současné době jako „*nula*“. Myslí si, že jeho okolí ho vidí jako nemohoucího starého člověka (jak mě vidí ostatní).

Pan C. se vidí jako člověk, který už má něco za sebou. Cítí se (C252) „...*zklamaný*“, že musel odejít z místa svého bydliště. Poukazuje na to, že tam byl zvyklý a měl tam kamarády. Podle svých slov si musí člověk umět odpustit a (C253-254) „...*musí jít tam, kde mu*

bude poskytnuta střecha nad hlavou.“ V současné době se však vidí jako odstavený vůz (jak se vidím). Při jednání s lidmi mimo azylový dům nepociťuje žádné problémy, cítí se (C261) „*normálně.*“ Podle něj ho ostatní vidí prostě jako „*člověka*“ (jak mě vidí ostatní).

6.1.5 5. Co dělají muži bez domova žijící v Azylovém domě Samaritán Otrokovice pro zlepšení své situace?

Pan A. je se svým způsobem života smířený. K invalidnímu důchodu **si přivydělává** sběrem železa. Veškerou svoji **snahu zaměřuje pouze na splnění podmínek** pro možnost bydlení v různých azylových zařízeních.

Pan B. si **aktivně hledá práci.** V tomto směru je úspěšnější než ostatní respondenti, i když jeho **zaměstnání** bývají vždy pouze **krátkodobého charakteru.** V případě možnosti je **otevřený různým školením a rekvalifikacím.** Svoji situaci s bydlením se snaží řešit **hledáním vhodné přítelkyně.**

Pan C. je ve stavu dlouhodobé nemoci, jejíž příčinou je obezita. I v případě, že by práci získal, nemůže do ní v současné době nastoupit. Za výrazné podpory klíčového sociálního pracovníka si tedy stanovil, že **začne docházet k dietologovi.** Snížením nadváhy by chtěl dosáhnout zlepšení zdravotního stavu a zvýšení příležitostí z získání zaměstnání.

6.2 Shrnutí výsledků výzkumu

Ztráta domova je závažná životní situace, ke které je každý, koho se týká, nucen zaujmout určité stanovisko. V tomto období se výrazně projevují zejména postoje hodnoty člověka. Výzkum přinesl zjištění, že všichni respondenti mají osobní zkušenost s životem na ulici, který je pro ně nepřijatelný. Svoji situaci tedy řeší přebýváním v různých azylových domech.

Azylový dům Samaritán Otrokovice poskytuje svým uživatelům nejen důstojné ubytování, ale také poradenskou činnost, praktickou pomoc a zejména podporu k návratu do běžné společnosti. Vyhledáním zařízení tohoto typu uživatelé vyjadřují určitý postoj ke své životní situaci. Nechtějí skončit na ulici. Snaží se získat střechu nad hlavou, která má pro ně vysokou hodnotu. I přes tento postoj se však projevují u mužů bez domova určité specifické znaky v jejich hodnotové orientaci, které jsou u všech velmi podobné a negativně ovlivňují jejich chování.

Z výsledků výzkumu vyplývá, že pobyt v tomto azylovém zařízení je pro muže bez domova šancí pracovat na změně svého života k lepšímu. Poskytuje jim zázemí a podporu k tomu, aby mohli stabilizovat svoji situaci a soustředit se na řešení svých problémů. Dosažení pozitivního výsledku je však blokováno postojem bezdomovců k problémovým situacím. Tuto šanci nejsou schopni nebo ochotni plně využít. Díky podpoře azylového domu se jejich životní situace nezhoršuje, ale také nedochází k výraznému zlepšení.

ZÁVĚR

Hlavním cílem diplomové práce bylo zjistit, jaká je hodnotová orientace mužů v Azylovém domě Samaritán Otrokovice. Prvním dílčím cílem bylo zmapování postojů mužů bez domova k daným pravidlům a sankcím v azylovém zařízení. Druhým dílčím cílem bylo odhalit, co dělají tito muži pro zlepšení své situace.

Při realizaci výzkumu jsem získala velké množství dat v podobě textu a obrázků, která poskytla potřebné informace. Vyhodnocení těchto údajů přineslo odpovědi na výzkumné otázky, které byly stanoveny na základě hlavního i dílčích cílů výzkumu. Zpracováním dat byly zjištěny zajímavé výsledky. Výsledky výzkumu jsem uvedla formou vyhodnocení výzkumných otázek v kapitole 6.

Před zahájením výzkumu jsem předpokládala, že lidé bez domova, kteří dokáží respektovat pravidla a režim azylových domů, mají při určité podpoře vysokou šanci na návrat k životu běžné společnosti. Výzkum však ukázal, že muži s dodržováním pravidel díky svým problémům potíže mají. S mnohými pravidly nesouhlasí a dokonce se jimi cítí omezováni. Všichni respondenti se však alespoň snaží režimu v azylovém domě přizpůsobit.

Každý z respondentů má určitý problém nebo více problémů, které mohou být jak příčinou, tak důsledkem ztráty domova a trvalých potíží v jejich životě. Tyto problémy si ale nepřipouštějí a neřeší je. Problémy respondentů jsou hluboké a zdárné řešení vyžaduje jejich zájem, dlouhodobé úsilí a sebekontrolu. K tomu schází těmto mužům potřebná výdrž a motivace.

Díky svým neřešeným problémům se respondenti stali dlouhodobými uživateli sociálních služeb a přijali tento způsob života. Pro udržování alespoň současného stavu potřebují určité vedení a řád. U všech mužů se projevuje sklon k přesouvání odpovědnosti na jiné osoby nebo instituce.

Azylový dům vytváří mužům bez domova podmínky pro práci na zlepšení jejich životní situace. Návrat k samostatnému životu však přes podporu tohoto zařízení není možný bez skutečného zájmu a snahy samotných mužů o řešení své situace. Výzkum odhaluje, že čím déle jsou bezdomovci uživateli azylových zařízení, tím nižší jsou jejich šance ke zlepšení života. Přizpůsobují se tomuto životnímu stylu, zříkají se plné odpovědnosti za svoji osobu, a podle toho se formuje jejich hodnotová orientace.

Za nejvýznamnější a zároveň překvapivé považuji zjištění, že respondenti spíše udržují svůj styl života, než aby skutečně pracovali na jeho zlepšení. Důvodem je, že u všech respondentů se vyskytuje současně příliš mnoho nepříznivých faktorů. Na jedné straně je společným problémem všech mužů bez domova chybějící rodinné zázemí, které by jim v těžkých situacích pomohlo překonat vzniklé potíže. Současně jsou ovlivňováni různými „individuálními“ faktory, kterými jsou závislost na alkoholu (pan A., pan B.), charakterové vlastnosti (sklony k agresivitě u pana B.,) a zdravotní potíže (pan A. epilepsie, pan C. obezita a psychické potíže). U pana C. se navíc ukázaly potíže při zvládnání situací v praktickém životě, a to v zaměstnání i v rodině. Vzhledem k působení těchto faktorů se respondenti pohybují v bludném kruhu, ze kterého není východisko bez vyřešení alespoň některého z „individuálních“ faktorů.

Do budoucna by bylo zajímavé doplnit výzkum právě o postoje mužů bez domova k výše uvedeným „individuálním“ faktorům. Tento výzkum by mohl odhalit, do jaké míry si respondenti uvědomují své slabé stránky a jejich následky, zda mají zájem je řešit, co by pro ně mohlo být vhodnou motivací a jak je podpořit v pozitivním a trvalém rozhodnutí.

DOPORUČENÍ PRO PRAXI

V diplomové práci jsem se věnovala hodnotové orientaci mužů bez domova v Azylovém domě Samaritán Otrokovice a zkoumala jsem, co tito muži dělají pro zlepšení své situace. Na základě dohody s kompetentním pracovníkem azylového domu jsem dále zmapovala postoje mužů k daným pravidlům a sankcím, které jsou zde zavedeny.

Domnívám se, že přínosným zjištěním pro další práci s uživateli v azylovém domě jsou skutečnosti, které následně uvádím.

- Realizace ohniskové skupiny odhalila, že respondenti si dostatečně neuvědomují, že daná pravidla jsou koncipována především k tomu, aby je vedla k sebekontrolě a tím k možnosti samostatného života.
- Respondenti se nezamýšlí nad svými závislostmi a slabými stránkami. Naopak daná pravidla se jim nelíbí, protože jim v těchto závislostech brání.
- Práce je pro ně jen možností výdělků. Nemají k ní žádný vztah ani potřebu cokoliv tvořit jen tak pro radost.
- Přestože jsou uživatelé v podobné situaci, neumí se pohybovat v kolektivu bez potíží nebo si vzájemně vyjít vstříc. Vztahy mezi uživateli jsou napjaté.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] ČAČKA, O. *Psychologie vrstev duševního dění osobnosti a jejich autodiagnostika*. Brno: Masarykova univerzita, 1997. 382 s. ISBN 80-85765-70-5.
- [2] DOROTÍKOVÁ, S. *Filosofie hodnot: Problémy lidské existence, poznání a hodnocení*. Praha: Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy, 1998. 162 s. ISBN 80-86039-79-X.
- [3] FRANKL, V. *Teorie a terapie neuróz*. Praha: Grada, 1999. 172 s. ISBN 80-7169-779-6.
- [4] FRANKL, V. *Lékařská péče o duši*. Brno: Cesta, 1994. 240 s. ISBN 80-85319-39-X.
- [5] GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. 208 s. ISBN 80-85931-79-6.
- [6] GIRTLEK, R. *Okrajové sociální kultury*. Brno: Masarykova univerzita, 2001. 219 s. ISBN 80-210-2728-2.
- [7] HORÁK, J. *Kapitoly z teorie výchovy: Problematika hodnot a hodnotové orientace 2. díl*. Liberec: Technická univerzita, 1997. 109 s. ISBN 80-7083-224-X.
- [8] HRADECKÁ, V., HRADECKÝ, I. *Bezdomovství - extrémní vyloučení*. Praha: Naděje, 1996. 111 s. ISBN 80-902292-0-4.
- [9] HRADECKÝ, I., et al. *Definice a typologie bezdomovství*. Praha: Naděje, 2007. 52 s. ISBN 978-80-86451-13-8.
- [10] CHARITA SV. ANEŽKY OTROKOVICE. *Výroční zpráva 2009*. Otrokovice: Charita sv. Anežky, 2010. 48 s.
- [11] JANDOUREK, J. *Sociologický slovník*. 2. vyd. Praha: Portál, 2007. 288 s. ISBN 978-80-7367-269-0.
- [12] KOSOVÁ, P., OMELKOVÁ, L., SEDLÁČEK, P. *Bezdomovectví v hlavním městě Praze*. Praha: Městské centrum sociálních služeb a prevence, oddělení analýz a vzdělávání, 2004. 67 s.
- [13] KUČEROVÁ, S. *Člověk hodnoty výchova: Kapitoly z filosofie výchovy*. Prešov: ManaCon, 1996. 233 s. ISBN 80-85668-34-3.

- [14] KUČEROVÁ, S. *Úvod do pedagogické antropologie a axiologie*. Brno: Masarykova univerzita, fakulta pedagogická, 1994. 49 s. ISBN 80-210-0141-0.
- [15] MATOUŠEK, O., KODYMOVÁ, P., KOLÁČKOVÁ, J. *Sociální práce v praxi*. Praha: Portál, 2005. 352 s. ISBN 80-7367-002X.
- [16] MIOVSKÝ, M. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. 332 s. ISBN 80-247-1362-4.
- [17] MORGAN, L. *Ohniskové skupiny jako metoda kvalitativního výzkumu*. Boskovice: Albert, 2001. 216 s. ISBN 80-85834-77-4.
- [18] ONDRÁK, P. Každý azylový dům musí mít rozpracovanou sociální práci s uživatelem. *Sociální práce*, 2006, č. 4, s. 34 - 35. ISSN 1213-6204.
- [19] PAVELKOVÁ, J. *Problematika lidí v nouzi*. Praha: Univerzita Karlova v Praze – Pedagogická fakulta, 2007. 124 s. ISBN 978-80-7290-338-2.
- [20] PRUDKÝ, L. et al. *Inventura hodnot: Výsledky sociologických výzkumů hodnot ve společnosti České republiky*. Praha: Academia, 2009. 341 s. ISBN 978-80-200-1751-2.
- [21] PTÁČEK, L. Bytová politika v oblasti prevence bezdomovectví nebude efektivní bez návaznosti na sociální práci. *Sociální práce*, 2010, č. 1, s. 51-52. ISSN 1213-6204.
- [22] ŠIMEK, M. et al. *Střecha pro všechny: Psychologické, sociální a pracovní aspekty práce s uživateli sociálních služeb*. Broumov: Diakonie, 2008. 64 s. ISBN 978-80-254-1371-5.
- [23] ŠIMONÍK, O., HORKÁ, H., STŘELEČEK, S. (eds.). *Sborník referátů z vědecké konference Hodnoty a výchova*. Brno: MSD, 2007. 532 s. ISBN 978-80-86633-78-7.
- [24] ŠTĚCHOVÁ, M., et al. *Bezdomovectví a bezdomovci z pohledu kriminologie*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2008. 112 s. ISBN 978-80-7338-069-4.
- [25] ŠVARŤÍČEK, R., ŠEĐOVÁ, K., et al. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. 384 s. ISBN 978-80-7367-313-0.

- [26] TOMEŠOVÁ, L. Bezdomovectví – prevence a represe. In *První mezinárodní konference o bezdomovectví v Praze*. Praha: Městské centrum sociálních služeb, 2008. 92 s. ISBN 978-80-254-2743-9.
- [27] VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese: Variabilita a patologie lidské psychiky*. Praha: Portál, 1999. 448 s. ISBN 80-7178-214-9.
- [28] VÁVRA, M. Hodnotový portrét evropských zemí: Srovnávací analýza s použitím přístupu Shaloma Schwarze. *Studie CESES FSV UK*. Praha: 2007, č. 2, s. 5-9. ISSN 1801-1640.
- [29] ZAPLETALOVÁ, K. Příčiny bezdomovectví. *Sociální práce*, 2006, č. 1, s. 119-124. ISSN 1213-6204.

Internetové zdroje:

- [1] BERNATÍK, T. Slovo vedoucího. In *Magazín Samaritán: Služby pro lidi bez domova*. [online]. Otrokovice: Samaritán: Služby pro lidi bez domova, září 2010. s. 1-2. [cit. 19-03-2011]. <<http://www.otrokovice.caritas.cz/azylovy-dum-samaritan-otrokovice.html> [samaritan-zari_10.pdf] >.
- [2] European Federation of National Organisations working with the Homeless. In FEANTSA. [online]. [cit. 08-03-2011]. URL: <<http://www.feantsa.org/code/en/pg.asp?Page=21>>.
- [3] HOLCNEROVÁ, H. Letošní sčítání obyvatel poprvé zjistí i osoby bez domova. In: *Deník Referendum*. 2011. [online]. [cit. 22-04-2011]. URL: <<http://www.denikreferendum.cz/clanek/8768-letosni-scitani-obyvatel-poprve-zjist-i-osoby-bez-domova>>.
- [4] JAROŠ, A. Zahájení projektu pracovní aktivizace. In *Magazín Samaritán: Služby pro lidi bez domova*. [online]. Otrokovice: Samaritán: Služby pro lidi bez domova, září 2010. s. 1-2. [cit. 19-03-2011]. <<http://www.otrokovice.caritas.cz/azylovy-dum-samaritan-otrokovice.html> [samaritan-zari_10.pdf] >.

- [5] ODBOR 14. *Příjmy a životní úroveň: Životní a existenční minimum*. In: MPSV 2010 [online]. [cit. 20-04-2011]. URL: <<http://www.mpsv.cz/cs/3213>>.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

AD	Azylový dům
ADS	Azylový dům Samaritán
apod.	A podobně
ČSÚ	Český statistický úřad
MPSV	Ministerstvo práce a sociálních věcí
TS	Technické služby

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1. Faktory bezdomovectví - zaměstnání, ubytování.....	21
Obr. 2. Schéma triangulace	47
Obr. 3. Vztahy mezi kategoriemi.....	71

SEZNAM TABULEK

Tab. 1. Výzkumné otázky.....	46
------------------------------	----

SEZNAM PŘÍLOH

- P I: Seznam článků vydaných v období říjen - prosinec 2010
- P II: Domácí řád
- P III: Způsoby porušení domácího řádu ADS a sankce
- P IV: Koláč denních činností - pan A.
- P V: Koláč denních činností - pan B.
- P VI: Koláč denních činností - pan C.
- P VII: Ruka dobrých vlastností - pan A.
- P VIII: Ruka dobrých vlastností - pan B.
- P IX: Ruka dobrých vlastností - pan C.
- P X: Jak se vidím - jak mě vidí ostatní - jaký bych chtěl být - pan A.
- P XI: Jak se vidím - jak mě vidí ostatní - jaký bych chtěl být - pan B.
- P XII: Jak se vidím - jak mě vidí ostatní - jaký bych chtěl být - pan C.
- P XIII: Přehled kategorií a kódů
- P XIV: Polostrukturovaný rozhovor s panem B.
- P XV: Přehled otázek pro realizaci polostrukturovaných rozhovorů
- P XVI: Ohnisková skupina
- P XVII: Přehled témat k diskuzi v ohniskové skupině
- P XVIII: Písemný souhlas s nahráváním individuálních rozhovorů a ohniskové skupiny na diktafon

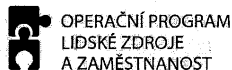
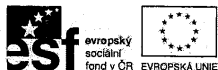
**PŘÍLOHA P I: SEZNAM ČLÁNKŮ VYDANÝCH V OBDOBÍ ŘÍJEN –
PROSINEC 2010**

Datum vydání	Název	Obsah
7.10.2010	Právo	• Bezdomovkyně zavraždila bezdomovce
27.10.2020	Zlínský deník	• Nalezení mrtvého bezdomovce pod lavičkou
2.11.2010	Zlínský deník	• Násilí v ubytovně
8.11.2010	Zlínský deník	• Požár - viníci bezdomovci
8.11.2010	Právo	• Pokus o upálení bezdomovce
11.11.2010	Zlínský deník	• Mladík bez domova - zadržení při opakovaných krádežích
12.11.2010	Právo	• Smrt bezdomovce
16.11.2010	Právo	• Uhořeli dva bezdomovci
16.11.2010	Zlínský deník	• Soud uložil tresty za brutální vraždu bezdomovce
18.11.2010	Právo	• Uhořel bezdomovec
29.11.2010	Právo	• Násilí mezi bezdomovci
2.12.2010	Právo	• Násilí na bezdomovci
2.12.2010	MF Dnes	• Násilí na bezdomovci
14.12.2010	Zlínský deník	• Vražda bezdomovce ubodáním v Uherském Hradišti
20.12.2010	Právo	• Bezdomovec zaklíněn v parovodu (mráz)

Datum vydání	Název	Obsah
říjen 10	Okno do kraje	• Informace o sociálních službách - projekt na zapojování znevýhodněných osob do života společnosti
27.10.2010	Zlínský deník	• Oznámení o zřízení "sed'árny" ve Zlíně
4.11.2010	Sedmička Zlín	• Oznámení o zřízení "sed'árny" ve Zlíně
16.11.2010	Právo	• Sběrka - Lžice pro bezdomovce v Olomouci
17.12.2010	Otrokovické noviny	• Informace o AD Samaritán Otrokovice - dluhové poradenství, pracovní aktivizace
23.12.2010	Sedmička Zlín	• Bezdomovci vypomáhají s úklidem sněhu
22.12.2010	Zlínský deník	• Charita Zlín - polévka pro bezdomovce

Datum vydání	Název	Obsah
11.10.2010	Zlínský deník	• Popis způsobu života bezdomovců v parku v Olomouci

PŘÍLOHA P II: DOMÁCÍ ŘÁD

PODPORUJEME
VAŠI BUDOUCNOST
www.esfcr.cz

Domácí řád

Pravidla pobytu – povinnosti uživatele:

- **nedocházet do ADS pod vlivem alkoholu (povolená hranice je do 0,8 ‰) a drog** (při podezření může být proveden test; v případě pozitivního výsledku testu na drogy jej uživatel uhradí). **Uživateli je poskytována služba** (výdej uložené hotovosti, vstup na pokoj, WC atd.), **pokud je při měření na alkohol testeru prokázána výše uvedená povolená hranice**
- nedonášet a nekonzumovat na ADS alkohol a drogy (bude likvidováno, případně řešeno policií ČR)
- řídit se pokyny pracovníků ADS
- klient na požádání pracovníka prokazuje, zda nevnáší do ADS nepovolené věci. Zaměstnanci mají právo kontrolovat donášené a odnášené věci, kontrolovat pokoje a za přítomnosti uživatele jej mají právo požádat, aby mu ukázal osobní věci, uživatel je povinen toto akceptovat; uživatel může žádat následně písemné odůvodnění kontroly osobních věcí; zaměstnanec toto nečiní před ostatními uživateli či jinak veřejně
- **aktivně spolupracovat se sociálním pracovníkem na řešení své situace**
- **účastnit se aktivizace v ADS** (pracovní-resocializační program, sociálně-terapeutické a rozvojové aktivity, aktivizační program)
- respektovat soukromý majetek ostatních a majetek Charity sv. Anežky Otrokovice
- **na pokojích - dodržovat zásady soužití bez násilí, nedonášet do ADS zbraně, nezamykat se**
- kouřit jen ve vyhrazených prostorách
- dodržovat zásady hygieny
- každý měsíc si měnit ložní prádlo
- nevnášet do ADS vlastní nábytek a nepovolené elektrospotřebiče, vlastnictví zvířat v ADS není povoleno
- denně udržovat pořádek na pokoji a podle rozpisu se podílet na úklidu společných prostor ADS
- nepouštět do ADS cizí osoby
- vstupovat do ADS pouze hlavním vchodem
- chovat se šetrně k majetku a vybavení ADS, uhradit zaviněné škody
- nepoužívat na pokojích elektrické vařiče a další nepovolené spotřebiče, nemanipulovat s otevřeným ohněm
- osobní věci je možné po odchodu uživatele uschovat ve skladu ADS maximálně jeden měsíc, následně jsou bez nároku na náhradu zlikvidovány
- dodržovat noční klid od **22,00 do 6,00 hodin**, pátek a sobota **23,00-6,00** (rušením nočního klidu se rozumí záměrná činnost, která může rušit ostatní ve spánku nebo odpočinku)

TENTO PROJEKT JE SPOLUFINANCOVÁN EVROPSKÝM SOCIÁLNÍM FONDEM PROSTŘEDNICTVÍM
OPERAČNÍHO PROGRAMU LIDSKÉ ZDROJE A ZAMĚSTNANOST
A STÁTNÍM ROZPOČTEM ČESKÉ REPUBLIKY.

Opakované nebo závažné přestoupení Domácího řádu může být sankcionováno 1 – 3 dny trvajícím „distancem“ (uživatel nemá možnost být v ADS). Dlouhodobější sankce uděluje pouze vedoucí ADS. Přehled sankcí je zveřejněn na nástěnkách azylového domu.

Souhlasím s výše uvedenými ustanoveními Domácího řádu.

Tento Domácí řád je platný od 1.1.2007

V Otrokovicích dne

Jméno a příjmení uživatele:

.....

podpis

PŘÍLOHA P III: ZPŮSOBY PORUŠENÍ DOMÁCÍHO ŘÁDU ADS A SANKCE

ZPŮSOBY PORUŠENÍ DOMÁCÍHO ŘÁDU ADS A SANKCE

Uživatel služby je pod vlivem alkoholu (na detekčním přístroji je naměřeno více jak 0,8 promile) a domáhá se vstupu do ADS

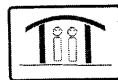
Uživatel služby není do budovy ADS vpuštěn (pokud je agresivní po stránce jak verbální i fyzické, komunikuje pracovník služby pouze přes telefon na služebně, který je u dveří), uživatel zná podmínky služby, se kterými byl seznámen, a které podepsal ve Smlouvě o poskytování sociální služby. Detekční přístroj na alkohol měří jen orientačně, je lépe alkohol nepožívat vůbec nebo jen v malých dávkách.

V ADS je přistižen uživatel pod vlivem alkoholu

Pokud pracovník služby zjistí, že je uživatel pod vlivem alkoholu v budově služby nebo u uživatele najde alkohol, tak je před zraky uživatele zlikvidován. Uživatel je vykázán z ADS a je mu udělena sankce 3 dny ukončení Smlouvy o poskytování sociální služby. Pokud se uživatel odmítne podrobit orientační zkoušce na alkohol, tak je mu udělena také sankce 3 dny ukončení Smlouvy o poskytování sociální služby.

V ADS je přistižen uživatel pod vlivem drog

Uživatel se podrobí testu na drogy. Pokud je výsledek pozitivní, tak je uživateli uložena sankce 3 dny ukončení Smlouvy o poskytování sociální služby. Pokud je u uživatele nalezena droga, pracovník drogu zlikviduje před zraky uživatele. Pokud se uživatel odmítne podrobit testu na drogy, tak je mu udělena sankce 3

SAMARITÁN
SLUŽBY PRO LIDI BEZ DOMOVA

dny ukončení Smlouvy o poskytování sociální služby. V případě těkavých látek (např. toluen, ředidlo, benzin) může i na základě zvýšené koncentrace těchto látek udělit sankci sociální asistent bez provedení testu na drogy.

Uživatel se snaží do ADS pronést alkohol nebo drogy

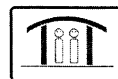
Pokud se uživatel pokouší vnášet do budovy služby ADS alkohol nebo drogy, tak je nalezený alkohol nebo drogy zlikvidován v jeho přítomnosti. Uživateli je udělena sankce 3 dny ukončení Smlouvy o poskytování sociální služby.

Uživatel je v ADS agresivní vůči pracovníkovi nebo jinému uživateli služby

Sankce je udělena dle míry agresivity od napomenutí až po 1 – 3 dny ukončení Smlouvy o poskytování služby. V případě, že se uživatel neuklidní, je přivolána MP nebo PČR. Uživatel je vyloučen z budovy ADS do doby, než je celá věc vyřešena. Sankce je poté od 3 dnů ukončení Smlouvy o poskytování sociální služby až po okamžité ukončení smlouvy o poskytování služby.

Šikana mezi uživateli služby

Pod pojmem šikana se rozumí – soustavné zesměšňování, ponižování, týrání, vyhrožování uživateli. Pokud je zjištěn a prokázán případ šikany v zařízení, tak je uživatel, který šikanoval vykázán z ADS do nejbližšího možného setkání s vedoucím zařízení nebo pověřeným pracovníkem. Dle závažnosti poté ukládá vedoucí služby sankci 3 dny ukončení Smlouvy o poskytování služby a více.

SAMARITÁN
SLUŽBY PRO LIDI BEZ DOMOVA

Fyzické napadení uživatele nebo pracovníka služby

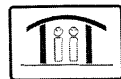
Za fyzické napadení je považována hrubá fyzická agrese, použití zbraně, omezování osobní svobody. Podle závažnosti napadení je přivolána policie, která celý přestupek zdokumentuje, uživatel služby je okamžitě vykázán z ADS do nejbližšího možného setkání s vedoucím zařízení nebo pověřeným pracovníkem. Vedoucí zařízení ukládá sankci dle závažnosti ukončení Smlouvy o poskytování služby na dobu minimálně 6 měsíců.

Uživatel opakovaně odmítá uposlechnout pracovníka služby a porušuje Domácí řád služby

Uživatel např. odmítne udělat úklid, nechce vykonávat přidělené práce. Uživateli je nejdříve uděleno napomenutí. Pokud na napomenutí nereaguje, tak je mu udělena sankce 1 den ukončení Smlouvy o poskytování sociální služby. Může se jednat např. o tyto oblasti: uživatel neprovede úklid společných prostor ADS, neuklízí si na pokoji, verbálně osočuje ostatní uživatele služby apod.

V ADS je zjištěna krádež

Pracovník služby se snaží nalézt zcizený předmět. Pokud ho nenalezne, předá celý případ k řešení vedoucímu služby, jeho zástupci a sociálnímu pracovníkovi. Pokud si uživatel, kterému byla věc zcizena přeje, je volána policie. Pokud je krádež prokázána, tak je uživateli okamžitě ukončena smlouva o poskytování služby a udělena sankce 3 dny až 6 měsíců zákazu využívat službu dle závažnosti krádeže. Pokud se jedná o trestný čin, tak je postupováno dle Trestního zákoníku v součinnosti s policií. Uživateli je udělena sankce ukončení Smlouvy o poskytování sociální služby vyšší jak 6 měsíců.

SAMARITÁN
SLUŽBY PRO LIDI BEZ DOMOVA

Uživatel poškodí vybavení ADS (majetek Charity sv. Anežky Otrokovice)

Uživatel má právo dát poškozený majetek do původního stavu. Pokud je vybavení poškozeno tak, že oprava není závažného charakteru, uživateli je uložena sankce 3 dny ukončení Smlouvy o poskytování služby. Pokud je vybavení poškozeno tak, že oprava je závažného charakteru, uživateli je uložena sankce 7 a více dnů ukončení Smlouvy o poskytování služby. Po uživateli je vždy požadována úhrada nápravy poškozené věci do původního stavu.

Uživatel se domáhá vstupu do ADS v době nočního klidu

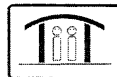
Uživatel je informován, že je mu zakázán vstup do budovy ADS. Uživateli není povolen vstup do budovy. Pokud je uživatel agresivní je mu udělena sankce 1 – 3 dny ukončení Smlouvy o poskytování sociální služby dle míry a druhu agresivity. V případě fyzické agresivity je ukončena Smlouva o poskytování sociální služby na dobu 3 a více dnů (např. ničení vybavení budovy ADS, napadení pracovníka služby). Vyšší sankci uděluje vedoucí služby nebo jeho zástupce.

Uživatel není vpuštěn do ADS, přelíže plot a je přistižen v prostorech ADS

Uživatel je vykázan z prostor ADS a je udělena sankce 3 dny ukončení Smlouvy o poskytování sociální služby.

Uživatel kouří v budově ADS mimo vyhrazená místa

V případě, že je uživatel přistižen, tak je mu udělena sankce 3 dny ukončení Smlouvy o poskytování sociální služby.

SAMARITÁN
SLUŽBY PRO LIDI BEZ DOMOVA

Uživatel neuhradí platbu za pobyt v ADS ve sjednaném termínu

Na základě domluvy sociálního pracovníka a vedoucího služby je rozhodnuto, zda je uživateli ukončena Smlouva o poskytování služby. Je přihlíženo k situaci uživatele na základě ústního rozhovoru s uživatelem služby. Platba může být odložena nebo je okamžitě ukončena Smlouva o poskytování sociální služby.

Uživatel nevyužívá službu po dobu 5 po sobě jdoucích dnů bez omluvy

Uživatel je povinen se omlouvat. Omluva musí být osobní a uživatel nesmí nadýchat více jak 0,8 promile při kontrolním měření. Sociální asistent povoluje omluvu na dobu maximálně 3 dny. Sociální pracovník může povolit delší omluvenou absenci na základě zdůvodnění od uživatele – maximálně však 7 dnů. Delší dobu omlouvá vedoucí služby v ojedinělých případech. Pokud uživatel poruší toto pravidlo, je mu ukončena Smlouva o poskytování sociální služby a může znovu uzavřít Smlouvu o poskytování služby až po uplynutí doby 3 měsíců od předešlého ukončení.

Uživatel má v kalendářním měsíci více jak 10 neomluvených absencí

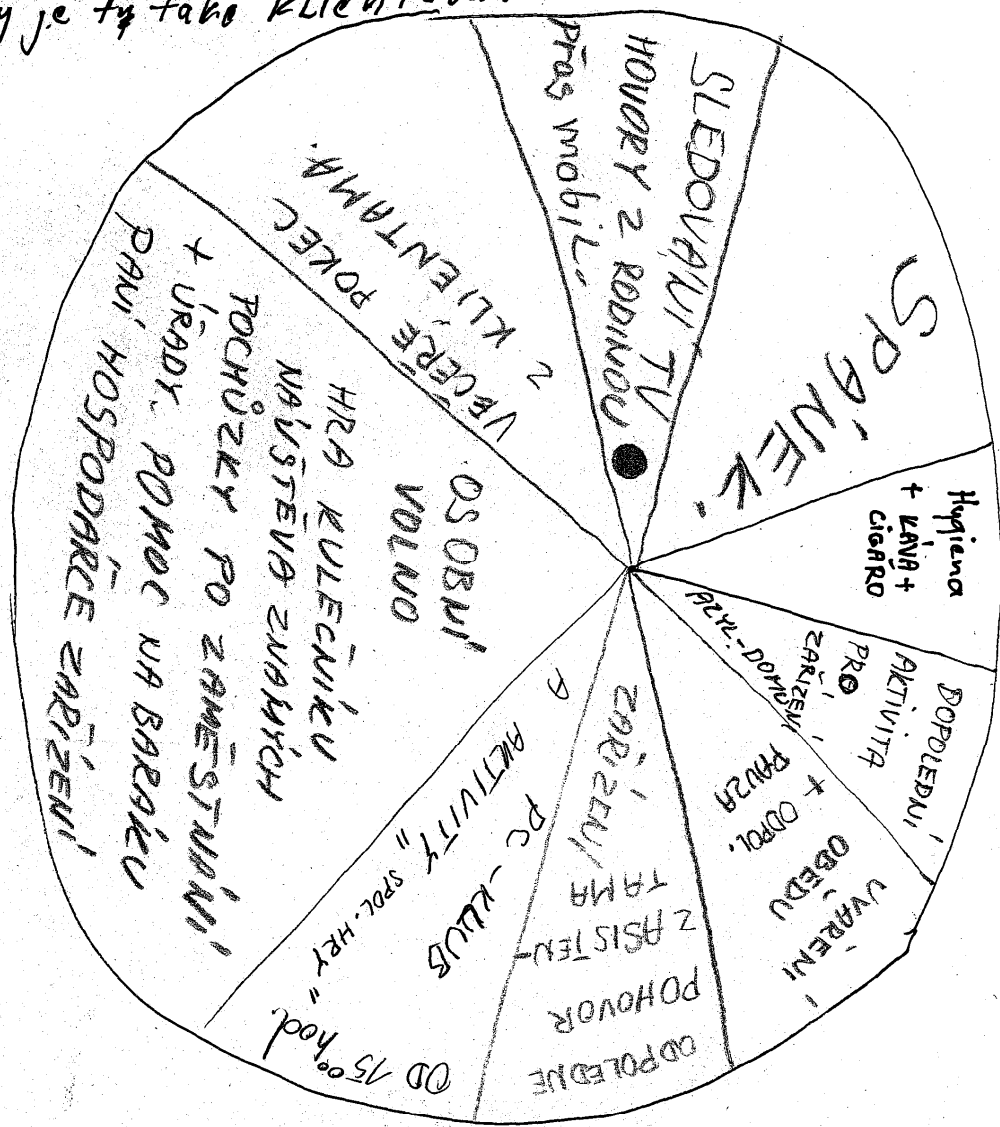
Pokud má uživatel za měsíc více jak 10 neomluvených absencí, tak je mu ukončena Smlouva o poskytování služby. Uživatel může znovu uzavřít Smlouvu o poskytování služby až po uplynutí doby 3 měsíců od předešlého ukončení.

PŘÍLOHA P IV: KOLÁČ DENNÍCH ČINNOSTÍ – PAN A.

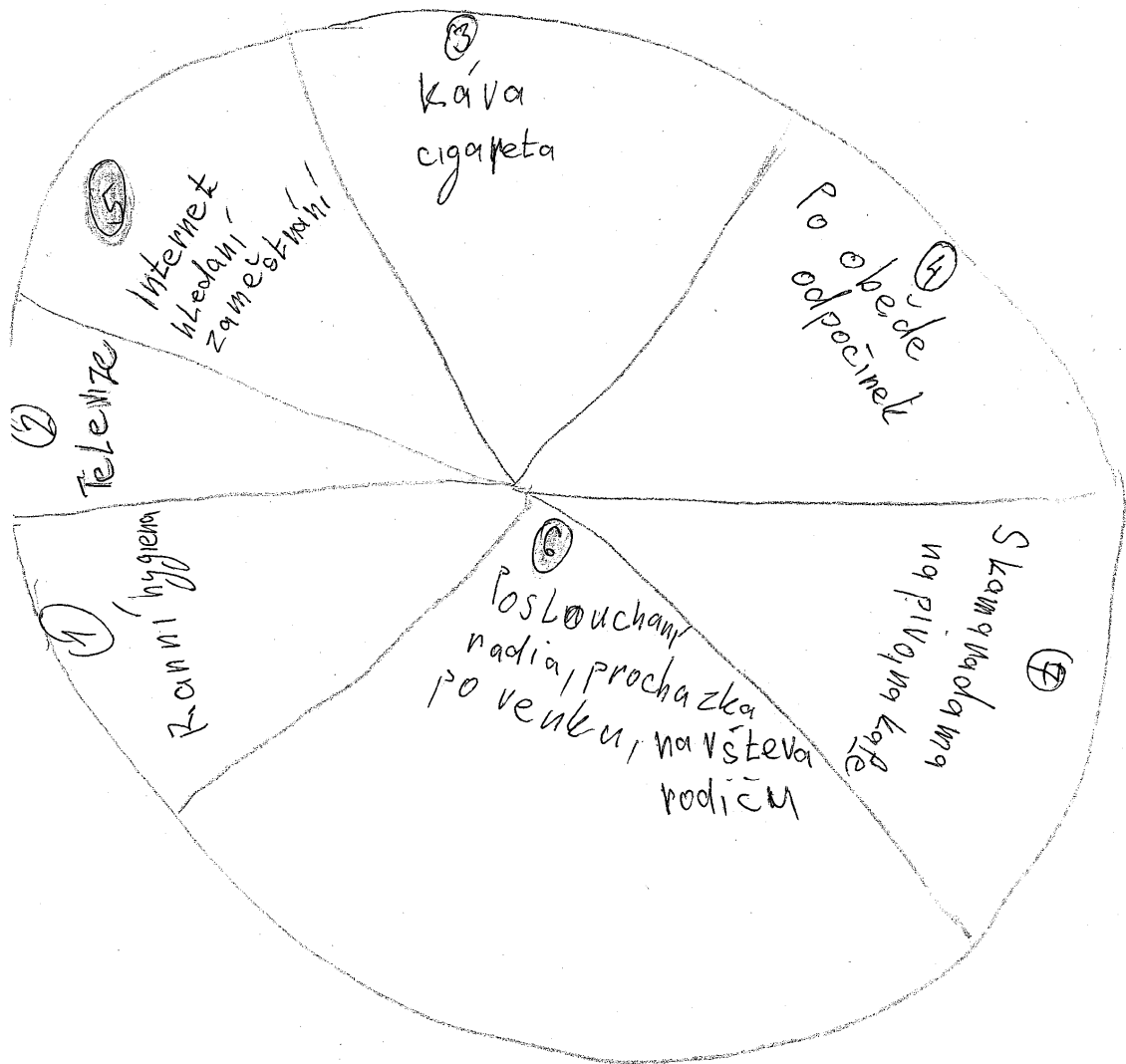
PŘÍLOHA P V: KOLÁČ DENNÍCH ČINNOSTÍ – PAN B.

Vinak průběh aktivit se mění také podle různých předepsaných plánů zařízení SAMARITANU, A jejich kvalifikovaných pracovníků. Společenské a pracovní aktivity provádím z p. DANKEM PAVLEM který je též také klientem.

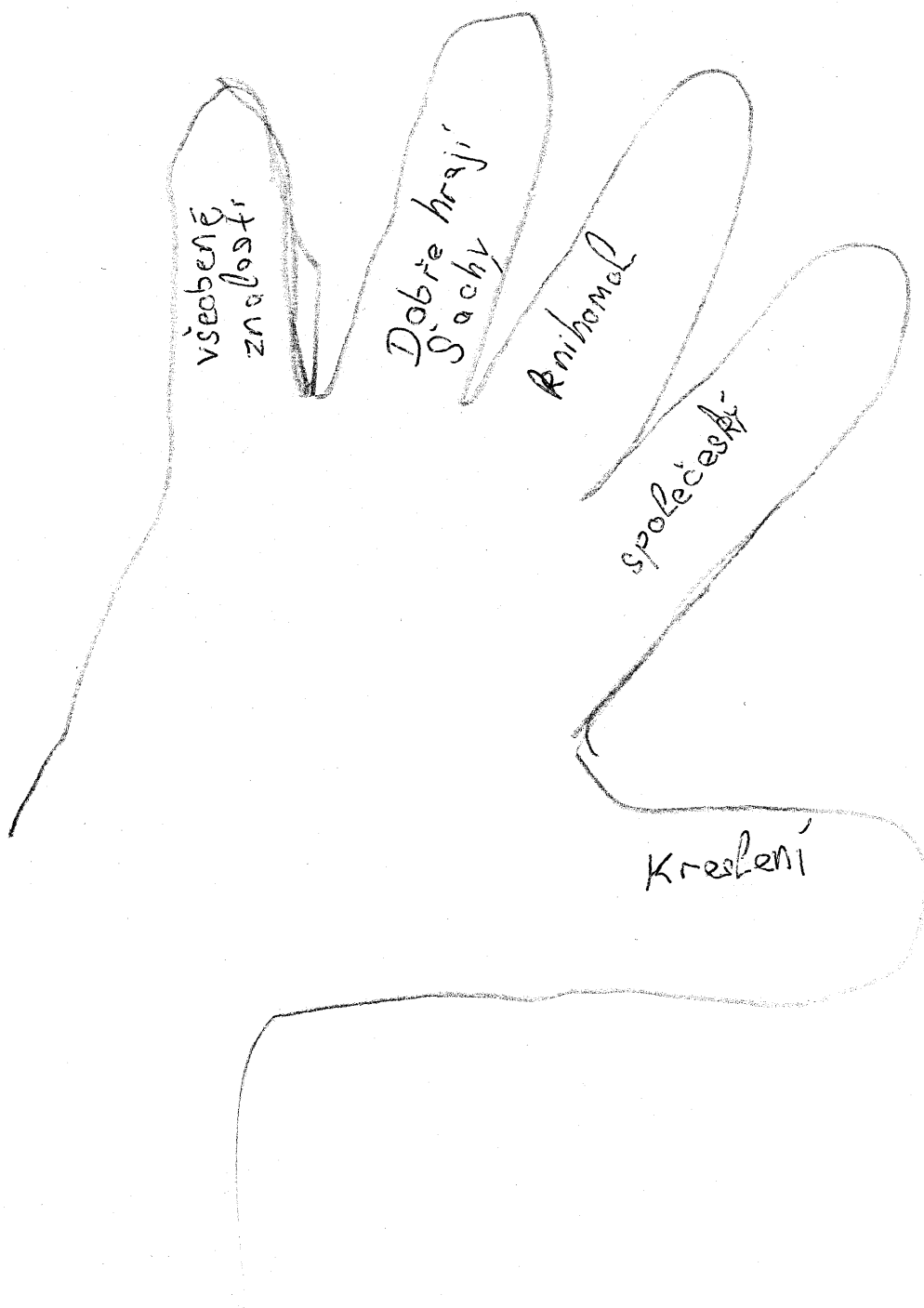

PŘÍLOHA P VI: KOLÁČ DENNÍCH ČINNOSTÍ – PAN C.

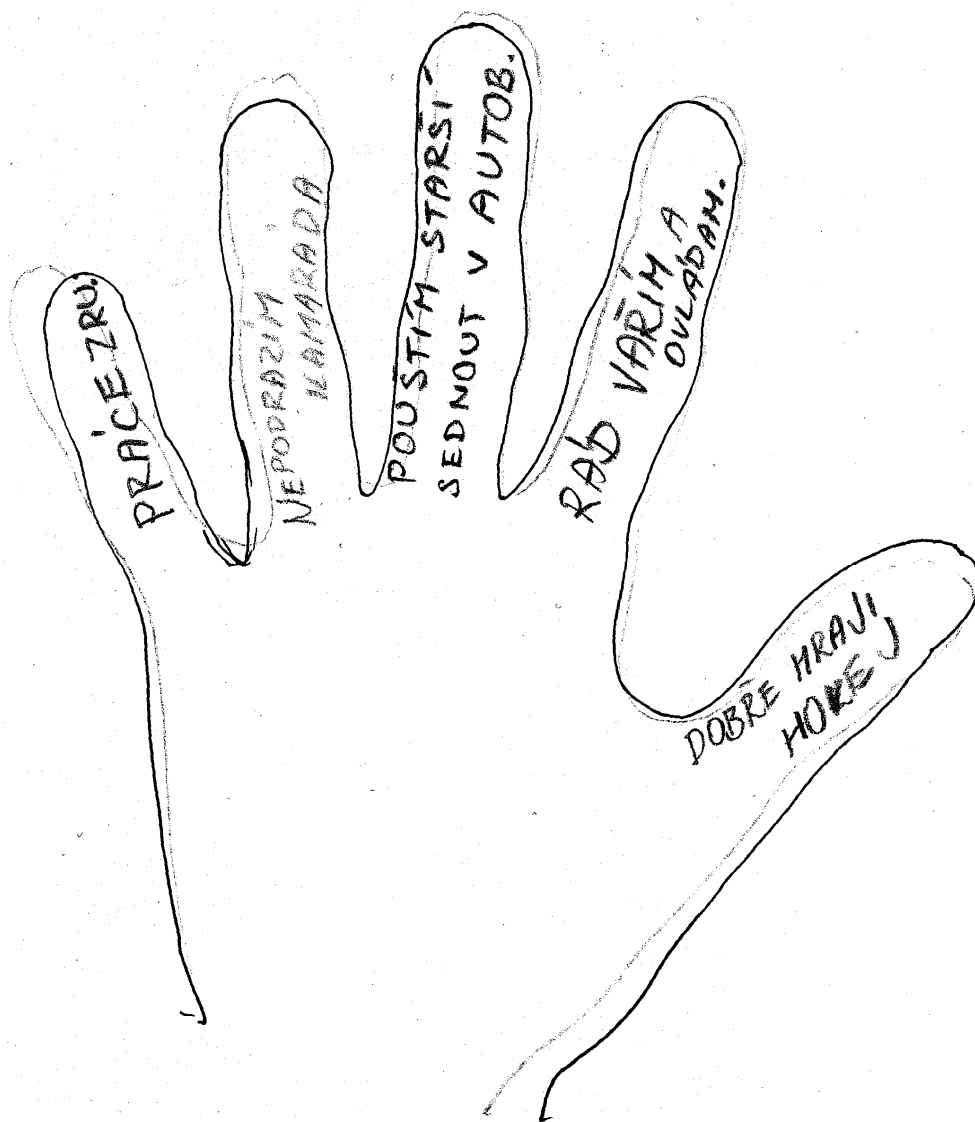
V rámci charity musí mít člen odpracovaných 20 hodin-měsíc

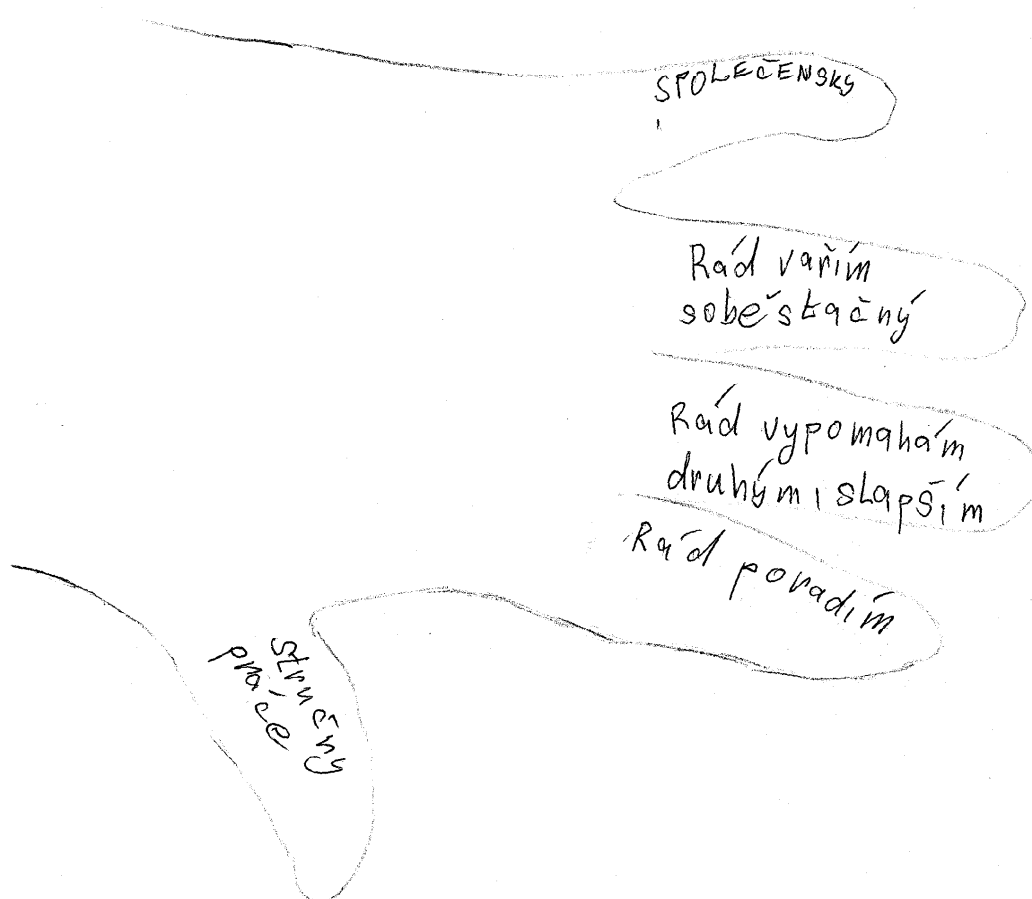
PŘÍLOHA P VII: RUKA DOBRÝCH VLASTNOSTÍ – PAN A.

PŘÍLOHA P VIII: RUKA DOBRÝCH VLASTNOSTÍ – PAN B.

PŘÍLOHA P IX: RUKA DOBRÝCH VLASTNOSTÍ – PAN C.

SOLEČENSKÝ

Rád vařím
sebeškarčny

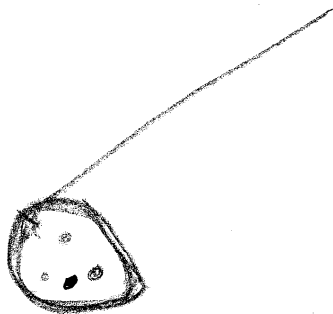
Rád vypomahaím
druhým i slabším

Rád povadiím

Skladem
práce

**PŘÍLOHA P X: JAK SE VIDÍM – JAK MĚ VIDÍ OSTATNÍ – JAKÝ
BYCH CHTĚL BÝT – PAN A.**

JAK SE VIDÍM

JAK MĚ VIDÍ OSTATNÍ

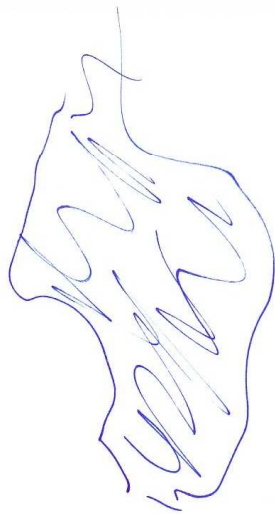
Nemůžu sám
posoudit

JAKÝ BYCH CHTĚL BÝT

Nebít závislý a
především si najít
lepší bydlení.

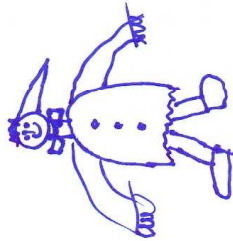
PŘÍLOHA P XI: JAK SE VIDÍM – JAK MĚ VIDÍ OSTATNÍ – JAKÝ BYCH CHTĚL BÝT – PAN B.

JAK SE VIDÍM

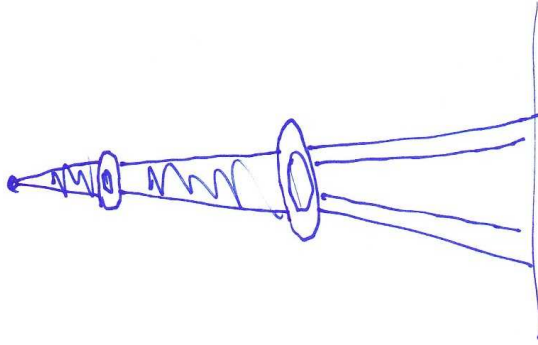
NIC "NULA"
BEZ MOŽNOSTI A PŘÍLEŽITOSTI
ZMĚNIT SVŮJ ŽIVOT.

JAK MĚ VIDÍ OSTATNÍ

Jak nemohoucí, "dúchodce"
a v této době zabředěnej.

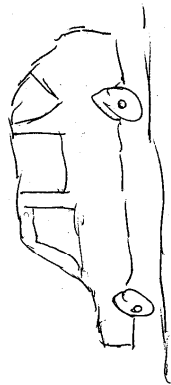
JAKÝ BYCH CHTĚL BÝT

Jako sífelova věž.

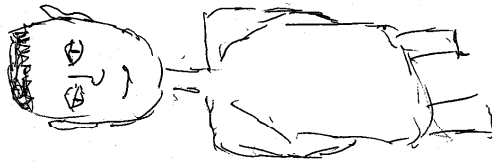
**PŘÍLOHA P XII: JAK SE VIDÍM – JAK MĚ VIDÍ OSTATNÍ – JAKÝ
BYCH CHTĚL BÝT – PAN C.**

JAK SE VIDÍM

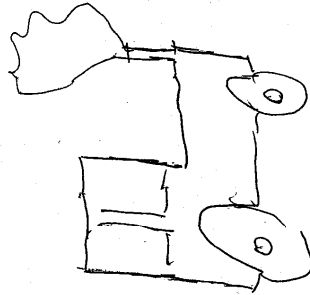
odstavený vůz

JAK MĚ VIDÍ OSTATNÍ

člověka

JAKÝ BYCH CHTĚL BÝT

vzitečný

PŘÍLOHA P XIII: PŘEHLED KATEGORIÍ A KÓDŮ

Seznam kategorií	Seznam kódů
Občasné zaměstnání	brigády smlouva na dobu určitou sezónní práce práce načerno výkon trestu problémy v zaměstnání nezaměstnaný zdravotní problémy vzdělání
Slabá sociální a podpůrná síť	rodina kamarádi dětský domov spolubydlící kontakt s rodinou známí opora příteklyně
Dlouhodobí uživatelé	místo pobytu očekávaná opora azylového domu finanční prostředky rezignace život na ulici plán do budoucna
Negativní faktory	alkohol dluhy agresivita zdravotní problémy psychické potíže
Samostatné jednání s institucemi	důchod instituce kompetence sociální dávky samostatnost

Přizpůsobivost	souhlas s pravidly sankce výhrady k pravidlům výhrady k personálu přenášení zodpovědnosti
Neuspokojení tvůrčích činností	vztah k práci povinnost motivace pracovní aktivity AD nezájem
Mnoho volného času	zájmové aktivity koníčky činnost ve volném čase nespokojenost neuspokojené zájmy volný čas

PŘÍLOHA P XIV: POLOSTRUKTUROVANÝ ROZHOVOR S PANEM

B.

1. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Odborné učiliště stavební.

2. Teď někde pracujete?

Ne! Na úřadě práce.

Jak dlouho jste bez práce?

Teďka 3 měsíce.

Kde jste předtím dělal?

U stavební firmy, zedničinu. V Kroměříži. Ale teď není dobrá doba. To je tak vždycky. Že Vás každé rok zaměstnají na dobu určitou třeba na 6 měsíců, protože víjů, že taková je sezóna. A pak přijde zima a musíte jít na úřad práce. Jenomže na to, abych dostal podporu v nezaměstnanosti, musíte oddělat minimálně 12 měsíců kalendářních v kuse. Což nikdy nemožu oddělat, když dostanu smlouvu na 6 měsíců, že? A pak su na úřadě práce, což je úplná blbost, že?

Jaký máte ke své práci vztah?

...

Baví vás to?

Jako jo, určite...jinak bych se tím nevyučil.

Zkoušel jste se nechat zaměstnat i jinde?

Jistě. Taky jsem dostal smlouvu na dobu určitou. V Kroměříži jsem galvanoval. Tam se dělají povrchový úpravy železa jako a smlouva na dobu určitou. A buď vám uplyne a prodlouží vám ju nebo vám ju prostě neprodloužijou, tudíž nemáte ani nárok na odstupný nebo tak, že. Tak pokud to dosahuje víc jak 12 měsíců, tak jdu na pracák, je mi přiznaná podpora. V případě, že těch 12 měsíců není v kuse odpracovaných, tak vám nemůžou přiznávat nic.

3. Co bylo důvodem ukončení vašeho zaměstnání?

To je furt dokola a prostě to stavebnictví jinší nebude. A nikdo vám smlouvu na dobu určitou jenom tak nedá.

Jak dlouho se Vám to takhle točí?

Asi 6 let.

4. Máte zájem pracovat?

No samozřejmě.

Co byste mohl všechno dělat?

Určitě bych dělal cokoliv, ale samozřejmě to musí být ohodnocené... podle mě v dnešní době. Né, abych to dělal za 30 korun. To byste nešla ani vy ani nikdo kolem mě. Když to někomu nabídnete, tak se pak nedivím, že ty lidi tak dopadají, jak dopadají. Pokud budu mít normální aspoň měsíční příjem, kdy vím, že utáhnu jak splácení výživného, který mám 1300 korun pro dceru a vím, že z toho platu udržím byt, nájem a vím, že se z toho ošatím a užívím, tak za těchto okolností bych dělal jakoukoliv práci. Ale jestli mi někdo zaplatí 6 000,- a dá mi smlouvu na dobu neurčitou, a já budu platit za nájem 8 000,-, tak to je potom těžký.

A nešel byste do takové práce?

Kdybych mohl využívat těchto služeb, tak ano. Protože tady ten nájem je podstatně nižší. Já nemůžu opustit toto zařízení. Já kdybych vyšel ven, tak nemůžu zaplatit ani chod domácnosti. To nejde. A člověk, který se v této situaci neocitne, tak to nemůže ani posoudit. To posoudí ten, který se sice do těch problémů dostal sám, ale i když jsem se do nich dostal sám, tak sám se z nich nemůžu vymotat.

5. Co děláte pro to, aby jste tu práci získal?

Samozřejmě vlastní iniciativa, úřad práce, internet a nic víc, maximálně inzeráty v novinách, to je tak všechno. Musíme dokazovat, že se ucházíme o zaměstnání i vlastní iniciativou.

Byl byste se ochoten učit něco nového?

Určitě. Kdyby mi někdo dal možnost, tak proč ne?

A jakým způsobem hledáte práci přes počítač?

Já jsem chodil do toho PC klubu a dostal jsem to osvědčení. Tak já si tam zajdu, když je možnost, tak se tam podívám. Jenomže my jsme vlastně zlínskej region, tak jestli jsme na úřadě práce, tak to je stejný. Tak to je jedna vlastně internetová stránka. A jestli půjdu na úřad práce osobně nebo přes internet, tak to jedna a ta samá nabídka.

6. Z čeho teď žijete?

Sociální dávky.

Máte podporu v nezaměstnanosti?

Ne. Protože jsem nesplňoval nárok, protože jsem byl před tím na úřadu práce, pak jsem šel chvíli dělat a neměl jsem nárok na tu podporu. Takže jsem na sociálních dávkách. Teďka dostávám sociální dávku. Ta mi přispívá, takže mi platí střechu nad hlavou momentálně. Je to 2 600,- nebo jak. No a jinak беру 2 020,- tu hmotnou nouzi no a v případě, že bych dělal těch 30 hodin veřejné služby, tak se mi ta sociální dávka zvedá na 3 676,-Kč. Jenomže my tady máme problém už asi 2 roky, že vlastně tady dávají přednost lidem, kteří jsou vedené na Úřadu práce Zlín. Já su vedený na Úřadě práce Kroměříž, tudíž mě ty veřejný služby tady ani Technické služby Otrokovice ani Zlín nedá. Protože řekli, že nemají ani tolik volných míst pro vlastní lidi se svýho regionu. Takže nedělám 30 hodin, ale dělám tady ty aktivity v rámci tady toho domu, abych splňoval nějaký ty podmínky toho řádu tady. Prostě hledám si práci, kde se dá.

7. Čekáte od práce ještě něco jiného, než že si vyděláte peníze?

Já nejsu náročný na práci. Mě je v podstatě jedno. Jestli to dělám tady v rámci azylového domu, tak udělám počet hodin, který mi stanovuje řád, za který jsem tady přišel a podepsal dobrovolně. Tady se člověk moc válet nemůže jenom, a druhá věc je ta, že když tady udělám něco mimo azylový dům, třeba pro Naději nebo Charitu druhou, třeba pro matky s dětma, tak jako člověk si nepomůže finančně, ale ohodnotí ho třeba stravou. Člověk tady nasbírá nějaký body, za 1 hodinu máte 10 bodů. Když budete pracovat, a pak si nafasujete za body třeba konzervu, těstoviny nebo tak. Nepomůžete si finančně, ale stravou.

Chtěl byste, aby vám vaše práce přinášela ještě něco jiného kromě výdělku?

Třeba nových zkušeností. Jako nemusím dělat to samé zaměstnání, které jsem vyučen. Mě je to jedno. Já su zatím v takovém věku, kdy bych se dokázal přizpůsobit a naučit ně

všechno, ale třeba nějaké základy... Možná, že bych se uplatnil aj někde jinde ve stavebnictví. Ale zatím se mě nějakého takového nic nenaskytlo ani nebylo nabídnuto.

8. Jak vypadá váš všední den?

Můj všední den vypadá tak, né samozřejmě každý den, to není stejný, jelikož každý dopoledne chodíte, a vlastní iniciativou si musím shánět zaměstnání, a dokládat to na úřad práce, na sociální úřad. Jinak neplním ten individuální plán, tudíž bych přišel o ty dávky, který beru...to je jasný. Takže dopoledne vstanu, umyju, něco sním a jdu hledat zaměstnání a buď najdu nebo nenajdu. V případě, že zaměstnání ten den nesháním, tak ráno vstanu, protože tady jsou ty pravidla takový, že prostě pro ten den nějaký hodiny jako klient musím udělat. Takže idu za hospodářkou a ta mě řekne, co je potřeba udělat. Třeba něco vymalovat nebo udělat terénní práci venku na Technické služby Otrokovice. Tady se jezdí vyvážet odpadkový koše v parku, zastávek... To je i iniciativa, kterou tady tvořím. Odpoledne, až mám to svoje osobní volno, tak idu, pokud mám tu možnost jít na počítač, tak hledám na internetu, komunikuji s Reginou, no a tak se točí každý den.

Jak se stavíte k povinnostem, které zde máte?

Tak jelikož jsem vyrůstal v sociálních zařízeních od malička, tak mě to vůbec nepřekvapuje, jsem na to absolutně zvyklý. Takže já se k tomu stavím absolutně normálně a vůbec si to nepřipouštím. Je tady prostě nějaký řád, který se snažím svým způsobem dodržovat. Neříkám, že pokaždé vždycky ideálně, ale určitě zatím, jinak by mě tady vyhodili. Tak se snažím ten režim tady a nařízení vnitřního řádu dodržovat, že.

9. Čím se zabýváte ve volném čase?

Hudbou, internet, takový kolektivní hry, jakože ping-pong. Občas, když je počasí, tak vytažnu z garáže stůl a hraju.

Jaké jsou Vaše oblíbené koníčky a činnosti?

...se dřevem a tak jako...Jako výrobky nějaké a tak.

Máte tady možnost?

Tady teďka momentálně né, ale je tady možnost, kdybych chtěl, tak do dílny. Pletení košíků práce s ovčí vlnou, ale na to moc nejsu. Já su spíš na ruční práce, tak já jdu radši za hospodářkou, aby mi dala práci jako malování, spravování obkladaček, nebo prostě něco takovýho.

A tohle Vás baví?

Spíš je mi to bližší. Radši vezmu kolečka a jedu vytřepávat popelníky do parku, než sedět v dílně.

10. Řekněte mi, prosím, něco o vaší rodině.

Rozvedený, mám dceru.

A dcera má kolik let?

14.

A co sourozenci?

Nevím o nich. Jelikož jsem byl od malička vychovávaný v dětském domově, ještě jsem byl v kojeneckém ústavě, takže o sourozencích nic nevím.

Proč jste se rozvedl?

Určitě tam hrála otázka, že jsme bydleli za prvé s jejíma rodičama. Já jsem se nesnesl s její matkou, s otcem teda určitě, ten byl bezvadný člověk, už je po smrti. Ale více méně asi svou vinou bych řekl, ...já nevím, určitě ne alkohol, že by to hrálo roli nebo tak. Ale nějak jsme si poslední dobou moc prostě nerozuměli, já nevím no... Možná tím, že jsem chodil za kamarádama, nevěnoval jsem se té rodině, jak jsem asi měl nebo jak očekávala bývalá žena. Nevím, no, to už je nějakých let a to už dneska těžko říct, z jakého důvodu to vzala ona. To mi nikdy neřekla, prostě jsme se domluvili oboustranně, že se rozvedem a že to bude nejlepší řešení, že.

Máte teď nějakou přítelkyni?

V této chvíli určitě ne.

11. Vídáte se s dcerou?

Co 10-12 dnů. Jak mám cestu do Kroměříže. Jelikož pocházím z Kroměříže, a ona se tam, s bývalou manželkou zdržuje. Oni tam bydlíjou, takže když tam jedu, tak telefonicky se s ňou spojím. Studuje obchodní akademii teďka, takže když mám čas nebo ona, tak si napíšem a vídávám se s ňou, když chci nebo když chce ona. Jako do měsíce 3x se s ňou vidím.

Jak vycházíte se svou bývalou ženou?

Takovým způsobem, že si nenadáváme. Jo! A že mi nebrání v kontaktu s dcerou. Ale jinak já si s ňou už nemám proč rozumět a hotovo (smích).

12. S kým trávíte nejčastěji volný čas?

Jelikož nejsem přímo z tady - neříkám, že bych za tu dobu už pár lidí neznal - tak většinou to tady trávím s kolegou, který pochází z okresu Kroměříž jako já. Známe se už z dřívějších, takže více méně s ním.

Jaké máte známé mimo azylový dům?

Tak mám... kamarády, spolužáky, jako takový z bývalého zaměstnání určitě. Samozřejmě. Tak se spolu aj stýkáme, když jedu do Kroměříže na úřady, tak když je potkám, tak jasně.

13. Když se potřebujete vypovídat, postěžovat si, za kým jdete?

Od toho tady mám sociálního pracovníka, momentálně sociální pracovníci, která je velice šikovná bych řekl, a už hodně věcí co se týče vyřízení různých věcí na sociálním úřadu nebo úřadu práce, občanského průkazu jako dokladu... Tak s takovýma dokladama nejdřív musím za tou sociální pracovnící, která musím říct je na úrovni a dokáže mi pomoci a tu snahu má, tu trpělivost se mnou... Víím že z 98%, když je to v její kompetenci a moci, tak mi pomůže.

A vy byste si to nevyřídil sám?

Tak něco jo, ale něco je určitě rychlejší, když v rámci toho zařízení má daleko rychlejší jednání, než když jde osobně člověk sám. Mě to trvá dýl, že. Jenomže ona když řekne, že je sociální pracovníce azylového domu, tak už je tam nějaká ta klička, tak ona to urychlí trochu, že? Já když tam přijdu sám - já su ..., ten a ten...tak se se mnou tak rychle nikdo bavit nebude, že.

14. Jak tady vycházíte s ostatními chlapy na azylovém domě?

Já tady žádný problém s žádnýma chlapama nemám. Jako že takový, z kterého bych měl být špatný. To sou podle mě chlapi, někteří jsou jinší, já su třeba jinší, tady více méně musíme každý s každým vycházet. Protože jak se říká, jsme na jedné lodi. To je jedna věc. A druhá věc je ta, že v případě, že kdybych já se neuměl chovat...jelikož jsem z tady byl vyhozen už jednou... Prostě jsem byl v podnapilém stavu a udělal jsem chybu takovou, že jsem prostě nebyl vpuštěn, samozřejmě asistentem a mě prdlo v hlavě a vykopl jsem dveře.

Tak jsem dostal zákaz na rok užívání tohoto zařízení. A to byl jediný problém, který jsem měl a prostě stal se a hotovo. A tudíž tady splácím ze sociálních dávek taky škodu.

A co spolubydlící na pokoji? Kolik vás tam je?

Jsme tam 3. No a víceméně zatím vycházíme. Nemám s žádným nic, takže v pohodě.

15. Co vaše zdraví?

Já se cítím dobře.

A děláte něco pro své zdraví, aby jste byl pořád v pohodě?

Maximálně občas ten ping-pong nebo tak, ale že bych ráno chodil běhat, tak to určitě né.

16. Co způsobilo, že jste se ocitl bez domova?

Tak jelikož jsem vyrůstal v dětském domově odmalička, tak prostě samozřejmě mě nechali vyučit, řádně všechno, že. Pak mě pustili v 18-ti letech, to mě dali na ubytovnu. No a prostě chytil jsem se špatné party, jak se říká, že. Chtěl jsem rychle přijít k penězům, než normální práci. Tak samozřejmě jsem udělal nějakou zpronevěru a podvod, jelikož jsem si vyřídil živnostenské list na základě výučního listu, no a šel jsem do výkonu trestu. Prostě jsem přišel no a kde...já nemám za kým jít. Rodiče nemám, a prostě mě nic jiného nezbylo, než využít těchto služeb, prostě jít na azylák. Prostě neměl jsem kde jít...neměl jsem se kde vrátit...

Mezitím jsem se nechal zaměstnat samozřejmě, když jsem byl na azyláku. No a samozřejmě těch problémů bylo jako víc, né jenom jeden, za který jsem byl ve výkonu trestu. Takže jeden jsem třeba odpykal, pustili mě, a ještě jsem třeba čekal na soudy. Pak jsem se zas ocitl zpátky ve výkonu trestu, no a jsem se vrátil a stejným způsobem jsem se dostal zpátky na azylový dům.

A jak jste tady dlouho?

Teďka od 4.ledna 2011. No ale už su tady potřetí, no.

Jak tady můžete být dlouho?

Jen určitou dobu, a prostě pokud je možnost, tak se vás tady snaží pracovníci motivovat tím, abyste si našla jak práci, a v případě, že ta práce je, tak samozřejmě, až asi dosáhnete nějakého výdělku (né že by vás vyhodili ze dne na den), tak prostě si najít vhodný ubytování, že?

To je jasné. No aby se to tady uvolnilo třeba pro lidi, doopravdy, který to potřebujou, nebo já nevím...Prostě takovým způsobem to tady tak funguje, nebo mělo by to tak fungovat. Ale asi funguje.

No já jsem tady byl dycky tak půl roku, prostě když byla ta sezóna stavební, tak jsem si dovolil pronajmout třeba ten byt 1+kk, takže jsem to utáhl, platit ten nájem s inkasem. Chodil jsem do práce a samozřejmě, když nebyla práce, tudíž já jsem se neměl kde vrátit a už jsem to finančně neutáhl ten nájem, jelikož taky mám dceru, že. Takže platím výživný, 1 300,-Kč. Jedno s druhým, takže to člověk finančně neutáhne, tak prostě mi nic jiného nezbyde, než vyhledat azylák.

Když jsem se nechal samozřejmě zařadit na úřad práce, našel jsem si zas práci, zase jenom na 6 měsíců jako stavař, protože víc nedostanu, protože nikdo mi nedá smlouvu na dobu neurčitou. No a zase jsu na úřadu práce a teď momentálně tady na Samaritánu v Otrokovicích.

17. Z jakého důvodu jste zvolil bydlení v azylovém domě?

Prostě jsem neměl kde jít. Nemám žádnou oporu nebo tak, nemám žádné rodiče, nemám ani rodinu jako takovou, kde bych se mohl zdržovat. Buď jsem se zdržoval u kamarádů, u kterých to šlo, nebo u kamarádek, a nebo na ulici, když bylo léto. Tak se to dá přežít na ulici. Jinak stejně tak jak mě propouštěli z dětskýho domova, tak mě propustili v té době postkomunistické, když to tak řeknu, z výkonu trestu. Tak já jsem neměl kde jít. Městské dům nebo nějaký byt jsem nikdy nedostal, i když su v pořadníku už nějakých 15, 16 let. A stejně jsem nic nedostal, že jo. Jako šance, že by mě někdo dal střechu nad hlavou kromě azyláku, mě nikdy daná nebyla.

Žil jste na ulici?

Určitě.

Jak dlouho?

5 měsíců?

18. Jaké máte plány do budoucna?

Tak určitě, najít si vhodný zaměstnání trošku na delší dobu a zase opustit to zařízení a najít si podnájem. Jako co jiného mám dělat, že jo?

Jasný, že za ten výkon trestu narostly nějaký dluhy, nicméně to se dá všechno řešit splátko-
výma kalendářama, že jo. Ale jak to máte řešit, když nemáte z čeho to splácet. Když vám
nikdo nedá práci odpovídající k temu, abyste uživila sama sebe, platila alimenty a pak te-
prve může splácet nějakým stylem jako narostlý dluhy z výkonu trestu a nějaký škody za
soudy, jako soudní výlohy. Pak bych to řešil. Ale jinak nemám z čeho prostě.

**19. Obracíte se na pracovníky azylového domu s žádostí o pomoc nebo radu při řešení
vašich problémů?**

Mě třeba svým způsobem právě ta sociální pracovnice hodně pomáhá, jelikož se snaží třeba... Tady nabízí různé rekvalifikace a takový, jako práci v programu evropské unie. Teď
nevím přes to MPSV, tak jako nějaký školení a takový, protože rekvalifikace najdou, to
domluvíjou někde něco, že se to dá pro ty klienty, tak prostě je vám to je nabídnutý.
V případě, že nenajdou nic, tak bohužel, oni za to taky nemůžou. Jinak jako dceru přes
internet, cokoliv potřebuju. Během dne, kdy já se na něho nedostanu, tak ona mi automa-
ticky v kompetenci, kdy ona mě kdykoliv pomůže, že jo. Zaklepu, řeknu „máte volno“.
Jasný, a prostě pomůže, že jo.

20. Co vy sám můžete udělat pro celkové zlepšení své situace?

(Smích) Když vám to řeknu tak, aby si člověk finančně pomoh, tak jediný, a to vám řeknu
otevřeně a na rovinu, vám zbývá to, dělat prostě někde na černo. Pokud se tá možnost
prostě naskytne, já su jeden z těch lidí, se přiznám, že okamžitě idu a radši budu dělat za
80,-Kč na hodinu na černo...10 hodin je 800 stovek, tak si to spočítejte za 10 dní a za 20
dní, když budete mít tu brigádu, že. Takže proč ne?

21. Co je pro Vás nejdůležitější?

Myslím, že životně pro mě...na 1. místě je dcera, to je jasný. Ať neskončí jako já, to je
jasná věc. No a pro mě jediný - najít si práci s vhodným výdělkem a najít si bydlení. Nic
víc.

22. Jaký máte obecně názor na použití sankce v případě, že byla porušena daná pravidla?

Tak myslím si, že některý sankce jsou třeba přiměřené a odpovídající, s některýma souhla-
sím a s některýma nesouhlasím. To je těžký, no. Záleží, v jaké je člověk situaci a v čem se
to odvíjelo. Za co ta sankce je daná.

23. Jakým způsobem jste informován o pravidlech a sankcích v azylovém domě? Jsou vám pravidla jasná?

Ve smlouvě. Tady jsou mi jasná pravidla.

24. Jak hodnotíte zavedená pravidla a sankce v azylovém domě?

Já se ani nedivím, že ty pravidla tady jsou, protože musí být daný. V případě, že by tady nebyly, tak by to tady nemohlo ani takovým způsobem, jak to funguje, fungovat. Prostě tady by mi stačila výměna názorů s nějakým klientem a jak se říká, bylo by to dost špatný. A věčně by se to napadalo. Prostě, to je těžký, no. To jsou zařízení, kde ty pravidla jsou daný a musí být daný. V případě, že by tady nebyly, tak to prostě nemůže fungovat. Nejde to. Ze strany asistentů i ze strany klientů.

25. Vy jste říkal, že na vás byla uplatněna sankce. Jak jste se cítil, když vám tu sankci dali?

Tak cítil...jako já jsem neodmlouval, já jsem mluvil dokonce i s tím vedoucím, který si mě potom druhý den zavolal, potom když se to stalo. Ale prostě jako souhlasil jsem. Jako nechtěl jsem nějaký odpor. Jasný, ba naopak se mi snažili ještě pomoci. Sociální pracovníce, o které jsem mluvil, že vlastně jsem se ocitl, kdy jsem musel toto zařízení opustit. Ona přes to všechno obtelefonovala další takovéto podobné zařízení, kde mě teda nakonec ve Starém Městě vzali, že. Takže svým způsobem zase i přes to všechno, že jsem udělal tu chybu, tak jako se mi snažila pomoci, že.

Myslíte si, že některé sankce, které jste dostal byly přehnané?

Sankce byla přehnaná v jednom případě u mě, v prvním výkonu trestu. Tak s tím jsem nesouhlasil a do dneška, i když je to za mnou, tak se s tím nedokážu smířit.

A vy jste byl ve 2 výkonech?

Ano.

26. Vy byste měl nějaký návrh nebo nápad, jak řešit porušování pravidel tady?

No tak porušování pravidel...já si myslím, že vnitřní řád je standardně dobře udělaný, až na pár výjimky. V případě, že člověk požije alkohol a nikoho nenapadá, je jenom teda chytce-nej, že nadýchal nějakou hodnotu, která tady není povolena, tak si myslím, že je to kolikrát zbytečně moc. Jako že aby byl sankčně trestaný. Jasný, v případě, že ten člověk tady nějakým svým způsobem napadá lidi nebo asistenty, tak je to na místě. Ale v případě, že ten

člověk si vypil, a to se tady stává bych řekl několikrát, dá dýchnout, jasný. Já to chápu, „běž se projít ven“. Ale v případě, že se občas stane, že ten alkohol se dostane i sem do azylového domu, fajn. Dostane 3 dny červenou kartu, jak se říká, ale už nemá jistotu, že se sem může vrátit. Takže skrz to, že udělal blbost, a dostal 3 dny, tak vlastně už tím, že odchází na 3 dny trestu, tak z 99% je bez střechy nad hlavou. Protože v případě, že do těch 3 dnů, než on se stihne vrátit, sem dojde člověk, kterej to bydlení teda potřebuje taky samozřejmě, donese zdravotní prohlídku, tak má před ním přednost. Tak on opouští tady toto zařízení s tím, že vlastně už je to hotový. Za to, že požije nějaký alkohol v tomto zařízení, i když by to tady nemělo co dělat, tak si myslím, že je to opravdu velká sankce pro toho člověka.

27. Jaký je váš názor na aktivity pořádané azylovým domem?

Já si myslím, že ty aktivity, jelikož jsem prošel několik azylových domů... Troufám si říct, že tady ty aktivity a vůbec celkově ta pomoc těch zaměstnanců a pracovníků, tady ve zlínském regionu co jsem zažil, jmenovitě azylový dům Kroměříž, Červený kříž Zlín, tady Samaritán Otrokovice a Charitu sv.Vincence ve Starým Městě, tak tady toto má u mě za jedna.

No a jinak takovýho kalibru, jak tady právě to zařízení, jsou trošku o úplně jinší úrovni. Kdyby osobně došlo na pohovor nebo třeba já nevím inspekce z MPSV, taky jsem byl dotázaný na nějakých pár otázek, tak si myslím, že ostatní zařízení tady, tak ty, co jsem zažil, tak jsou kolikrát nevyhovující jako. A vlastně tomu člověkovi ani nepomůžou. Jenom tím, že vyloženě je zima, tak se tam člověk jde schovat do tepla. Ale co se týče nějaké pomoci s úřadama, s dokladama, prostě aby si našel vhodnou práci nebo se snažil aj levný ubytování mimo azylový dům, tak to jsem nikdy nezažil.

Účastníte se nějakých aktivit pořádaných zde v azylovém domě?

Já se účastním technických služeb a v rámci azylových domů třeba ženský řeknou, jo. A tady malování, prostě údržba chodu tady toho azylového domu. Když je tady potřeba něco udělat, jo, vymalovat nebo já nevím udělat prostě nebo venkovní úpravy terénní nebo tak, tak to prostě jdu udělat.

A kroužky využíváte?

Já využívám, jak jsou ty společenské hry nebo tak jako, si tady zahrajem nějakou hru a tak...

28. Navrhoval byste změnu (rozšíření) povinných aktivit?

Jako je tady špatný v jedné věci, jako že třeba tady lidi, který by šli třeba dělat ty dobrovolnické služby, těch 30 hodin veřejné služby třeba do domovů důchodců, jenomže zase tam chtějí výpis z rejstříku trestů, že. Jenomže v případě, že se člověk nachází v tomto zařízení a byl soudně stíhán, tak je bez šance zase, že jo.

Jsou určitý pravidla, kdy oni tomu člověku doopravdy chtějí pomoci, ale jsou zase pravidla, a ještě si myslím, že jsou tam hrubý nedostatky, kdy vlastně nedokáže tomu člověku pomoci. Je mi to jasný, že je to i na mojí snaze, ale je pár určitě bodů, kdyby mohli trošku pomoci těm lidem... Zatím tady problém nemám. Jsem s těma službama velice spokojen.

29. Jak vám podpora azylového domu může pomoci ke zlepšení vašeho života?

Tak určitě, protože na ulici se takovým zařízením jako že úřad práce atd. nebudete věnovat, že. To vám je všechno na salámu... jako že je vám to jedno. Kdežto tady to zařízení, si myslím teda, vás trošku nutí k tomu, abyste si tady tyto základní věci vyřizovala. A to by řekl asi každý normální frajer, z 99%, že, jako. Jinak by takový zařízení ani nebylo dneska. To můžete být rovnou na ulici.

30. Jaké bylo vaše dětství?

No jak v dětském domově, že.

31. Věnovali se vám? Podporovali vás ve vašich zájmech?

Nó, starat se o mě starali, vyučil jsem se, do života zkušenosti mě dali, jako...

32. Byl jste v rodině, kde jste vyrůstal, svědkem alkoholismu, násilí apod.?

Nepoloženo.

33. Jak se cítíte, když jdete něco vyřizovat, třeba na úřad?

Normálně!

34. Co považujete za svoji slabou stránku?

Momentálně na toto nevím, jak bych odpověděl. To asi nevím. To nedokážu posoudit.

35. Co považujete za svoji silnou stránku?

Tak jako nechcu se chlubit, kdybyste se neptala, tak bych se nehodnotil. Ale jinak si myslím... že su pracovitý jako... akorát že mi nikdy nebyla daná šance, nějakým stylem proká-

zat nebo ukázat, v čem jsem dobřej. Bohužel. Nic jiného neumím, jsem vyučenej ve stavebním oboru...

A co povahové vlastnosti?

Tak to už bych asi netvrdil o sobě jako, na to lepší názor druhých lidí... Něco takovýho sám o sobě zas... Mám cíl - najít vhodný bydlení.

36. Jak se cítíte před svou bývalou manželkou, případně přáteli nebo lidmi mimo azylový dům?

Já úplně normálně.

37. Jak se cítíte, když jdete žádat o práci?

Někde hůř, někde líp. Záleží, jak kde. Kdo chce výpis z rejstříku trestů a zjistí, že jste byla ve výkonu trestu, tak se s vama nikdo ani bavit nebude, že. Tak jako, to je jasný. Samozřejmě ho nechcou všude. Nekde vám řeknou, kde momentálně bydlíte. Když někomu řeknu azylák, tak se s vama taky nikdo bavit nebude, že. Takže ono je to těžký. Vy nejste v této situaci, tak tomu nemůžete ani porozumět. Jako na to vám nepomůže žádná škola jako pedagogická. To je těžký, to musí člověk vyloženě zažít jako.

PŘÍLOHA P XV: PŘEHLED OKRUHŮ OTÁZEK PRO REALIZACI POLOSTRUKTUROVANÉHO ROZHOVORU

1. Jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
2. Máte práci? (Co děláte? Co vám práce přináší?)
3. Jaké bylo vaše poslední zaměstnání? (Co bylo důvodem ukončení vašeho zaměstnání?)
4. Máte zájem pracovat? (Čemu byste se mohl věnovat?)
5. Co děláte pro to, aby jste získal práci? (Učíte se novým věcem, aktivně hledáte...?)
6. Jak získáváte peníze na živobytí?
7. Co by vám práce měla přinášet kromě výdělku?
8. Jak vypadá váš všední den? (Máte každý den nějaké povinnosti? Jak se stavíte ke svým povinnostem?)
9. Čím se zabýváte ve volném čase? (Jaké jsou vaše oblíbené činnosti nebo koníčky? Co vám přináší?)
10. Řekněte mi, prosím, něco o vaší rodině. (Stav, manželka, děti, sourozenci,...)
11. Jak vycházíte se členy vaší rodiny? (Setkáváte se? Jak často? V čem vám pomáhají?)
12. S kým trávíte nejčastěji volný čas? (Z jakého důvodu?)
13. Pokud si potřebujete popovídat, svěřit se, máte se na koho obrátit? (Kdo je tou osobou?)
14. Jak se vycházíte s ostatními muži v azylovém domě? (Máte zde přátele? Co spolu bydlíte?)
15. Co vaše zdraví? (Jak se cítíte? Jak ovlivňuje váš život zdravotní stav? Jak pečujete o své zdraví?)
16. Co způsobilo, že jste se ocitl bez domova? (Jak je to dlouho? Žil jste na ulici?)
17. Z jakého důvodu jste zvolil bydlení v azylovém domě?

18. Jaké máte plány do budoucna? (Co byste mohl udělat pro získání vlastního bydlení?)
19. Obracíte se na pracovníky azylového domu s žádostí o pomoc nebo radu při řešení vašich problémů?
20. Co vy sám můžete udělat pro zlepšení své situace?
21. Co je pro vás nejdůležitější?
22. Jaký máte obecně názor na použití sankce v případě, že byla porušena daná pravidla?
23. Jakým způsobem jste informován o pravidlech a sankcích v azylovém domě? (Jsou vám pravidla jasná?)
24. Jak hodnotíte zavedená pravidla a sankce v azylovém domě? (Co se vám líbí, co vám vadí,...)
25. V případě, že na vás byla uplatněna určitá sankce, jak jste se cítil?
26. Jak byste vy řešil porušování pravidel v azylovém domě?
27. Jaký je váš názor na aktivity pořádané azylovým domem? (Čeho se účastníte?)
28. Navrhoval byste změnu (rozšíření) povinných aktivit?
29. Jak vám podpora azylového domu může pomoci ke zlepšení vašeho života?
30. Jaké bylo vaše dětství? (S kým jste vyrůstal?)
31. Věnovali se vám rodiče? (Podporovali vás ve vašich zájmech?)
32. Byl jste v rodině, kde jste vyrůstal, svědkem alkoholismu, násilí apod.?
33. Jak se cítíte, když jdete něco vyřizovat (třeba na úřad)?
34. Co považujete za svoji slabou stránku?
35. Co považujete za svoji silnou stránku?
36. Jak se cítíte před svou rodinou, případně přáteli nebo lidmi mimo azylový dům?
37. Jak se cítíte, když jdete žádat o práci?

PŘÍLOHA P XVI: OHNISKOVÁ SKUPINA

1. Jaký máte názor na úlohu přátelství v životě? Co pro vás znamená přátelství?

Co pro Vás znamenají kamarádi?

Pan C: Hodně

A v jakém směru?

Pan C: ...

Pan B: Ptáte se mě konkrétně touto otázkou na přátelství ohledně kamarádů?

Ano.

Pan B: V mém životě přátelství jako co s týče dobrýho kamaráda, teda v tom případě, je to, že se o něho možu opřít, kdykoliv na něho spoolehnot. A myslím si, že kolikrát takový kamarád je člověk daleko větší nebo lepší v tom, že se člověk může o něho opřít, jak o lidi třeba z vlastní rodiny. Tak to třeba беру já. To je to přátelství. Co s týče jak zábavy, tak prostě pomoci... Jsem byl několikrát třeba na ulici a vím, že se třeba ten dotyčný kamarád, který mohl mi pomoci, tak mi tu pomoc nabídl a pomohl prostě. Tak to беру já. Pro mě jako přátelství, kamarád prostě jak na zábavu, tak prostě do jak se říká nouze a tak, no. Tak jak se říká: v nouzi poznáš přítele, že. To je přísloví. A to je pravdivý přísloví. Teda z mé strany. No a teďka ať mluvíjou druzí, no.

A jakou úlohu hraje kamarádství pro vás v životě?

Pan C: ...upřímnost...že se může jeden druhému navzájem věřit, opřít...

Takže vlastně souhlasíte. A ještě se zeptám teda vás. Co pro Vás znamenají kamarádi v životě?

Pan A: Já se přikláním k názoru, tady co říkal B.. A navíc ještě bych chtěl dodat, že prostě znám písničku od Katapultů „Když máš kamaráda, on tě podrazí“. Takže já bych moc v dnešním světě v takovém tym hektickým jo a takovým uspěchaným životem dneska, ono je to dosti aj náročné a obtížné pro někoho, si najít skutečně dobrýho kamaráda.

Dobře. Děkuju. A teď další otázka.

2. Co by podle vás měla poskytovat rodina dítěti?

Pan B: Tak u mě v mém případě si myslím, že mělo by to být, jelikož už tu rodinu já třeba jsem ztratil, ale k dítěti samozřejmě vztah mám, to je jasný. Ale jako myslíte úplná rodina, jako matka a otec?

Ano. Všeobecně a nebo i když jsou rozvedení,...

Pan B: Co by měla zabezpečovat dítěti jako?

Tak.

Pan B: Určitě si myslím, že samozřejmě lásku, zdraví, štěstí toho dítěte, co se týče... Jasný finanční nebo pomoc, prostě to je jasný, a prostě tady tohleto určitě, no. Láska je prvořadou podmínkou, že jo.

A teďka vy, co si myslíte?

Pan C: ...přikláním sa k tomu, co řekl kolega.

Takže co je podle vás nejdůležitější pro to dítě v rodině?

Pan C: Láska.

A teď se natočím na vás...

Pan A: Je to dosti těžko... Řeknu silné citové pouto, jo. A mít se skutečně rád. Rádi.

Děkuji. Další otázka.

3. Jaký je Váš názor na život v páru?

Pan B: O životě v páru, jo? Takže to jsme zase dospěli k závěru, že zase třeba manželé nebo druh a družka. Jako tam to berete.

Ano.

Pan B: A můžu se ještě zeptat na tu otázku, jak to bylo?

Jaký je Váš názor na život v páru?

Pan B: Tak co si myslím. Pokud si ti lidi rozumijou, tak jako a chtějí být spolu, tak samozřejmě se přikláním k té variantě - buďte spolu. Pokud se budou navzájem tolerovat, nebudou si navzájem ubližovat a budou se mět rádi, tak samozřejmě se přikláním k variantě žít jako muž a žena. Třeba.

Co si myslíte, v čem je život v páru pro člověka dobrý?

Tak samozřejmě. To je důležité jako. To je tak jak se týká toho, když jste se ptala na tu první otázku kamarádství. Tak tohleto je jako něco jinšího, ale je to taky potřeba pro život. Třeba z mojí strany, já sám za sebe když budu mluvit, tak prostě nechcu zůstat sám, že jo. Chcu mít pro koho žít, o koho se opřít, a chtěl bych třeba s někým jak se říká do toho konce života prostě tak nějak strávit, no. Tak pokud ta partnerka bude natolik vyhovovat mě a já jí a budem se navzájem tolerovat, tak potom proč ne? Tak radši bych chtěl byt samozřejmě než žít takový život, jak momentálně teď žiju.

Děkuju. A co vy si myslíte na tu samou otázku? Je pro vás dobrý život v páru, nebo jaký má smysl život v páru?

Pan C: Mosí si věřit.

A co je pro člověka dobré tady tomto?

Pan C: ...věříte.

Pan B: Já si myslím, že dobrý je to v tým, že prostě jsou na to vždycky dva a není na to člověk sám, že.

A ještě se zeptám vás, jaký je váš názor?

Pan A: Myslím, že je to takový dosti složitá a těžká otázka. Dneska to vidím asi tak, že prostě je víc rozvodů jak doteď. Je málo, který manželský pár dokáže vydržet 25 nebo 30, dokonce i víc. Tak já nevím. A hlavně říká tady, že prostě ta tolerance.

A já se Vás tedy zeptám taky na rovinu. Vy byste třeba nechtěl být s nějakou partnerkou?

Pan A: Jo, chtěl bych.

A zkusil jste to někdy, jo?

Pan A: Zkoušel. Měl jsem přítelkyni. Jenže pak jsem šel do kriminálu a...

Děkuji za odpověď.

4. Co si myslíte o vztahu člověka a zvířete?

Pan B: Asi to je... Tak samozřejmě já, jelikož zvířata samozřejmě každéj rád třeba nemá, ale já třeba zvířata mám rád, konkrétně kuň a pes. A myslím si, že kolikrát je to prostě pří-

tel člověka a asi kolikrát daleko víc než lidi kolem sebe, jako prostě. Já zvířata mám rád, a já si zvířat vážím jako. Konkrétně jako říkám koně a psi. Takže já osobně když měl bych tu možnost, měl třeba rodinnej domek, tak prostě já mám vztah k zvířatům dobrý, a prostě su rád, třeba byl bych rád, kdybych měl třeba nějakého svojeho psa.

Děkuju. A co vy a zvířata?

Pan C: Ke zvířatam mám dobrý vztah. Pes je kolikrát lepší než člověk.

Pan A: Já mám rád prostě všechny zvířata.

A takový ten vztah: člověk a zvíře? Může to být třeba náhrada za kamaráda?

Pan A: Já bych chtěl tlumočit akorát tady toho pána, že prostě pes je přítel člověka. Tak.

5. Ted' přejdu do jiného tématu. Jaký máte názor na to, že pro někoho je práce současně koníčkem?

Pan B: Tak jako já z mojí strany, kdybych se dostal ke svému řemeslu, ke kterému jsem chtěl, nebo řemeslu... Koníček, to byl můj koníček třeba v dětském domově, když jsem vyrůstal, práce se dřevem. Jelikož prostě za komunistů tehdá řekla ředitelka dětského domova: "né, ty se půjdeš učit zedníkem", tak sem se šel učit zedníkem. Tím jsem se vyučil. No a k dřevařině jsem se už nedostal, nebo sháníjou kvalifikovaný a prostě vyučený lidi v oboru, takže se prostě mi to minulo. No ale kdybych byl u toho dřeva, tak to právě jako stolař třeba například, jak koníček, tak ta práca by mě bavila a prostě ten vztah bych spojoval dohromady. Jelikož su zedníkem, když se ta práce naskytne, když se ta práca chytne a dělám tu zednickou, né že bych ju dělal s odporem, ale daleko mám k tomu jinší přístup k té práci, jak k té práci se dřevem.

Projeví se to třeba na kvalitě?

Pan B: Ano!! Projeví se to na kvalitě. Určitě. V mým případě určitě, jako.

No, dobře. Děkuju. A co vy? Zopakuju otázku. Jaký máte názor na to, že pro někoho je práce současně koníčkem? Jestli třeba když tu práci děláte rád, baví vás to, jestli se to taky promítne nějak ještě v něčem jiném.

Pan C: Záleží, v jakém oboru.

Tak třeba zkuste to aplikovat na sebe.

Pan C: Tak kdyby bylo zahradnictví, tak to by byl můj koníček. Stolařina také.

Dobře, a co Vy? Zkuste to aplikovat na sebe.

Pan A: Jako pokud to není vyloženě workholik nějaký, jo, i když já si myslím...já to neodsuzuju, ale prostě někdo tomu propadl tak, že prostě ho to baví, a musí to především člověka bavit. Jo, pokud je to s donucením, někoho donutí, když je to v oboru, tak to je dosti otřesné.

A můžu se zeptat? Vy sbíráte to železo.

Pan A: Mě to baví, protože to jsou peníze.

A kdyby vás to nebavilo, otravovalo nebo tak nějak, myslíte si, že byste toho nasbíral tolik? Co má vliv na to, že toho nasbíráte tolik?

Pan A: Já mám povahu, že prostě, nevím, jestli jsem Vám to říkal, ale já mám povahu, nechodit za nikým a půjčovat si nebo to. Tak já se seberu a jdu si obstarat peníze takovým způsobem.

Děkuju.

6. Co si myslíte o nárocích zaměstnavatele na zaměstnance v dnešní době?

Pan B: Tak co se týče mojí profese, jelikož su zedník – obkladač, tak třeba k tomuto jestli můžu říct, tak zaměstnavatel si klade obrovský nároky na zaměstnance, už jenom v tom, že třeba chce kolikrát udělat práci, čehož třeba ten dotyčný, i když je z toho oboru, není schopen. Tak, aby on ušetřil svoje prostředky. Než aby prostě on zavolal odborníka na jinší práci, tak já su zedník, tak budu muset, abych si udržel to místo, zasahovat do instalatérské práce, do elektrikářské práce. Jenom proto, abych já o tu práci nepřišel, a on aby ušetřil peníze a nevolal odborníka třeba elektrikáře. Jelikož já su stavař. A když mu řeknu prostě, kolikrát jsou věci, neumím nebo nezvládnou to, tak mi řekne: „dobře, jsou lidi, kteří to tady udělajou, no tak jim dám šanci“. Dneska prostě ty zaměstnavatelé se nebaví s vama, čím jste vyučen. „Umíte to...ukážte, já si vás vyzkouším“. A je mu úplně jedno, čím jste vyučený. Prostě jde vám ta práce, tak vám řekne: „fajn, já tě беру. Za těch a těch podmínek“. Tak toto je můj názor na to. Víc k tomu nemám co dodat, že.

Protože dneska se nikdo neptá u těchto řemesel, nebavím se, když su třeba inženýr, ale u klasickýho řemesla se dneska nikdo neptá: „ukaz mi výuční list“, tak jak to kdysi bylo. Dneska prostě: „umíš tu práci, o kterou máš zájem?“ Vy řeknete ano. On si vás vyzkouší, v případě, že on nabyde vědomí, že vy tu práci zvládnete a jste na ňu dobrá nebo dobrej, tak si vás nechá, že jo. A jinak jednoduše řekne: „bež o dům dál. Tady je dalších 10 za tebou, který si vyzkouším.“ Hotovo.

Dobře. A Vy? Co si myslíte o nárocích zaměstnavatele na zaměstnance?

Pan C: No, přikloním se ke kolegovi. Přizpůsobivost.

A myslíte si, že jsou někdy přehnané ty nároky zaměstnavatelů?

Pan C: Sú. Ano, sú.

A v jakém směru? Co vyžadují, co by třeba podle vás neměli?

Pan C: ...

Pan B: Podceňovat toho člověka a prostě zaplatit mi peníze, na kterých se domluví a né potom ve finálním jednání, kdy je třeba výplata, zjistím, že prostě vůbec nedělám za tu částku, na které jsme se domluvili, jako. Prostě, celý měsíc je to v pořádku, a za měsíc kalendářní, který odpracujete, dostáváte výplatu a zjistíte, že nespĺňuje ani základní podmínky smlouvy, na který jsme se domluvili. A už prostě ztrácím chuť vůbec dělat tu práci pro toho člověka. Protože mě zklamal už jenom v té důvěře. Po mě kladl nemožné, jak se říká, a já jenom proto, abych si tu práci udržel, tak udělám to nemožný, aspoň tak jak já umím, nebo uznám za vhodný, a on stejně ve finále nezaplatí ani základní mzdu, na které jsme se domluvili. To je prostě zneužívání...

A zeptám se vás. Vy máte nějaké podobné zkušenosti?

Pan C: Mám. Ohledně výplat. Měsíční, kalendářního měsíce. Že neplatí tak, jak by měl platit.

Pan A: Já se přikláním taky k takovému názoru. Spousta lidí má zájem dělat, aby si vydělali nějaký ty peníze. A druhá stránka věci, jsou podnikatelé, který neumijou vyplácet. A to je potom...

Takže slíbí a nezaplatí?

Pan A: Ano. A nebo vám dají jen určitou částku. A řeknou vám, že to je třeba: „přijďte si třeba za dva měsíce nebo za měsíc“.

Když se tohle stane, jak to na vás působí? Co děláte?

Pan B: Nemám už chuť tam vůbec dělat a dostanu nervy a snažím se to řešit po svém prostě, buďto, že někdy se stane, že se snažím domluvit, ale v případě, že už to prostě kolikrát nejde... Mě se taky nikdo neptá, zaplat' výživný, zaplat' nájem. Prostě pokud ty peníze nemám, a nemám bokem peníze našetřený, jelikož já su z dětského domova, tak žiju od výplaty k výplatě. A jestli mě ten zaměstnavatel řekne: „ty výplatu nemáš...“, tak co udělají. Skončím tam, kde momentálně teďka su. Protože když budu mít pronajatý byt, tak mi řekne: „nezaplatils mě nájem, mě to nezajímá, máš na to 2 dny“. Pokud já ty peníze nepu-
čím si, neseženu nějakým způsobem, tak prostě on mě vystěhuje a já su momentálně bez střechy nad hlavou.

Pan A: Ještě oni někteří podnikatelé praktikují tak, že s váma jednak nevypíší smlouvu, a nebo aj když sepíší smlouvu a podrazí vás, tak nemáte možnost se obrátit na soud, protože, to byste automaticky prohrála.

Co potom teda můžete udělat?

Pan A: Nic. Prostě se určitě nevyplatí sebrat se a jít k jinému...na jiné pracoviště.

Pan B: Protože nic neuděláte. To je furt dokola.

Pan A: Oni to prostě zneužívají. Nevím, jestli je to dáno, že jsou takové pro ně zákony nebo já nevím...

A vy jak jste řešil takovou situaci?

Pan C: První jsem se tam zašel domluvit, a když se nešlo domluvit, tak jsem z tama odešel.

Děkuju.

Pan A: Mám letité zkušenosti...ti neumijou pořádně vyplácet. A děláte jak vůl od rána do večera. Kopáčské práce apod..

7. A teď bych se vás zeptala, jaký máte názor na konzumaci alkoholu?

Pan B: Tak já to říkám tak. Jelikož nemůžu tvrdit, že já si třeba osobně...nemůžu říct, že su abstinent, nemůžu říct, že su alkoholik. Su prostě člověk, že když si řeknu, mám chuť na

to pivo, tak idu a to pivo si dám. Jestli mám chuť na tvrdý alkohol, taky si ho dám. V mém případě nepotřebuju ho, ale taky si říkám, že bych si ho nedal. Já su člověk, že prostě momentálně když si sednu, su s dobrou partijou, jdem pokecat, tak jdem na pivko posedět, probrat jak pracovní prostě vztahy, tak třeba rodinný vztahy - to je jedno. Pokecám, vypiju si, vím, kdy mám prostě dost, když prostě su opilý, tak zatím se mi to stalo jenom jednou, v případě, že jsem třeba udělal nějaký problém v alkoholu, no ale jinak s tím problémy nemám. Nóó, pokud nechcu pit, tak prostě nepiju.

Pan A: Nechcu si postěžovat, ale nejsu odborník zaprvé, ale na druhý bych řekl, asi tak, že su kvartální piják. Jedenkrát za čas. Že dokážu...ale že bych to denně potřeboval, to ne. Ten alkohol.

Ted' prosím ještě vás. Co si myslíte o konzumaci alkoholu?

Pan C: Já...že bych ho musel mět, nedá sa říct. Dám si, příležitostně.

8. Jaký může mít alkohol vliv na život člověka?

Pan B: No tak pokud to nedopadne tak jako...hodně negativních stránek to má, to je jasné. Protože může přijít o zaměstnání, může přijít o rodinu, může způsobit kdykoliv třeba... Já nevím, když jedu opilej autem třeba, tak můžu ublížit člověkovu, kterého vůbec neznám, nemá vůbec se mnou společnýho nic... Jako přijít o práci, o bydlení, to má x variant jako. Co může způsobit alkohol, toho je moc jako, trestná činnost jedno s druhým jako, že.

Pan A: Tak v první řadě psychické následky. A pak jak říká tady..., sociální problémy.

Pan C: Také sa tak přikláním. Psychické zhroucení z alkoholu...

9. Tak vy jste tady dva z dětského domova. Jak hodnotíte tu péči v dětském domově?

Pan B: Já si myslím, že velice dobře. Já s tím mám dobrý i za komunistů i po komunistech, takže nemůžu nadávat, jaká byla doba, ale já si myslím, že je to dobrá věc ,že to je, protože si nedokážu třeba představit já, jak bych dopadl, jelikož neznám svoje rodiče. Jakým stylem já bych dopadl - nedopadl, jestli bych se vyučil - nevyučil. Dali mi možnost vyučit se, starat se o mě starali. Péči, kterou jsem potřeboval do života zkušenosti mi dali, a zbytek záležitosti stejně jenom na tom člověkovu jako. Jenom to co můžou nabídnout a je vám nabídnuto, tak buď s tím naložíte tak, že prostě se nějakým stylem o sebe postaráte, a nebo prostě když budete chtít dělat všechno možný jenom proto, abyste dopadla tak, jak byste kolikrát dopadnout nechtěla a dopadnete tak, tak prostě tak se učíte. Já si myslím, že ty

dětský domovy je dobrá věc, jako. Až na to, že třeba člověk, který se ocitne v 18-ti letech a má jít z toho dětského domova ven, jak se říká s holým zadkem, dají vám jenom základní vybavu co se týče ošacení, zařídíjou vám samozřejmě ubytovnu. Což ta ubytovna je dost těžký. Dřív byla ubytovna za míň peněz - sice se míň vydělávalo - ale byla jinší doba. A dneska prostě při dnešních cenách, tak na té ubytovně je to kolikrát dražší, jak třeba když si vezmete podnájem 1+1 jako. A vynde vás to finančně stejně. Nejsou prostě startovní byty tady pro ty děcka jako. Prostě nemáte kde jít. Jste jenom po ubytovnách. A samozřejmě se to odvíjí od toho, že tam se pohybujou v dnešní době takový lidi, kdy spadnete jak se říká do průšvihů ani nevíte jak kolikrát, že. A ještě si chcete pomoci třeba finančně, nebrat prostě člověka do takového kolektivu. Tam na těch ubytovnách, to není jen...jsem byl na ubytovně pro zdravotní sestry, jsme měl takovou zkušenost, jako v pohodě, že. Tak to беру jako pro zdravotní personál. A pak jsou ubytovny, kdy to prostě už hraničí právě tady s těma problémama. Problémy, prostě nějaký průšvihy a tak.

A tam už se nemůžete vrátit třeba na nějakou radu?

Pan B: Oni odřežou prostě, propustíjou vás a hotovo. A co jako, oni vám zařídili zaměstnání, kde nastoupíte, jasný, po vyučení. Dali vám nějaký základní ošacení a tím to pro ně končí. To už je uzavřená záležitost. Vy jste dospělý člověk vyučenej, oni se vlastně do plnoletosti vaší musijou o vás tímto stylem postarali a zdarec.

A měli jste třeba v dětském domově možnost, jít se třeba za někým vypovídat? Taková ta emocionální podpora? Tak jako se přijde děcko přitulit za maminkou?

Pan A: Ne.

Pan A: Já osobně ne. Nevím, jak ostatní děcáky fungujou, ale já jsem byl v Bystřici pod Hostýnem, ale především si myslím jednu věc. Ty zákony jsou nedokonalé. Že především by měl myslet na ty děcka, jo. Co bude s něma dál, až vylezou z děcáku, no. Protože za prvé nemají zabezpečený bydlení, jo. Druhá věc. Finanční hmotnost, to jim nikdo žádnou korunu nedá, akorát že vás oblečou, jo.

Pan B: Jako že byste mohla za někým jít, a jak vy říkáte přitulit se, tak to se mi třeba nestalo nikdy. A co nás naučili. Zašit si knoflík, utrhlý maximálně u gatí, no a možná tak uvařit čaj a abych si...no já nevím, my jsme tam měli jako základy vaření, takže nemůžu říct, že by mě ne... Ale to je tak všecko asi, co vám...Já říkám, 18 let nebo věk, kdy končíte...zavřou za tebou dveře a zdar! Jako žij si, jak chceš. Takže teoreticky dete, když to tak

vezmu v dnešní době na ubytovnu, tak stejně idete teoreticky na ulici. Takže já vím, že jednou nohou jsou prostě furt na ulici.

Jaké jsou poměry mezi těma dětma?

Pan B: Prostě byly nějaký pravidla hry a buď je někdo přijme a nebo nepřijme. Pokud je někdo nepřijme, tak ředitelka děčáku udělala opatření, že nebyl v dětském domově, ale šel třeba do polepšovny.

Pan A: Ano.

Pan B: To záleží zase jenom na vás. Nikdo vás nepřemlouvá k něčemu. Oni vám řeknou pravidla hry a buď je splňujete nebo ne. Ale pak vedou zase jinší řešení. Tak ty nesplňuješ dětský domov, kde se můžeš teda vyučit, a jezdíš, chodíš sám ven nebo na vycházky, tak pudeš do polepšovny. A to je veškerý řešení.

Pan A: Ano.

Vy jste žil s rodiči. Když to srovnáte, co jste teď slyšel, se svým životem v dětství, tak vidíte tam nějaké pro vás plus?

Pan C: Je to rozdíl veliký.

A v čem ten rozdíl je?

Pan C: Tam, rodičovskou lásku. To, co oni neviděli tam, jsem viděl zase já. V tom domově taková láska není tak, jak u rodiny.

10. Máte něco, co děláte teď, co vám dělá radost ve vašem životě, co se týká práce nebo koníčků?

Pan B: Tak momentálně já se nacházím, že to, co bych chtěl dělat, tak se k tomu nedostanu. To dřevo. Jistě. No a když já nejsem tím vyučený, nic, když nekde takhle přindu do firmy, tak se se mnou nikdo nebude v dnešní době ani bavit. Takže to, co bych chtěl dělat, a baví mě, tak nemám doposud zatím možnost. Ani to, co by mě bavilo jako koníčkem, ale tím kromě toho, že si občas zahraju fotbal s kámošama nebo například jdeme si zahrát kulečník, tak jako nemám nic.

Děkuji. A co vy?

Pan A: Můj koníček šachy.

A vy prosím? Je něco, co děláte opravdu rád, teď momentálně?

Pan C: ...ted'ka nic.

Pan A: Tady když se budete něčemu věnovat, tak vás ten druhý bude rušit u toho.

A co máte konkrétně na mysli?

Pan A: Dám příklad: Když budu hrát s někým šachy, vždycky se najde někdo, kdo do toho... Neumí hrát, ale prostě bude do toho mluvit. Dělat chytrého. Tak mu řeknu: „nekecej a pojď se mnou hrát, a ukaž, co umíš“. Jo, to je jedna věc. Druhá věc. Když si budu chtít číst nebo něco dělat, tak dycky vás někdo...né jenom mě, ale každému se to stane, že vás někdo bude otravovat. Tak bych to řekl. My tady žijeme kolektivně...

Pan B: ...volnýho času tady je...nebo osobního času, aby se člověk věnoval třeba čemu chtěl, tak to nejde prostě. Tady v rámci možností kolektivně žijem a není tady prostor jako na...

A konkrétně jste rušeni v něčem?

Pan B: Tak třeba u vaření. Zavazí mi tam lidi, protože jelikož říkám, že je nás tady moc, každéj si musí uvařit, mě třeba by bavilo vařit, ale nemáme tady jak říká klid, prostor, nemůže prostě přijít naráz 16, 18 lidí, chápete.

11. Jaké změny praktické přinese pro člověka bydlení na ubytovně nebo v bytě oproti bydlení v azylovém domě?

Pan B: Tak já vám to řeknu jednoduše. Samozřejmě prvořadou podmínkou je mít práci se stabilním platem, o kterým jsme se bavili.

Za předpokladu, že tohle všechno je. V čem by byla pro vás změna?

Pan B: Určitě v tom, že...jako vůči mojí osobě?

Ano. Jaká by byla praktická změna a i psychická změna?

Pan B: Psychická, že bych se snažil najít daleko rychlejš, jak se říká, třeba přítelkyni...začít normální život že, to je jasný...a vhodné zaměstnání a zdravý a přítelkyni, se kterou prostě sdílí dobré i zlé.

A takový rozdíl v praktických činnostech?

Pan B: Tak určite bych se věnoval daleko víc svým sportovním koníčkům, a že bych iniciativně se určitě věnoval třeba tomu, že mě baví vařit, měl bych na to víc času, příležitostí jako... ááá samozřejmě věnovat se ke kulečníku, jezdit na soustředění, a tak dál...jezdil

bych třeba i rád na hory, no ale bohužel, teď to prostě nejde, no. Tak snažil bych se věnovat daleko více věcem, než se věnuju tady. Tady jsu omezovaný bych řekl svým způsobem. Nejen finančně, ale i prostorama a vůbec časově.

A ty pravidla tady vás nějakým způsobem omezují?

Pan B: Omezují, třeba při navázání právě kontaktu nebo respektive prostě příležitostí a možností si najít přítelkyni třeba. Jelikož je tady ten řád prostě, že v 10 v pracovní dny, v 11 pátek, sobota. Ale kdybych já měl možnost a měl přítelkyni, samozřejmě se k ní hned nenastěhuju...Druhá věc, samozřejmě bych chtěl u ní přespávat nebo najít řešení, abysme byli spolu, tady prostě vám řeknou: „10 nocí, je vám ukončena ubytovací smlouva“. Prostě já su tady bržděn v tady tomto, já to řeším tím stylem, že si chcu najít k sobě přítelkyni...A já když jí řeknu, nezlob se na mě, já jako nemožu u tebe přespat, aniž bych sem zavolal, protože telefon oni neberou jako omluvu, já ju budu mít někde z Brna a já sem pojedu říct osobně asistentovi: „pardon, dneska bych chtěl spát u svojí přítelky nebo jít s ňou do kina“. Ale z Brna bych asi nepřijel, takže tudíž bych u ní přespal...Tu přítelkyni mi to daleko ztěžuje a prostě su z toho špatnej... A to je i třeba kontakt s rodinou. Já mám tu možnost třeba u bývalé přítelkyně, že mě nechá u sebe přespat jenom proto, abych třeba, protože tady to dítě třeba o velkých prázdninách na 5 dní si nedovezu, že. Když je azylový dům pro matky, tak oni tam s tema dětma tam sou. Jenže já jako člověk, když moji dítě je vychovávaný v péči matky, já si můžu přijet pokecat a říct jí ahoj, prosím tě nezlob se, taťka musí jet na azyláč, vzít si tě s sebou nemůžu a být s tebou tady 5-6 dní já nemůžu, protože jsem si vyčerpál nějakých 10 dní...Prostě já su bržděnej, já nemůžu nic zařídit...Ale prostě v tomto jsme tady brždění a omezování. Jasný, já beru pravidla hry, přijdete, hodnota tady je 0,8, fouknu, jasný. Ale proč mě bude někdo vysvětlovat nebo omezovat, jestli tady budu spat z měsíce 4 dny nebo prostě 30 dní nebo prostě nahlásím - jedu na 14 dní s rodinou nebo s přítelkyní tam a tam, a já se těch 14 dnů vrátím. To je přítelkyně, tudíž nejsme manželé a já o ni taky můžu kdykoliv přijít.

Pan A: Ano. Protože opravdu. Když si zaplatíte ubytování a já tady nebudu, tak každému je po tom houby.

Pan B: A proč mě někdo bude omezovat jako? Já jsem ve výkonu trestu byl, svoje jsem si odseděl a svůj trest jsem si prostě vykonal. Ale toto není, aby mě toto zařízení naopak prostě připomínalo ten kriminál nebo dětský domov. Já su momentálně děčko nebo člověk

nebo já nevím muž, kdy momentálně nemám kde jít, ale chtěl bych udržovat kontakt s rodinou a s přítelkyní. A momentálně su omezován.

A vás tady ty pravidla nějak omezují?

Pan A: Netvrdím, určitý řád musí být. Ale jak už tady kolega říká, některý prvky, dalo by se říct, jsou opravdu absurdní. Že to hraničí pomalu s paragrafem omezování osobní svobody. Dalo by se říct.

A vy konkrétně tady s tím máte problémy, že byste chtěl zůstat dýl venku a nemůžete?

Pan A: Měl jsem problémy, ale vždycky jsem to spolknul, protože si říkám, ty 3, 4 dny vydržím za to že jsem se napil, je to moje vina.

A ještě vás se zeptám, cítíte se zde nějakým způsobem omezený nebo svázaný těmi pravidly?

Pan C: Je to přehnané tady.

Přehnané konkrétně třeba pro vás v čem?

Pan C: ...nemusili by byt tak přísní tak jak su včil.

Myslíte, že musíte přijít brzo?

Pan C: Přesně.

Pan A: Tady se vystavujete jedné věci, že pokud řeknete pravdu, tak někoho to bolí. Řeknete, co si myslíte, jaký máte názor, jak se tady žije a podobně nebo jiné věci. Tak oni to spolknou, ale pujdou po vás takovým způsobem, že když pudete ven, vrátíte se, budete foukat, nebo půjdou úplně jiným způsobem...

Pan B: Třeba já mám 33 let, a já třeba chcu jít na diskotéku. Já jim neberu, že tady je stanovený limit alkoholu nějakej. To je jasný, bysme se tady pozabíjeli. Ale proč já nemožu nahlásit na vrátnici: „dobrý den, já se chcu nahlásit, dneska půjdu na diskotéku“. Stejně tu sloužíjou. Proč, když dodržím tu hodnotu, která je tu nakázaná, proč bych já nemohl přijít třeba ve dvě hodiny z diskotéky. Jestli mě pustí v 10 večer nebo ve 3 ráno...je přeci úplně jedno, jestli je tady den nebo noc. Když je tady denní směna, noční směna. Nezlobte se na mě, když já budu asistentem jak on a já budu mít noční, tak nejdu na noční nebo do závo-
du spat, tak já tady plním nějaký pravidla a podmínky smlouvy, který mají oni ve smlouvě zase.

Pan A: Už je jenom to hloupé, že oni mají zakotvené to v řádu, že noční služba vždycky kontroluje, kdo je přítomen a kdo není. Pakliže tady nebudete 3 dny, oni to počítají, jako kdyby a uděláte to 10 dní za měsíc, že prostě tady nebudete spat, ukončujů s vama automaticky smlouvu. Není to trochu sprosté? Já jsem si zaplatil ubytování za celý měsíc a jestli tady spím nebo nespím, to je přece každému...

Pan B: On tady není jenom se sociálníma dávkama. On je tady s důchodem. A jestli on si to z toho důchodu, kterej mu jednou byl přiznaném, platí zase sám tady toto zařízení, proč by tady mělo být furt nějaký omezování?

Pan A: Ano...

Pan B: Na toto já mám názor. A x věcí se na tomto odvíjí. A prostě přindete a během 2 minut vám někdo řekne: Máš věci v pytlí. A tady už nemáš co dělat, tady je ti ukončené ubytování. A kde teď, co. Tak mě teď to nutí jako bývalýho člověka, kterej byl ve výkonu trestu, udělat nějaký průser. Protože se nas..., jak se řekne sprostě, naštvu, a je to.

Pan A: Já nevím, jaký je tady stav, ale každý člověk musí mít odpracované hodiny. Pakliže je nemá, tak s váma neprodloužíjou smlouvu a vy skončíte na ulici. Dejme tomu, že je tady tak 40 lidí. Jenomže tady jsou jenom 2 pracoviště. Bavlna nebo vlna, kde dělá dejme tomu příklad 20 lidí, nebo 15. Ještě sbírání papírků. Ale co ty ostatní chudáci mají dělat? Jak se mají zapojit? Oni vám to zdůvodní, vy se nezapojujete, jak se říká lidově neděláte, my s váma ukončujeme...

Vy byste také měl chodit na nějaké aktivity, abyste měl splněno. A vy teďka plníte ty body?

Pan C: Já sem chtěl, ale bohužel jsem přechladl včera.

Aha. Třeba bavlna. Vy jste říkal, že vás to moc nebaví.

Pan C: Nebaví. Ale tento týden jsem měl mít kolečka, ale přechladl jsem, tak jsem to musel opustit.

Pan A: Tady totiž každý ten člověk je do nějaké aktivity. Čili oni si to hlídají. Takže příklad, já když budu chtít jít na bavlnu nebo na vlnu, tak už je velký problém v tom, jestli mě ten kolektiv bude chtít jako pracovníka. Především si každý hlídá to svoje, jo.

Takže vy, když byste tam chtěl jít, tak tam musí být pro vás místo. Tam se nedostanou všichni? Třeba 20 lidí zaráz?

Pan A: Ne. Jak říkám, stav dejme tomu 40, 50. Na tu vlnu chodí 15, ani to ne, protože je to strašně malý, a na papírky vás to vynde 1x za měsíc, protože je několik skupinek.

Ještě se zeptám na tu poslední otázku: Jaký je rozdíl v bydlení zde a v bydlení v bytě?

Zeptám se prosím první tady pána.

Pan C: ...

Jaký je ten zásadní rozdíl pro vás?

Pan C: Tady je bydlení omezené. Tady musí být režim, že tady musí být člověk do desíti do jedenácti hodin. V bytě nemusí být. Tam člověk může dojít, kdy chce. A v jakém stavu chce. Tady zase musí chodit max. 0,8 promile alkoholu...

A vás konkrétně to taky nějak omezuje?

Pan C: Ano.

V čem?

Pan C: Ono člověk když má vyřizování nebo ide za rodinů nebo tak...

A vy byste se chtěl vrátit později?

Pan C: Ano! Nebo když za kamarádama, které dlouho nevidí, tak...

A kam za těma kamarádama jezdíte?

Pan C: Až do Vizovic.

Pan A: Já bych chtěl dodat jednu věc. Že né každý, který slouží tady na té služebně, je dobrý. On se pohádá s manželkou nebo má třeba špatnou náladu, tak mě to tak připadá nebo připomíná, že si právě kompenzuje zlost na některých lidech tady. A to by jako nemělo bejt. Tady ani nejsou sociální pracovníci, akorát je tady ta paní..., pan..., pan vedoucí, pan..., kteří opravdu mají školy. Erudovaní jsou jednak. Ostatní jsou jakoby...já nevím, jak obyčejní dělníci. Najdou se takoví, kteří nemají dobrou náladu, tak si kompenzuje zlost, a to by nemělo být.

A jak to cítíte, jak to poznáte?

Pan A: Jak to poznám? Že tady je jeden takový, nebudu menovat, přindu za ním a on mě arogantně prostě odbyde a řekne: Ted' nemám čas, přijď za 20 minut. Tak v tom vidím už

to... Buď tedy má říct, přijďte třeba za 5 minut, a to už člověk pozná ten výraz, jak mluví a toto...

A ještě se vás zeptám, kdyby jste vy bydlel v bytě. Co byste dělal jinak?

Pan A: Já bych se zdokonaloval v šachoch a v kreslení.

A nějaký rozdíl, že byste měl třeba víc času, že by vás nikdo neomezoval těmi pravidly. Jak byste to využil?

Pan C: Když třeba si budete číst nebo se dívat na televizi, tak dycky vás někdo ruší takovou stupidní otázkou...já nevím...

PŘÍLOHA P XVII: PŘEHLED TÉMAT K DISKUZI V OHNISKOVÉ SKUPINĚ

1. Jaký máte názor na úlohu přátelství v životě? Co pro vás znamená přátelství? Co pro Vás znamenají kamarádi?
2. Co by podle vás měla poskytovat rodina dítěti?
3. Jaký je váš názor na život v páru?
4. Co si myslíte o vztahu člověka a zvířete?
5. Jaký máte názor na to, že pro někoho je práce současně koníčkem?
6. Co si myslíte o nárocích zaměstnavatele na zaměstnance v dnešní době?
7. Jaký máte názor na konzumaci alkoholu?
8. Jaký může mít alkohol vliv na život člověka?
9. Jak hodnotíte péči v dětském domově?
10. Máte něco, co děláte teď, co vám dělá radost ve vašem životě, co se týká práce nebo koníčků?
11. Jaké změny přinese pro člověka bydlení na ubytovně nebo v bytě oproti bydlení v azylovém domě?

PŘÍLOHA P XVIII: PÍSEMNÝ SOUHLAS S NAHRÁVÁNÍM INDIVIDUÁLNÍCH ROZHOVORŮ A OHNISKOVÉ SKUPINY NA DIKTAFON

Souhlasím s nahráváním individuálních rozhovorů na diktafon.

Pan A.:

Pan B.:

Pan C.:

Otrokvice, dne 3.2. 2011

Souhlasím s nahráváním individuálních rozhovorů na diktafon.

Klíčový pracovník pana A:

Klíčový pracovník pana B:

Klíčový pracovník pana C:

Otrokvice, dne 14.2. 2011

Souhlasím s nahráváním ohniskové skupiny na diktafon.

Pan A.:

Pan B.:

Pan C.:

Otrokvice, dne 22.2. 2011